UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vztahy ve třídě: vliv centrálních charakteristik na postavení dětí v kolektivu

Irena Vonášková

2008/2009

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vztahy ve třídě: vliv centrálních charakteristik na postavení dětí v kolektivu

Vedoucí práce: PhDr. Irena Smetáčková, PhD.

autor: Irena Vonášková

2008/2009

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala těm, bez nichž by moje práce těžko vznikala.

Nejprve děkuji PhDr. Ireně Smetáčkové, PhD., za její čas a pomoc při vedení mé práce.

Rodině za podporu, pochopení a trpělivý přístup během doby, kdy jsem psala tuto práci.

Ředitelům obou základních škol, že jsem mohla navštívit školy a provést v nich výzkum.

Třídním učitelům ve třídách za laskavý přístup a poskytnutí důležitých informací.

Dětem, které vyplňovaly mé dotazníky, i přesto, že jim přišly těžké a složité.

Ondřeji Matějkovi za podporu při psaní práce a pomoc při vytváření grafických výstupů SO-RA-D.

Mamince za trpělivost při korektuře.

Jiřímu Matějkovi za pomoc s technickými náležitostmi.

Prohlášení o autorství

S čistým svědomím prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Ireny Smetáčkové, PhD., a že jsem do seznamu použité literatury uvedla veškeré použité prameny.

V Újezdci, dne 25. června 2009

Irena Vonášková

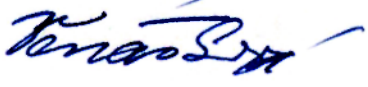

Obsah

1. Úvod 6

Teoretická část

2. Sociometrie 7
3. SO-RA-D 16
4. Sociometrická mřížka 24
5. Školní třída 27

Praktická část

6. Jak jsem postupovala 32
7. Popis tříd 33
8. SO-RA-D 35
   8.1 ZŠ v Bělči 35
   8.2 ZŠ v Praze 38
   8.3 Porovnání ZŠ v Bělči a ZŠ v Praze 42
9. Sociometrická mřížka 44
   9.1 ZŠ v Bělči 44
   9.2 ZŠ v Praze 46
   9.3 Porovnání ZŠ v Bělči a ZŠ v Praze 47
10. Porovnání SO-RA-D a sociometrické mřížky 49
   10. 1 Porovnání technik mezi sebou 49
   10.2 ZŠ v Bělči 50
   10.3 ZŠ v Praze 52
   10.4 Porovnání ZŠ v Bělči a ZŠ v Praze 54

11. Závěr 55

Resumé 57
Summary 58
Seznam použité literatury 59
Přílohy 61

1. Úvod

Ve své bakalářské práci se budu zabývat tím, jak spolu souvisí vlastnosti dětí s jejich postavením ve třídě. Budu zkoumat, zda třída má nějaké centrální charakteristiky, které uznává, a jak tyto charakteristiky souvisí s postavením dětí ve třídě. Pozornost přitom budu věnovat metodologickým otázkám toho, jak lze vztahy ve skupině zjišťovat.

Toto téma jsem si zvolila, protože mě během mé školní docházky zajímalo, jak je možné, že někoho třída uznává a jiného ne. Řešila jsem, jaké vlastnosti mají žáci, kteří jsou oblíbení, a jaké mají, ti kteří jsou nízko na třídním řebříčku popularity.

Ve své práci budu používat dvě techniky, a sice sociometrickou mřížku a SO-RA-D. Chtěla bych zjistit, jak se k sobě tyto dvě techniky mají, jaký je jejich vzájemný vztah, zda se překrývají či nepřekrývají, doplňují nebo vylučují. Sociometrická mřížka je v pedagogickém prostředí zřídka využívaná technika. Já bych ve své práci chtěla zjistit jaký je její potenciál pro zjišťování sociálního klimatu ve třídě, a tím případně napomoci jejímu širšímu používání.

Výzkum k mé bakalářské práci probíhal na dvou odlišných školách. Jedna třída je z malé školy na malé vesnici, druhá třída je z běžné školy v Praze. Chtěla bych zjistit, zda se tyto třídy liší ve vlastnostech, na něž je kladený důraz.

Má práce se skládá ze dvou hlavních částí. První část je teoretická, popisuji v ní techniky, které jsem během své práce použila a školní třídu z hlediska vztahů, které v ní probíhají. Druhá část je praktická. Popisuji v ní výsledky jednotlivých technik, které jsem použila ve dvou odlišných třídách. Výsledky jednotlivých technik interpretuji v kontextu každé třídy, poté tyto interpretace porovnávám mezi třídami. Nakonec použité techniky porovnávám mezi sebou, a to jak z teoretické stránky, tak z hlediska výsledků.

Teoretická část

2. Sociometrie

Termín sociometrie se dnes používá ve dvou základních významech, jako označení metodiky užívané ve výzkumu vztahů mezi lidmi a jako název teorie sociometrie (Janoušek, 1988, str. 116). Já se zaměřím na význam slova uvedený jako první.

Sociometrie je: *soubor sociologických metod, psychologických metod a technik aplikovaných při měření mezilidských vztahů v malých skupinách. Jejím výsledkem je sociogram, tj. grafické zobrazení vztahů v malých skupinách* (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, str. 221).

Členům skupiny často bývá položena otázka, která směřuje ke zjištění vzájemných vztahů, např. s kým bys chtěl bydlet ve společném domě? (Nakonečný, 1999, str. 41). Konkrétní formulace otázky by měla vycházet z výzkumného cíle, ze znalosti skupiny, ze zvolené strategie, ale měla by také splňovat požadavek jednoznačnosti a srozumitelnosti otázky (Janoušek, 1986, str. 190).

Zakladatelem sociometrie je Jacob L. Moreno, který v roce 1934 publikoval své, dnes již klasické dílo Who shall survive? (Petrusek, 1969, str. 21). Sociometrie byla velmi výrazně ovlivněna Kurtem Lewinem a jeho psychologickou teorií, zvanou psychologie pole. Teorie pole je analogická s teorií pole ve fyzice, tzn., že psychologické případy jsou chápány jako determinované nikoli vlastnostmi jedince, ale vzájemně závislými vztahy, které tvoří životní prostor. Podstatné pro nás je to, že východiskem rozboru není jedinec, ale celek, který vytváří s prostředím. Toto prostředí je ztotožněno s těmi složkami, které jedinec považuje ze svého hlediska za podstatné (Petrusek, 1969, str. 40).

Podle Morena je společnost systémem různé míry přitažlivostí a odpudivostí, které jsou jednostranně nebo recipročně prožívané. Jedinec si své druhy volí, jiné osoby odmítá. Sociometrická teorie je vybudována na vztazích daných přitažlivostí či odpudivostí a na selektivnosti duševního života (Souček, Hrabal, Wágnerová, 1969, str. 6).

Moreno formuloval šest pravidel sociometrického testu.

1. Musí být vymezeny hranice skupiny, v níž je test prováděn.
2. Počet výběrů, který provede jedna osoba, má být neomezený.
3. Jedinci jsou požádáni, aby provedli výběr podle určitého kritéria.
4. Výsledky sociometrického testu mají být použity k restrukturalizaci skupiny.
5. Výběry by měly být provedeny tak, aby o tom ostatní členové nevěděli.
6. Otázky by měly být kladeny tak, aby jim všichni dotazovaní rozuměli.

Tato pravidla korespondují s Morenovým pojetím sociální skupiny. Rozšířila se však i za hranice výzkumů vztahů ve skupinách, a proto dnes jsou požadavky pod číslem tři, pět a šest dodržovány ve všech výzkumech (Janoušek, 1988, str. 190).

Sociometrické testy můžeme klasifikovat podle toho, jak se v nich postupuje a zároveň je můžeme seřadit podle počtu informací, které z nich obdržíme. Podle Petruska máme devět klasifikačních kritérií. Tato kritéria jsou: sféra výběru, počet výběrů, druh výběrů, intenzita výběrů, počet výběrových kritérií, druh výběrového kritéria, motivační faktor, samoodhad, sociotechnický cíl.

Každé toto kritérium nabízí dvě nebo více alternativ, pokud si jednu alternativu vybereme, měli bychom zdůvodnit proč.

1. **Sféra výběru:**

a) Výběr můžeme provést v rámci uzavřené skupiny, mezi těmi, kteří jsou přítomni, nebo těmi, kteří do skupiny patří a ostatní to vědí.

b) Výběr můžeme provést i mimo uzavřenou skupinu (Petrusek, 1969, str. 111).

Pokud použijeme Lewinovu teorii pole, tak v prvním případě se zaměřujeme na ty sociopreferenční vztahy, které jsou součástí prostoru, jež zkoumáme, přičemž ostatní vztahy vylučujeme. Ve druhém případě, preferenční výběr je shodný se „silovým" polem jedince. První možnost je však pro výzkumníka snazší z hlediska zpracování dat, i z hlediska tvorby sociogramu (Petrusek, 1969, str. 112).

2. Počet výběrů:

a) Počet výběrů je neomezený.

b) Počet výběrů je omezený (Petrusek, 1969, str. 111).

Ti sociologové a sociální psychologové, kteří jsou pro neomezený počet výběrů, argumentují tím, že odhad sociometrické pozice jedince je neúplný, nepracujeme-li s úplným výběrem. Petrusek uvádí, že váha výběru učiněná na čtvrtém a dalších místech klesá. Proto podle něj omezení výběrů na pět neomezuje spontánnost volby (Petrusek, 1969, str. 116). Hrabal navrhuje omezení voleb na tři až pět (Hrabal, Souček Wágnerová, 1969, str. 25).

3. Druh výběrů:

a) Mohou se provádět jen pozitivní výběry.

b)Mohou se provádět pozitivní i negativní výběry (Petrusek, 1969, str. 111).

Obecně platí, že negativní výběr bychom měli provádět jen tehdy, je-li tento soubor dat v našem výzkumu funkční. Respondenti často projevují odpor k negativním výběrům. Na druhou stranu se ve výzkumech ukázalo, že negativní otázky je možné použít bez problémů v případě, že skupina má vysokou důvěru ve výzkumníka a skupina je na tento typ otázek dobře připravena (Petrusek, 1969, str. 118).

4. Intenzita výběrů[1]:

a) Jedinec je požádán, aby výběry seřadil podle intenzity.

b) Jedinec nemusí řadit podle intenzity (Petrusek, 1969, str. 111).

Podle Petruska tato část v teorii sociometrie nebyla podrobena samostatné teoretické analýze. Podle něj je dobré řadit volby podle intenzity, protože díky tomu můžeme hned identifikovat vysoce stabilní a výrazně diferencované první výběry (Petrusek, 1969, str. 120).

[1] Intenzita výběru = jedinec svůj výběr odstupňuje, podle toho, jak má v oblibě daného člověka, příkladem testu s intenzitou výběru je SO-RA-D, kdy jedinec hodnotí ostatní jedince na ose 1-5.

5. Počet výběrových kritérií:

a) Použije se jen jedno výběrové kritérium.

b) Použije se více než jedno výběrové kritérium (Petrusek, 1969, str. 111).

Pro sociometrický test je výběr kritérií velice důležitý. Kritéria by se co nejvíce měla blížit ke skutečné činnosti skupiny (Janoušek, 1986, str. 192).

V zásadě můžeme rozlišit dva druhy kritérií: ta, která se týkají skupinové činnosti a ta, která se týkají socioemocionálních vztahů mezi jedinci (Petrusek, 1969, str. 123).

6. Druh výběrového kritéria:

a) Je zvoleno reálné kritérium.

b) Je použito potenciální kritérium a reálné kritérium.

c) Je použito jen potenciální kritérium (Petrusek, 1969, str. 111).

Za reálné kritérium můžeme považovat to, které navozuje situaci, již znají všichni členové skupiny, avšak nepředpokládá se, že bude hned splněno (např. s kým bys chtěl ve škole sedět, ale žáci jsou ujištěni, že jejich přání nebude hned vyhověno). Potenciální kritérium je to, které znají někteří jedinci z vlastní zkušenosti, ale není jim známé ze skupinové zkušenosti, podmínky uvedené v tomto kritériu se mohou realizovat jen výjimečně (např. koho byste si vybral za partnera na dovolenou k moři). Pokud je to možné, měly by se podle Petruska kombinovat oba dva typy otázek (Petrusek, 1969, str. 127, 128).

7. Motivační faktor:

a) Jedinec je žádán, aby vysvětlil motivaci výběru.

b) Jedinec není žádán, aby vysvětlil motivaci výběru (Petrusek, 1969, str. 111).

Podle Petruska by bylo žádoucí, aby byly vypracovány testy, které by bylo možno použít k jednotlivým typům sociometrických otázek tak, abychom zjistili motivy jedince (Petrusek, 1969, str. 130). Namísto testů je možné použít rozhovory.

8. Samoodhad:

a) Jedinec je žádán, aby odhadl, zda výběr bude či nebude opětován.

b) Jedinec není žádán o odhad (Petrusek, 1969, str. 111).

Samoodhad je také někdy nazýván relacionální analýza. První možnost se vztahuje k problému sociopercepčních vztahů. Způsob, jak samoodhad zjišťovat podrobně zpracoval R. Tagiuri (Janoušek, 1986, str. 192).

9. Sociotechnický cíl:

a) Výsledky se programově použijí pro zásah do skupiny.

b) Šetření si neklade cíl použít výsledků k zásahu do skupiny (Petrusek, 1969, str. 111).

Podle Morena sociometrie, která neústí v sociotechnické důsledky, je málo užitečná (Moreno in Petrusek, 1969, str. 134), avšak sociotechnické změny mají několik problémů:

1) Výzkumník nemůže zkoumaným osobám zaručit, že se skupina skutečně restrukturuje a nikdy nelze dosáhnout stoprocentní efektivity ve výsledku restrukturalizace.

2) Data nejsou interpretována v souladu se socio-kulturními zvyklostmi (Petrusek, 1969, str. 139).

Podle Petruska je nejpoužívanější sociometrický test s následujícími parametry: vybírá se z uzavřené skupiny, je omezený počet výběrů, provádí se jen pozitivní výběry, volby jsou řazeny podle intenzity, používá se více než jedno výběrové kritérium, je použito reálné i potenciální kritérium, není žádáno vysvětlení motivace výběru, jedinec není žádán o samoodhad, šetření si neklade za cíl použít výsledky k zásahu do skupiny (Petrusek, 1969, str. 111, 112).

Podle mého názoru tento typ testu není příliš vhodný pro školní prostředí. Sice se vybírá z uzavřené skupiny, volby jsou řazeny podle intenzity, používá se reálné i potenciální kritérium, ale provádí se jen pozitivní výběry a není nutné vysvětlit motivaci výběru. Podle mého názoru by v testu použitém ve škole měl být pozitivní i negativní výběr, abychom zjistili nejen sympatie, ale i antipatie žáků. Měla by být žádána motivace výběru, abychom znali názory jednotlivých žáků a věděli, proč mají či nemají v oblibě své spolužáky.

Zpracování sociometrických dat

Sociometrická data můžeme zpracovat třemi základními způsoby:

1. **Sociometrická matice:** výsledky sociometrie zaneseme do tabulky.
2. **Sociogram:** grafické znázornění sociometrických dat.
3. **Sociometrický index:** matematické zpracování sociometrických dat.

Zápis sociopreferenčních vztahů

Pro zápis sociopreferečních vztahů se často používá upravená symbolika moderní formální logiky. Základní sociopreferenční vztahy jsou pozitivní – P, negativní – N, absence volby I. Směr výběru označujeme písmeny x, y. Pxy nebo xPy znamená tedy, že osoba x provedla pozitivní volbu k osobě y. Dále jsou zavedeny některé speciální kvantifikátory:

- **označení pořadí testu** – římské číslice, dolní index např. P_{II};
- **pořadí, intenzita výběru** – arabská číslice, dolní index např. N_2;
- **druh kritéria** - to si již označíme podle vlastních potřeb.

Vzájemné vztahy zapisujeme pomocí &, nebo tím, že zdvojíme velké písmeno, kterým označujeme typ vztahu např. xPPy nebo xPy&yPx. Inverzní vztah (pokud nás zajímá vybraná osoba, ne vybírající) označujeme pruhem nad písmenem $\overline{P}$.

Pro složitější sociopreferenční vztahy používáme šipek (Petrusek, 1969, str. 153 - 155).

1. Sociometrická matice

Sociometrická matice je základní forma zpracování sociometrických výsledků. Údaje z dotazníků se převedou do tabulky. Toto je základní operace, protože z matice si můžeme přečíst některé elementární údaje a navíc, matice je výchozí předpoklad pro další vyhodnocování ((Petrusek, 1969, str. 159). Máme čtyři druhy matic:

- neuspořádaná matice
- kánonická matice
- kvadratická matice
- kubická matice.

Pro účely tohoto textu je nadbytečné vypisovat, jak se tyto matice od sebe liší a jak se postupuje při jejich konstrukci. Zájemci se více doví v monografii M. Petruska 1969, str. 169–171 a v knize J. Janouška, 1986, str. 194–198.

2. Sociogram

Sociogram je nejužívanější forma prezentace sociometrických dat. Sociogram je z matematického hlediska orientovaný graf (Janoušek, 1986, str. 198). Podstatou sociogramu je zařazení jedinců podle přijatých preferencí, ti co jich mají nejvíce, jsou nahoře či ve středu kruhu, ti, co jich mají nejméně, jsou dole či na obvodu kruhu. Počet získaných preferencí je znázorněn pásmy nebo kružnicemi (Souček, Hrabal, Wágnerová, 1969, str. 26).

Sociogram může být:

- terčový
- šachovnicový
- uspořádaný
- hierarchický.

Nebudu vypisovat, jak se tyto druhy sociogramů od sebe liší. Zájemci mohou nahlédnout do monografie M. Petruska, 1969, str. 172- 183 a J. Janouška, 1986, str. 200–201.

3. Sociometrické indexy

Sociometrické indexy nám umožňují hlubší analýzu dat díky jejich detailnější deskripci (Janoušek, 1986, str. 202). Sociometrické indexy mohou být prováděny v těchto variantách:

- **Prosté součty:** rozbor prostých součtů má však smysl jen pro analýzu jedné skupiny, ne však pro srovnání několika skupin.
- **Ukazatelé, které představují vztah reakcí k jejich maximálně možnému počtu:** zavádí se dělitel (n-1), který nám umožňuje srovnání sociometrických dat získaných v různých skupinách.
- **Ukazatelé, které nám ukazují dvěma vybranými sociometrickými proměnnými:** např: $P/\overline{P}$.
- **Indexy skupinové a individuální** (Petrusek, 1969, str. 183–184).

Podrobněji viz Petrusek 1969, str. 183–193, Janoušek, 1986, str. 202–206.

Problémy sociometrie

- **Problém s výstavbou teorie:** většina základních pojmů sociometrie byla „vyvinuta" v přímé závislosti na sociometrii. Pokud analyzujeme sociometrická data, je třeba na to myslet. Sociometrické údaje bohužel nemůžeme vztáhnout k žádné teorii skupin. Můžeme je brát jako nástroj k porovnávání dat získaných v několika skupinách. Jejich vlastní výklad je problematický (Petrusek, 1969, str. 198 - 199). Tzn., že výsledky sociometrie můžeme použít jen k porovnávání.
- **Problém interkulturní interpretace:** řešíme otázku, nakolik můžeme pravidelnosti zjištěné v sociometrii brát za přenosné do jiného sociokulturního prostředí. Většina badatelů považuje lidské preferenční vztahy za univerzální (Petrusek, 1969, str. 201 - 202).
- **Dva přístupy k interpretaci sociometrických dat**: sociometrická analýza může být zaměřena na skupinu nebo, na individuum (Petrusek, 1969, str. 203 - 204). Toto může být i výhoda sociometrie, díky tomu můžeme získat komplexnější informace a zjistit oba dva úhly pohledu.
- **Nestabilita proměnných měření**: vztahy mezi lidmi se velmi mění, proto je velmi obtížné stanovit míru stability sociometrického měření (Janoušek, 1986, str. 206).

Pro pedagogické prostředí z tohoto vyplývá, že výsledky sociometrického testu nesmíme vyhodnocovat samostatně, měli bychom je pouze porovnávat s výsledky jiných tříd a s poznatky, které nám o třídě řekne učitel. Během vyhodnocování testu je dobré zjistit si motivaci žáků, abychom věděli, proč takto hodnotili. Krajní pozice v analýze zaměřené na skupinu, bychom měli analyzovat i z pohledu jednotlivce, abychom zjistili, jak vnímá situaci. Pokud bychom chtěli podle výsledků sociometrie restrukturovat vztahy ve třídě, měli bychom je restrukturovat v době, kdy sociometrická data budou aktuální, abychom nepůsobili na něco, co již není.

3. SO-RA-D

Autorem sociometrického ratingového dotazníku (dále jen SO-RA-D) je Vladimír Hrabal st.

Získávají se jím informace o interindividuálních vztazích, o osobnostních vlastnostech žáka, které souvisí s interindividuálními vztahy ve školních třídách, či podobných skupinách. Výsledek je možno analyzovat z hlediska celé skupiny, ale také z pohledu pozice a role jednotlivých žáků. Údaje (při přiměřeném zpracování) nám většinou umožňují ověřovat hypotézy o sociální vyspělosti žáka. SO-RA-D je jednoduchý, co se týče zadávání, ale jeho zpracování je těžší (Hrabal, 1989, str. 99).

Výsledky se vyjadřují kvantitativně – v indexu vlivu, obliby a náklonnosti. První dva indexy jsou aritmetickým průměrem hodnocení, které žák obdržel od ostatních, třetí je aritmetický průměr hodnocení obliby, která žák uvedl, když hodnotil ostatní žáky.

SO-RA-D se od klasických sociometrií liší v následujících aspektech:

1. všichni členové skupiny se vzájemně hodnotí;
2. bodová škála Likertova typu[2] je použita k hodnocení;
3. hodnocení je provázeno zdůvodněním;
4. je zaměřen na osobnostní diagnostiku;
5. má normy (Hrabal, 1979, str. 10).

SO-RA-D je netradiční metoda nikoli charakterem, ale interpretací dat směrem k osobnosti. Osobnost je respektována jako autonomní svébytná jednotka, ale zároveň je popisována a hodnocena jako součást sociálních jednotek a skupin (Hrabal, 1979, str. 11).

Z toho vyplývají následující specifika SO-RA-D.

1. SO-RA-D se orientuje na sociabilitu, tzn. na tu část osobnosti, která se projevuje mezi lidmi, především v interindividuálních vztazích.
2. Údaje o interindividuálních vztazích jsou předmětem a východiskem dotazu.
3. První rovina analýzy se zaměřuje na konkrétnější údaje, které bezprostředně působí na reálný sociální život jedince (např. oblíbenost a vliv), druhá hlubší

[2] škála má několik bodů, její konce reprezentují extrémní hodnoty (Hayesová, 2000, str. 113)

rovina se zaměřuje na abstraktnější osobnostní rysy, které se rozdílnou silou podílí na vytváření osobnostních charakteristik.

4. SO-RA-D především zjišťuje aktuální síť vztahů, strukturu skupiny, ale způsoby dotazů, zpracování a interpretace jsou orientovány na stabilnější charakteristiky osobnosti a skupiny.
5. Analýza dat SO-RA-D je prováděna od skupiny k jednotlivci.
6. Školní situace nepřináší úplný obraz rolí a vztahů žáka (chybí vztahy učitel žák), ale umožňuje sledovat žáka ve vrstevnických vztazích, které nejsou z pozice učitele snadno přístupné a hodnotitelné (Hrabal, 1979, str. 11, 12).

Psychologická a sociální struktura výchozích údajů

Výchozími údaji při zpracování jsou jednotlivá hodnocení obliby, vlivu a vzájemné volné charakteristiky.

Hlavní diagnostický problém při využití a zpracování údajů je komplexnost činitelů, které údaje ovlivňují, tím pádem jsou údaje mnohoznačné. Mnohoznačnost údajů je vyvážena tím, že jsou reciproční, tzn., že reprezentují pohled z obou stran (Hrabal, 1979, str. 13).

Podle mého názoru, je reciprocita údajů jedna z velkých výhod SO-RA-D. To, že se na výsledky mohu podívat z pohledu skupiny a z pohledu jednotlivce mi pomáhá komplexněji pochopit situaci v konkrétní třídě.

Při posuzování dat je třeba brát v úvahu činitele působící bezprostředně. Jsou to:

1. **Osobnost posuzujícího**: především rozsah a adekvátnost percepce sebe, druhých, partnerů, pravdivost jeho sdělení o druhých.

2. **Osobnost posuzovaného**: především jeho sociální chování v interakci, jde o chování uvědomované i neuvědomované.

3. **Charakteristika interakce:** především její trvání a intenzita zprostředkovaně (přes osobnosti partnerů).

4. **Skupina i podskupiny**: působí zprostředkovaně přes osobnosti partnerů. Chování, prožívání a percepce jednotlivých členů skupiny jsou pod vlivem hodnot a norem skupiny a skupinových stereotypů. Skupinové normy, hodnoty

a stereotypy do jisté míry určují, které osobnostní charakteristiky se ve skupině rozvinou, projeví a jak budou hodnoceny (Hrabal, 1979, str. 14).

Interpretace informací o osobnosti

Osobnost se v dotazníku promítá v rovině komplexních sociálně - psychologických charakteristik a v rovině osobnostních rysů.

1. **Hlavní komplexní sociálně osobnostní charakteristika** může být popsána z pozice podle vlivu, z pozice podle obliby a z pozice podle náklonnosti.

a) Pozice podle vlivu: s tím souvisí schopnost a tendence regulovat interakci a ovlivňovat partnery.

b) Pozice podle obliby: s tím souvisí hlavně dispozice plnit očekávání ostatních členů skupiny.

c) Pozice podle náklonnosti: pomáhá vyjadřovat pozitivní či negativní vztahy k partnerům.

2. **Rysy osobnosti** realizují se v interakci a konstituují vliv, oblibu a náklonnost. SO-RA-D nám umožňuje zjistit celkovou úroveň interakční charakteristiky, potřeby a tendence jedince, sociálně orientovanou emocionalitu, percepci a sebepercepci, normy a hodnoty jedince.

a) Celková úroveň interakční aktivity: ukazuje ji výše indexů obliby a vlivu, rozptyl jednotlivých hodnocení naznačuje tendenci k extenzivnímu nebo omezenějšímu, zpravidla intenzivnějšímu kontaktu.

b) Potřeby a tendence: zde lze podle poměru indexu obliby a vlivu a s využitím volných charakteristik usuzovat na to, jak jednotlivec řeší rozpor mezi tendencemi orientovanými na vlastní já a mezi sociálními potřebami. Ale lze i usuzovat na intenzitu kolektivních vztahů. Je možno i odpovědět na velmi obecnou otázku, jak se u jedince spojují všechny tři uvedené kategorie potřeb orientované na já, ty, my.

c) Sociálně orientovaná emotivita: síla a pozitivnost či negativnost emocí spojených s interakcí a komunikací je vycházejícím údajem sympatií. Je třeba vycházet z indexu obliby i indexu náklonnosti. Každý index nám dává částečnou informaci.

d) Percepce a sebepercepce: lze ji vyčlenit jako schopnost třídit a hodnotit informace v sociální oblasti. V SO-RA-D se objevují především dva aspekty percepce: adekvátnost ku zkreslení a diferencovanost (percepční citlivost) k sociální slepotě.

Částečným ukazatelem adekvátnosti je shoda hodnocení subjektu s jednotlivými hodnoceními ostatních a shoda objektivních i subjektivních indexů.

Sensibilita se především projevuje rozptylem v hodnocení a variabilitou volných popisů partnerů.

Při tomto hodnocení je třeba brát ohledy na to, že nerovnováha ve vzájemné percepci v dyádě je běžný jev. Subjekt hodnotí své chování a své emoce na základě sebepozorování a emoce partnera na základě jeho chování.

Důležité je také respektovat závislost percepce a emocionálního vztahu při různé sociální distanci partnerů. K objektivnímu hodnocení partnerů dochází při střední vzdálenosti (při značné vzdálenosti partner je často percipován na základě globálního vztahu, např. haló efekt, při značné blízkosti často dochází k disociaci percepce a emocionality, tzn., že z pozitivních citů subjektu nelze usuzovat na obecně akceptovanou subjektivitu).

e) Normy a ideály: informace o nich v SO-RA-D jsou nepřímé, např. z náklonnosti lze usuzovat míru konformity jedince.

f) Výkonové dispozice a zdatnost: se do SO-RA-D se promítají intenzivně, ale nediferencovaně. Výběr vlastností, které skupina pozitivně hodnotí, ovlivňuje sama skupina. Pro určení toho, který druh zdatnosti působí na pozici člena skupiny, se musíme obrátit k osobnostním charakteristikám, nebo k údajům mimo SO-RA-D (Hrabal, 1979, str. 16-19).

Při interpretaci informací o osobnosti musíme být velmi opatrní. Je potřeba nejen velmi pečlivě hodnotit informace ze SO-RA-D (tzn. index obliby, index vlivu, index náklonnosti a volné charakteristiky), ale také vzít v potaz informace o žákovi od třídního učitele. Měli bychom se snažit o žákovi a třídě získat co nejvíce informací, abychom osobnost žáka interpretovali správně.

Interpretace informací o skupině

Interpretace informací ze SO-RA-D o skupině je na první úrovni analýzy podobná těm, které můžeme zjistit zpracováním klasického sociometrického testu. Některé informace jsou však specifické, např. ze skupinového indexu vlivu můžeme usuzovat soudržnost a strukturovanost, ze skupinového indexu sympatií emocionální atmosféru skupiny. Pomocí norem můžeme zjistit obě charakteristiky ve srovnání s jinými skupinami. Při důkladném rozboru můžeme zjistit hodnoty a normy skupiny (Hrabal, 1979, str. 21). Hodnoty a normy skupiny můžeme zjistit z toho, jaké volné charakteristiky byly přiřazeny žákům ve vysokých sociometrických pozicích.

U školní třídy jsou důležité především dvě okolnosti. Je to věk žáků a vztah formální a neformální skupinové struktury (zvláště vztah formálních a neformálních skupinových norem), který může být různý. Tento vztah se vyvíjí s věkem. Ke zjištění této důležité a velmi významné vlastnosti je třeba ještě jiných údajů mimo SO-RA-D (Hrabal, 1979, str. 21).

Zadání SO-RA-D

SO-RA-D se většinou používá na SŠ a 2. stupni ZŠ. Použití na 1. stupni ZŠ se nedoporučuje. Děti na 1. stupni nemají dobře vyvinutou abstrakční schopnost (Hrabal, 2003. str. 30).

Každý žák dostane arch papíru, kde budou vypsaná jména jeho spolužáků. Své spolužáky ohodnotí své spolužáky nejprve z hlediska vlivu a poté obliby. Oblibu a vliv spolužáků hodnotí na pětibodové škále. Poté žáky požádáme, aby do volných charakteristik odůvodnili své hodnocení. Čas potřebný k vyplnění SO-RA-D je jedna vyučovací hodina (Hrabal, 1979, str. 49).

Zpracování SO-RA-D

Zpracování SO-RA-D může být dvojí: ve formě sociogramu (tj. grafické) nebo ve formě statistické matice.

Grafické zpracování: ke grafickému zpracování SO-RA-D využíváme sociogram. Podrobnosti o zpracování a typech sociogramu viz kapitola o sociometrii str. 12. Grafické zpracování bývá pro větší skupiny nepřehledné, nejefektivnější je použít volby obliby a vlivu o hodnotě 1.

Statistické zpracování: je to základní a nejdůkladnější způsob zpracování. Všechny číselné údaje si přeneseme do matice. Ve vyplněné matici máme ve sloupcích všechna hodnocení, která žák dal, v řádku u jeho jména, všechna hodnocení, která obdržel. Součty jednotlivých hodnocení sestavíme do pořadí od nejvyšších k nejnižším. Indexy jsou aritmetický průměr součtu hodnocení (Hrabal, 1979, str. 51-53).

- **Index obliby:** průměr hodnocení obliby žáka ostatními.
- **Index vlivu:** průměr hodnocení vlivu žáka ostatními.
- **Index náklonnosti:** průměr hodnocení řádku v matici sympatií.
- **Třídní index vlivu:** aritmetický průměr všech hodnocení vlivu ve třídě.
- **Třídní index obliby:** aritmetický průměr všech hodnocení obliby ve třídě.

Skupinové indexy charakterizují třídu jako skupinu (Hrabal, 1979, str. 53-54).

Interpretace výsledků

V objektivních indexech vlivu a obliby je posilováno působení charakteristik hodnoceného a je redukováno působení osobnosti hodnoceného. Zároveň je posílen vliv skupinových stereotypů (např. percepční stereotypy). Tzn., že postavení člena skupiny závisí zčásti na jeho osobnostních předpokladech a zčásti na specifických vlastnostech skupiny.

Subjektivní index náklonnosti vzniká z dat jednoho hodnotitele o všech hodnocených, zde se koncentruje informace o osobnosti hodnotícího.

Skupinové indexy vlivu a sympatií dávají generalizovanou informaci o intenzitě regulace a o emocionální atmosféře. Avšak skupinové indexy nevypovídají o obsahové stránce skupinové struktury, o normách, hodnotách a cílech skupiny (Hrabal, 1979, str. 14 - 15).

Index vlivu: ukazuje ve třídě pozici žáka, jeho podíl na regulaci dění ve třídě. Je třeba brát v úvahu, že ti, co mají vysoký index vlivu, nemusí být efektivní vedoucí třídy. Může jít o děti, které často nezáměrně a nezávazně ovlivňují chování ostatních. Ale pokud ve třídě jsou efektivní vůdci, pak jejich pozice vlivu bývá vysoká. Z pozice vlivu nelze tedy bez další analýzy, nebo bez zjištění dalších informací vyvodit závěry pro předpoklady pro třídní funkce.

V osobnostní stránce index vlivu vypovídá o sociální síle a zdatnosti jedince z hlediska hodnot a norem skupiny (působí zde hodnoty obecné, celospolečenské – např. vzhled, věkově specifické – např. jiné jsou hodnoty v pre a postpubertě, školní – např. školní úspěšnost). Index vlivu má také diagnostickou hodnotu, a to jako údaj o sociálních charakteristikách osobnosti. Vlivní se od nevlivných liší tendencí, schopností a dovedností regulovat interakci. Dále to mohou být vlastnosti jako adekvátnější percepce partnerů, realističtější hodnocení partnerů, vyšší sebehodnocení. V obecnějších osobnostních rysech jsou vlivnější často aktivnější, více extrovertní, dominantní (Hrabal, 1979, str. 58, 59).

Index obliby: ukazuje míru akceptace spolužáky, která se projevuje v tendenci navazovat se žákem kontakt. Obliba je komplexní jev, proto stejný index obliby může mít a má jiné osobnostní zdroje. Hlavní zdroje jsou:

a) Sociální síla – společná pozice podle obliby a vlivu. Od silného spolužáka lze spíše očekávat pomoc a podporu než od slabého spolužáka. Sociálně silný jedinec je předmětem identifikace spolužáků. Sociální síla a obliba nejsou ovšem v jednoznačně lineárním vztahu (zvláště u velmi zdatných jedinců dochází k inverzi v postojích skupiny, zpravidla, to však souvisí s ne zcela pozitivními sociálními charakteristikami zdatného jedince).

b) Interindividuální sociabilita – jádrem je pozitivní citová vazba na lidi, u izolovaných či stojících stranou je často malá citová reaktivita, slabá citová vazba na lidi. U odmítaných často převažuje hostilní, odmítající reakce na druhé

nebo se tendence k sociálnímu kontaktu projevuje neadekvátním chováním k lidem, často je s tím spojená „sociální slepota".

c) *Emocionální ladění subjektu* – do jaké míry daný člověk ovlivňuje náladu okolí. Oblíbení jsou častěji lidé veselí, spokojení, usměvaví.

Tyto zdroje obliby se kombinují a nepůsobí stejnosměrně. Důležitá je zde žákovská interpretace, avšak je třeba ji brát kriticky jen jako inspirativní materiál. Děti často neumí určit hlavní příčiny sympatií a také v každé třídě působí postojové stereotypy související se skupinovými rolemi (Hrabal, 1979, str. 59, 60, 61).

Index náklonnosti: je ukazatel afektivní akceptace žáků subjektem, také je ukazatel subjektivní adaptovanosti, uspokojení vztahů ke spolužákům. Jde o velmi komplexní, ale méně stabilní údaj, je ovlivněn nejen vlastnostmi spolužáků, ale také osobností posuzujícího. Na úroveň indexu náklonnosti působí zvláště kvantita a kvalita sociální potřeb posuzujícího.

Volné charakteristiky: jsou významný zdroj upřesňujících informací. Pokud jsou seskupeny podle posuzujícího, dávají nám možnost posoudit subjektivní aspekt vztahů. Pokud jsou seskupeny podle posuzovaného, dávají nám množnost vidět „sociální já" jedince ve skupině, mnohostranně viděné. Ale je třeba je brát jen jako inspiraci. Velmi významné jsou charakteristiky žáků na vedoucích pozicích, zvláště vlivu. Ti totiž nejvíce ovlivňují hodnoty a normy třídy (Hrabal, 1979, str. 61).

Během interpretace je potřebné vycházet z jiných zdrojů (např. od třídního učitele, či z rozhovoru se žáky) než jen z výsledků SO-RA-D, kvůli komplexnějšímu pohledu na osobnost jedince. Je vhodné, abychom měli i nějaké vlastní postřehy, alespoň o dětech v sociometricky významných pozicích. Je nutné vzít v potaz, že všechny informace, které máme, jsou relativní, a proto bychom měli z nich velmi opatrně a citlivě vysuzovat závěry.

4. Sociometrická mřížka

Sociometrická mřížka je nástroj, kterým zachycujeme dimenzi a strukturu osobních mínění. Jejím cílem je popsat způsoby, jimiž lidé dávají význam zkušenostem, v jejich vlastních názvech.

To jak vykládáme naše vztahy s okolím, to jak rozumíme sobě a druhým, je řízeno vlastní implicitní teorií. Sociometrická mřížka je používána k objevení struktury a obsahu těchto implicitních teorií (Feixas, Cornejo, 2002).

Autorem sociometrické mřížky je Robert Alexander Kelly. Sociometrická mřížka vychází z Kellyho teorie osobních konstruktů[3]. Kelly upozornil na to, že lidé nejednají v souladu se skutečností, ale podle svých konstrukcí světa (Plháková, str. 262). Kelly vidí člověka jako vědce, který vytváří hypotézy, aby si zjednodušil vyklad událostí a porozumění událostem. Lidé, podobně jako skuteční vědci, pozorují svět a vytváří si o něm hypotézy. Stejně jako vědci se pokouší predikovat události a snaží se pochopit svět, aby mohli předvídat to, co se stane v jejich životě (Feixas, Cornejo, 2002).

Podle Kellyho každý pracuje s jedinečným souborem konstruktů, na jejichž základě interpretuje a predikuje události (Atkinson a kol., 2003, str. 474). Podle Kellyho je tento konstrukt většinou bipolární, vědecké hypotézy jsou také bipolární - H_0 a H_1 - nulová a alternativní hypotéza (Feixas, Cornejo, 2002). Tyto konstrukty mají formu buď anebo (nový známý je buď příjemný, nebo nepříjemný, buď chytrý, nebo hloupý atd.). Dva lidé mohou během hodnocení jednoho člověka využít dvou různých konstruktů (proto Martin může být pro Karla chytrý a příjemný, ale pro Alenu divný a hloupý). Tyto rozdíly ve vnímání jedince ústí do rozdílů v chování (zatímco Karel bude vyhledávat Martinovu společnost, Alena se mu bude vyhýbat). Osobní konstrukty netvoří logické protiklady (dimenze jedince může být vtipný – nudný, vtipný - vážný, ale i vtipný - introvert, atd.). Kellyho zajímá právě to, jaké má jedinec oba póly dimenze (Atkinson a kol., 2003, str. 474).

Jedinec nevychází z jediného konstruktu, ale z celé sítě konstruktů, které jsou hierarchicky uspořádané. Nejzákladnější centrální konstrukty jsou ty, které definují

[3] Osobní konstrukty jsou *„dimenze, které jedinec užívá k interpretaci sebe, svého prostředí a svého sociálního prostředí“* (Atkinson a kol., 2003, str. 473).

osobnost člověka. Sociometrická mřížka je strukturovaný postup navržený tak, abychom zjistili soubor konstruktů, vysvětlili jejich strukturu a vzájemný vztah (Feixas, Cornejo, 2002).

Sociometrická mřížka nemusí být použita jen k interpretaci druhých lidí, jedinec v ní může hodnotit události, situace (Atkinson a kol., 2003, str. 474).

Tradiční psychologické techniky, směřující k popisu jednotlivce, můžeme označit za přístup zaměřený na výzkumníka, neboť studují osobnost člověka prizmatem teoretických konceptů (např. extroverze vs. introverze). Sociometrická mřížka představuje přístup zaměřený na zkoumaného člověka, neboť se snaží odhalit vlastní teorie lidí, kteří jsou technice podrobeni. Toto testování je definováno jako konstruktivistický přístup. Zabývá se způsobem, kterým si jedinec vytváří svět (Feixas, Cornejo, 2002).

Sociometrická mřížka je nejvíce využívána ze všech metod konstruktivistického přístupu (mezi dalšími lze uvést např. charakteristiku sebe sama, analýzu autobiografického textu atd.). Je možno ji aplikovat v mnoha obměnách kontextu a důvodů. Na druhou stranu systematická analýza dat vytváří výborný nástroj vědeckého studování osobního konstruktu jedince (Feixas, Cornejo, 2002).

Provedení sociometrické mřížky

Je mnoho možných způsobů provedení sociometrické mřížky, já budu popisovat ten základní, který nastínil George Kellly. Provedení se skládá z několika částí. V úvodní části dotazovatel jedince požádá, aby vyjmenoval určité prvky, které reprezentují oblast, kterou studujeme. Ve druhé části se tyto prvky porovnávají a je jim přidělen osobní konstrukt. Ve třetí části se tyto vlastnosti osob hodnotí na škále. (Feixas, Cornejo, 2002; www.wikipedia.org).

Výběr prvků (osob, událostí, situací): jedinec je požádán, aby vyjmenoval prvky (osoby, události, situace), které budou hodnoceny např. Jan, Petr, Karin. Výběr osob souvisí s oblastí, kterou chceme zkoumat, např. pokud chceme zkoumat vztahy

v sociálních rolích, osoby budou matka, otec... Není dán určitý limit počtu položek, které můžeme vybrat, ale pro účelnost je to obvykle mezi 7 a 20 položkami.

Přidělení osobních konstruktů: poté je dotazovaný požádán, aby tyto prvky dal do skupin po třech. Dotazovaný je tázán na to, co mají tyto dva prvky společného a čím se liší od třetího např. Jan a Karin- upovídaní, Petr- tichý. Podle Kellyho by se trojice měly prezentovat hned po sobě a měl by se v nich lišit jen jeden prvek (tzn., první trojice bude Jan, Petr, Karin, druhá trojice Petr, Karin, Marek, třetí trojice Karin, Marek, Luboš atd.). Každý by měl být v trojici s každým.

Hodnocení: každá vlastnost je hodnocena na škále 1-5, kde 1 je jeden konec škály a 5 druhý konec škály (např. Jan – upovídaný-1, Karin- upovídaná-2, Petr- tichý-5).

Poté, co se toto provede s jednou trojicí, je dotazovaný vyzván, aby se zaměřil na druhou trojici a tak dále, dokud dotazovaný nesignalizuje, že již nemá další konstrukt nebo, dokud se nevyčerpají všechny trojice. Lidé mají většinou limitovaný počet konstruktů týkajících se jedné oblasti, záleží na oblasti, ale to bývá 6- 16 konstruktů.

Sociometrická mřížka je hodně využívána v prostředí klinické psychologie, kdy se zjišťují osobní konstrukty jedince před a po terapii. V pedagogickém prostředí ji příliš nevyužíváme i přes to, že nám může poskytnout poměrně zajímavé informace o pohledu žáka na svět. Podle mého názoru je to tím, že její provedení není uzpůsobené pro skupinové použití.

5. Školní třída

Podle pedagogického slovníku je třída: „*skupina žáků stejného věku, kteří jsou společně vyučováni ve škole, základní sociální a organizační jednotka školního vzdělávání*" (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, str. 253).

Školní třída je formální skupina, tzn., že byla vytvořena v rámci instituce za určitým účelem (výchova a vzdělávání). Je určen cíl skupiny a normy, jimiž se členové mají řídit. Toto plně platí na začátku existence skupiny. Poté se mezi dětmi začínají vytvářet vztahy. Z formální skupiny začíná vznikat skupina neformální. Ve třídě se začíná vytvářet složitá struktura vztahů, sociální hierarchie a začínají být vytvářeny a sdíleny vlastní skupinové hodnoty a normy. Třída postupně začíná žít vlastním životem, který podléhá neformálním pravidlům a neformálním vůdcům (Hadj-Moussová, 2003, str. 27). Prolíná se zde formální i neformální rovina, což ovlivňuje její strukturu a dynamiku. Ve školní třídě se realizují individuální i skupinové cíle (Výrost, Slaměník, 1998, str. 280).

Třída, jako vrstevnická skupina má prokazatelný vliv na morální vývoj žáka a na jeho životní spokojenost v době docházky do školy. Školní třída představuje významnou část v socializačních útvarech. Školní třída totiž kombinuje vlastnosti obou skupin, výchozí i cílové, vytváří novou část na cestě od naprosté závislosti k autonomii jedince (Hrabal, 2002, str. 24).

Nezávislí činitelé ovlivňující stav třídy:

- **Počet žáků**: vždy ovlivňuje život a činnost třídy. Avšak v této oblasti neexistuje jednota názorů, výsledky výzkumů se liší (Hrabal, 2003, str. 35). Malé skupiny bývají soudržnější, menší počet dětí poskytuje větší příležitost ke vzájemným kontaktům (Hadj-Moussová, 2003, str. 27). Malá soudržná skupina tvoří velmi příhodné prostředí pro denní život žáka a zvyšuje vliv spolužáků na jeho postoje a chování. Avšak směr malé skupiny závisí na tom, jaké normy a hodnoty v ní převládnou, navíc se každá malá skupina nemusí semknout do skupiny s vysokou kohezí. V malé skupině se zužuje prostor pro výběr partnerů pro

intenzivní vztahy a pro sociální učení se interakcím. Větší skupiny dosahují obtížně vysoké koheze a vzájemných sympatií, naopak častěji se zde vyskytuje celkově nízká hladina sympatií. S růstem počtu členů v zásadě roste počet všech druhů vztahů žáka, ale rychleji roste počet ambivalentních a emocionálně neutrálních vztahů (Hrabal, 2003, str. 35). Ve větších skupinách se často tvoří podskupiny 3-5ti žáků s bližšími vztahy. Méně zde dochází k absolutní izolaci jednoho člena (Hadj-Moussová, 2003, str. 27).

- **Pohlaví žáků:** mezi oběma pohlavími existují rozdíly, které již při vstupu do školy ovlivňují jejich život i život třídy. Tyto rozdíly se prohlubují a stávají se evidentními především v pubertálním období.

  Skupinotvorné tendence bývají silnější u chlapců, dívčí skupiny se většinou rozpadají do dyád a triád. Chlapecké skupiny mají silnější neformální interindividuální vztahy, jejich skupiny bývají integrovanější, pevnější a mívají vyšší průměrný index vlivu (od chlapců i od děvčat). Vliv u chlapců se více opírá o „sociální sílu", zdatnost (psychickou i fyzickou). Ve vztahu k formální struktuře třídy (vztah k učiteli, dodržování vnitřních norem) jsou dívky vyspělejší, méně konfliktní, konformnější. Dívky jsou také pracovně ukázněnější, což se projevuje lepším prospěchem, méně často se u nich projevují poruchy chování.

  Všechny tyto rozdíly se projevují v závislosti na individuálních charakteristikách jednotlivce a na vedení učitele (Hrabal, 2003, str. 36, 37).

  Až do puberty vzájemné vztahy mezi skupinami podle pohlaví bývají výjimečné. V pubertě začíná hrát roli počínající zájem o druhé pohlaví a týká se spíše jen jednotlivců (Hadj-Moussová, 2003, str. 27).

- **Rodinné prostředí žáka:** rodina se promítá i do postavení žáka ve třídě. Výrazné odlišnosti v rodinném prostředí se odráží v klimatu třídy. Sociální status rodičů (SŠ, VŠ, dobře, ale ne nadměrně ekonomicky zabezpečení) se promítá i do toho, zda ve škole převládnou pro nebo proti školsky zaměřené hodnoty. Tento vliv nepůsobí na třídu přímo, ale zprostředkovaně spolu s dalšími faktory. Vývoj žáka i třídy závisí také na vlastnostech rodiny jako skupiny, na její struktuře, atmosféře (Hrabal., 2003, 41 - 42).

- **Věková specifika třídy:** věkové zvláštnosti se promítají do struktury i dynamiky třídy. V různých věkových obdobích má skupina odlišnou váhu v socializaci jedince. Změny jsou poměrně náhlé. Jde o postup, kdy se dítě vymaňuje ze závislosti a postupuje k autonomii (Hrabal, 2003, str. 43, 44). Neformální vztahy bývají nejsilnější na 2. stupni ZŠ. Neformální skupina se vytváří v závislosti na vyspívání dětí. Pro děti v tomto období začíná být velmi důležitý vliv vrstevnické skupiny, často důležitější, než vliv rodičů a učitelů (Hadj-Moussová, 2003, str. 27).

- **Školní úspěšnost**: formální a neformální normy se mohou lišit (zvláště na druhém stupni). Působení vrstevnické skupiny záleží na tom, zda jsou formální či neformální normy v souladu. Také záleží na soudržnosti třídy a její přitažlivosti pro žáky (Hadj-Moussová, 2003, str. 28). Školní úspěšnost žáka může být základním kritériem pro zaujetí pozice k němu v neformální struktuře, někdy se může stát kontraindikací (Hrabal, 1979, str. 66).

Třída v období puberty

Na druhém stupni dochází k výraznému posunu ve vývoji třídy, zvláště patrný je v posledních ročnících. Vztahy k vrstevníkům a ke skupině se dostávají do ohniska vývoje, sílí potřeba „fér hry" se spolužáky a zároveň potřeba být rovnocenným partnerem. V tomto období se u žáků formuje požadavek úcty ze strany dospělých. Nedodržování respektu k osobě dospívajícího vede k obranné kritice, odporu, agresi. Jedním ze zorných úhlů se stávají vztahy nadřazenosti či podřazenosti, hodnocení spolužáků spoluurčuje také vztah k autoritám. Jedinec v tomto období objevuje možnost uplatnit se v hierarchickém systému moci, avšak pod kontrolou ostatních členů skupiny.

V této době dochází k sociálním a morálním změnám u žáka, což se promítá do vývoje třídy. Třída je v tomto období výchovně nejkomplikovanější. Prohlubuje se individualizace osobnosti, ve smyslu svéráznosti, svébytnosti každého žáka. Silná je odlišnost, co se týče sociální a morální stránky. Část žáků již přijímá normy dospělých

a hodnoty školy, jiní žáci prožívají období negativismu vůči škole, učiteli, dospělým a jiní jsou na úrovni dětské konformity.

I při značné různorodosti tříd jsou některé její rysy typické. Dochází k prudkému snížení závislosti na autoritě dospělého. Nezávislost žáků se promítá do více kritického hodnocení učitele. Nestačí, aby se učitel prohlašoval za autoritu, nebo se jako autorita tvářil. Proměňují se také aspekty vzájemného hodnocení. Obliba a vliv ještě korelují se školním prospěchem, ale objevuje se zde již sílící orientace na vzájemné vztahy a skupinu. Třída nebývá kohezivní jako neformální skupina. Často se zde tvoří na škole a na dospělých nezávislé party. Zájmy ještě nejsou celoživotní a perspektivní, ale představují kus vědomé osobnosti. Přátelé také nebývají celoživotní, ale vrstevník je již chápaný jako složitá a komplexní osobnost.

Dospívající již prožívá skupinu jako zdroj bezpečí, prožitků s druhými, možné místo sebeurčení a řešení napětí rozporů v interindividuálních vztazích (Hrabal, 2003, str. 48 - 50).

Žák a třída

Třída je velmi závislá na tom, jací žáci ji tvoří. Podle toho se do určité míry vyvíjí její struktury. Současně také vliv třídy přetváří a ovlivňuje žáka.

To jak na sebe žáci a třída vzájemně působí lze schematicky popsat několika kroky:

1. Ve třídě se sejdou žáci s různými učebními, výkonovými, morálními, sociálními schopnostmi.
2. Mezi žáky, mezi žáky a učitelem vzniká kontakt a interakce. Žáci postupně interagují mezi sebou a zároveň probíhá skupinová interakce.
3. Roste stabilizace a tím i předvídatelnost interakce jedinců. Vznikají vzájemné vztahy a postoje.
4. Vztahy uvnitř skupiny jsou vzájemně závislé a vytváří síť.
5. Jedinci v této síti vztahů zaujímají určitou pozici a roli. Pozice je dána partnery a dispozicemi žáka, vztahy k nim a ke skupině.
6. S rostoucí stabilizací dochází ke sbližování až k sjednocování norem a hodnot.

7. Dispozice jedince se v průběhu utváření skupiny formuje a rozvíjí (Hrabal, 2003, str. 54, 55).

Naznačený mechanismus je cyklický a permanentní. Avšak v různých etapách vývoje skupiny probíhá s různou intenzitou. Probíhající změny mohou mít konstruktivní či destruktivní ráz, co se týče skupiny i osobnosti (Hrabal, 2003, str. 56).

Výrazné sociální pozice ve třídě

Žák může mít ve třídní struktuře tyto výrazné sociometrické pozice:

- **Hvězda:** má největší součet všech kladných voleb.
- **Outsider (odmítaný):** vysílá hodně voleb, ale mnoho jich nedostal, je odmítán.
- **Izolát:** není volen, ani nikoho nevolí.
- **Šedá eminence:** není příliš nápadný, ale prostřednictvím hvězdy ovlivňuje život skupiny.
- **Antihvězda:** má nejvíce negativních voleb, je odmítána skupinou.
- **Jedinec s ambivalentním statusem:** má nejvíce vazeb, bez ohledu na to, zda jsou kladné či záporné, je to komplikovaná pozice (Nakonečný, 1995, str. 58).

Hadj-Moussová se na pozici žáka ve třídě dívá z jiného úhlu pohledu. Sleduje vazbu jednotlivých členů na skupinu. Vazbu člena na skupinu můžeme roztřídit do několika kategorií:

- **Psychologické členství:** skupina je pro člena přitažlivá, zároveň člen je přitažlivý pro skupinu.
- **Psychologické nečlenství:** jedinec není přitažlivý pro skupinu a skupina jedince nepřitahuje (z pohledu Nakonečného se jedná o izolát).
- **Preferenční skupinový vztah:** skupina je přitažlivá pro jedince, ale jedinec není přitažlivý pro skupinu (z pohledu Nakonečného se jedná o outsidera).
- **Marginální přitažlivý vztah:** jedinec je přitažlivý pro skupinu, ale skupina není přitažlivá pro něj (Hadj-Moussová, 2003, str. 24).

Praktická část

6. Jak jsem postupovala

Cílem mé práce je zjistit na základě jakých vlastností, se buduje skupinová hierarchie. Ke zjištění těchto dat využiji sociometrii, konkrétně SO-RA-D a sociometrickou mřížku.

Výzkum probíhal na dvou školách. Jedna třída byla z malé základní školy na vesnici, kde je ve třídě průměrně 15 žáků. Většina dětí je spolu v jedné třídě už od mateřské školy. Druhá třída je z běžné školy v Praze. Ve třídě je průměrně okolo 20 žáků. Děti jsou v této třídě společně od 6. třídy.

Postup při zjišťování byl následující. Nejprve jsem dětem z každé třídy zadala SO-RA-D, z něhož jsem zjistila skupinovou hierarchii, poté sociometrickou mřížku, z níž jsem zjistila vlastnosti jednotlivých žáků. Poté jsem si podle výsledků sociometrií v každé třídě určila děti v sociometricky významných pozicích. Zároveň jsem si v každé třídě určila vlastnosti, které se v sociometrické mřížce objevily nejčastěji napříč trojicemi. Poté jsem se zaměřila na to, jaké vlastnosti, byly připsány dětem v sociometricky významných pozicích. Díky tomu jsem přišla na to, jaké vlastnosti konkrétní třída uznává. Posléze jsem třídy porovnala mezi sebou. Chtěla jsem zjistit, zda se vlastnosti připsané dětem v sociometricky významných pozicích budou lišit.

Dalším cílem mé práce je zjistit, jak se k sobě vztahují techniky, které používám. SO-RA-D je poměrně známá technika, která se v pedagogickém prostředí často používá. Na druhou stranu sociometrická mřížka je téměř neznámá technika v pedagogickém prostředí. Mým cílem bylo zjistit, jaké tyto techniky poskytují informace. Jak se tyto informace k sobě vztahují. Jaký je jejich vzájemný vztah. Zda se překrývají, doplňují či vylučují.

7. Popis tříd

ZŠ v Bělči[4] 9. třída.

Běleč je malá obec v jižních Čechách, bývalým okresním městem jsou Strakonice vzdáleny 27 km. V Bělči žije 1010 stálých obyvatel. Školu navštěvuje 105 žáků.

V 9. třídě je celkem 15 žáků, z toho je 7 dívek a 8 chlapců. Žáci se znají od 1. třídy. Jana K. znají od 6. třídy, v té době se do Bělče přistěhoval s rodiči. Sedm žáků chce jít na střední odbornou školu (nikdo nechce na gymnázium), pět žáků na střední odborné učiliště a 3 žáci v době, kdy jsem ve třídě byla na pozorování (začátek září 2008) ještě nebyli rozhodnuti. Třída je poměrně živá, podle slov třídní učitelky jsou na svůj věk docela hraví a dětští.

Tuto třídu bych popsala jako velmi dobrý kolektiv. Dokládá to mé pozorování, kdy se ve třídě žáci bavili dohromady, sice byla parta kluků a parta holek, ale nezaznamenala jsem mezi nimi nějaké větší rozepře. Během přestávek se třída shukla do dvou velkých skupin. Během mého pozorování se pouze jedna dívka (č. 14) vymykala a nezapojovala se do skupinek (ani dívčí ani chlapecké). Tato dívka je však podle třídní učitelky psychicky nemocná. Třídní učitelka mi řekla, že žáci nejsou žádní „lumeni" na učení, ale výborná parta, nejsou zde prý ani moc velké rozpory mezi chlapci a dívkami, podle ní zde není manipulátor, který by třídu někam „táhl". Podle pana ředitele tato třída je jedním z nejlepších třídních kolektivů (seznam žáků ZŠ v Bělči viz příloha č. 1).

ZŠ v Praze, 9. třída

ZŠ se nachází v Praze 6. Ke konci školního roku 2007/2008 školu navštěvovalo 205 žáků.

Ve třídě je celkem 21 žáků, z toho je 14 chlapců a 7 dívek. Tito žáci jsou v jedné třídě od 6. třídy, kdy dvě třídy byly spojeny do jedné po odchodu dětí na víceleté gymnázium. Marko K. je ve třídě od začátku tohoto školního roku. Podle slov třídního učitele přibližně dvě třetiny žáků plánují pokračovat ve studiu na střední škole, zbytek

[4] Název vesnice, kde leží škola, je změněn, kvůli zachování anonymity údajů.

na SOU. Podle vyjádření třídního učitele „v jádru nejsou špatní, ale neumí se moc chovat.“ To mi potvrdil i Patrik M. (žák této třídy): „my na tom učebně nejsme až tak špatně, ale to chování je horší.“O přestávkách žáci většinou zůstali na svých místech, nebo se shlukli do malých skupinek po dvou až po třech.

Tato třída patří mezi jednu z nejhorších tříd na škole v chování i v přístupu k učení. Tuto třídu bych popsala jako průměrný kolektiv (seznam žáků ZŠ v Praze viz příloha č. 2).

8. SO-RA-D

8.1 ZŠ v Bělči, 9. třída

skupinový index obliby: 2,17;
skupinový index vlivu: 2,51;
skupinový index náklonnosti: 2,16

přepis výsledků SO-RA-D viz příloha č. 3
žebříčky výsledků SO-RA-D viz příloha č. 4

Výsledky

Popis krajních pozic

Nyní budu popisovat děti, které mají v SO-RA-D krajní pozici. V této třídě má velmi krajní pozici v grafu obliby a vlivu č. 14 Jiřina Š (graf obliby a vlivu viz příloha č. 5). V grafu vlivu má krajní pozici č. 11 Ondřej P. (graf vlivu viz příloha č. 6), v grafu obliby č. 7 Pavlína K (graf obliby viz příloha č. 7).

Jiřina Š (č. 14): obliba: 3,56; vliv: 4,10; náklonnost: 2,50.
Postavení v grafu vlivu a obliby: výrazně mimo ostatní spolužáky.
Již z prvního pohledu je vidět, že příliš nezapadá. Během mého pozorování jsem ji viděla interagovat s ostatními pouze dvakrát, jednou žádala svého spolužáka o půjčení sešitu, aby si mohla dopsat poznámky a podruhé se dostala do pře s jiným spolužákem. Většinu času seděla na svém místě a nevšímala si okolí. Takto se chovala i během vyučovacích hodin. Jak jsem již uvedla, trpí psychickou nemocí. Podle třídní učitelky: „je tichá, klidná, moc se neprosazuje, nejméně zapadá do kolektivu i přes snahu spolužáků a učitelů". Sedí v první lavici uprostřed s Janem K. č. 6.
V SO-RA-D o ní spolužáci napsali: „je tichá, hodně se drží stranou, nezapojuje se, s nikým nemluví, je nevýrazná, je spíše samotář, nekolektivní". Objevily se dva negativně hodnotící posudky, kdy spolužáci napsali: „je mi nesympatická, nemám ji rád".

Jiřina vysílá pozitivní vazby k Luboši M. (č. 10), k Magdaleně F. (č. 3), Michaele V. (č. 15), Michaele J. (č. 5) a Pavlíně K. (č. 7), pozitivní vazbu k ní vysílá Silvestr P. (č. 12) a Lucie F. (č. 2).

Pavlína K. (č. 7): obliba 1,20; vliv 2,14; nevyplňovala SO-RA-D.

Během mého pozorování třídy byla Pavlína nemocná a nechodila do školy. Takže nemohu posoudit její chování a pozici v kolektivu. Podle třídní učitelky je Pavlína: „veselá, kamarádská, bezprostřední, obhájí si dobře vlastní názor, otevřená". Sedí v poslední lavici u okna s Lubošem M. č. 10.

V SO-RA-D o ní spolužáci napsali „ hodná holka, dobrá kámoška, příjemná, kamarádská, upřímná". Jediná trochu negativní reakce je: „je s ní sranda, ale občas to přehání."

Pozitivní vazby k ní vysílají Jaroslav B. (č. 1), Martin L. (č. 8), Luboš M. (č. 10), Ondřej P. (č. 11), Silvestr P. (č. 12), Jiřina Š. (č. 14) a Michaela V. (č. 15). Její nejhorší známka při hodnocení obliby byla 2.

Ondřej P. (č. 11): obliba 2,22; vliv 1,65, náklonnost: 2,14.

Během mého pozorování byl Ondřej velice aktivní během přestávek (kdy se bavil s ostatními chlapci), při vyučování hodně vyrušoval. Podle třídní učitelky: „je veselý, pracovitý, kamarádský, má rozumný pohled na své okolí". Sedí v poslední lavici u dveří, sám.

V SO-RA-D ho spolužáci hodnotí kladně, hlavně chlapci. Napsali o něm: „dobrej kámoš, je s ním sranda, spojuje náš kolektiv, je vtipnej." Dívky ho hodnotí trochu méně pozitivně:„ často má blbé kecy, ale jinak je docela v pohodě." Od chlapců má průměrnou oblibu 1,33, ale od dívek má průměrnou oblibu 4,00.

Vzájemné vazby má s Jaroslavem B. (č. 1), Janem K. (č. 6), s Martinem L. (č. 8), Václavem M. (č. 9) a Silvestrem P. (č. 12). Pozitivní vazbu vysílá k Pavlíně K (č. 7) a Michaele J. (č. 5).

Popis výrazných žáků

Jaroslav B.(č. 1): obliba 2,11; vliv 3, náklonnost: 1,43.

Během mého pozorování byl Jaroslav aktivní o přestávkách i o hodinách. Na rozdíl od Ondřeje P. při vyučování nevyrušoval, naopak hodně se hlásil a „smlouval" s učiteli. Podle jeho chování ve třídě jsem Jaroslava odhadla na jednoho z vůdců třídy, ale to se v SO-RA-D nepotvrdilo. Podle třídní učitelky je Jaroslav: „bezprostřední, otevřený, snaží se zapadnout do kolektivu, ale mají málo společných zájmů". Jaroslav patří mezi nejlepší žáky třídy, hlavně v matematice. Učitelé ho považují za nejchytřejšího žáka ve třídě a podle toho se k němu chovají. Sedí v druhé lavici u dveří se Silvestrem P. (ten naopak patří mezi nejhorší žáky).

V SO-RA-D je chlapci poměrně kladně hodnocen: „je chytrej, v poho kámoš, je oblíbený, je s ním sranda", ale objevuje se zde i negativní hodnocení: „ vlezdoprdelka. Naopak dívky ho nehodnotí příliš kladně: „ rád provokuje, vlezdoprdelka." Průměrné hodnocení jeho obliby dívkami je 3,33, chlapci 1,50. On sám však k dívkám vysílá pozitivní vazbu. Vzájemné vazby má s Janem K. č. 6, Václavem M. č. 9, Martinem L. č. 8, Ondřejem P. č. 11, Silvestrem P. č. 12. Pozitivní vazbu vysílá k Michaele V. č. 15, Josefu Ř. č. 13, Pavlíně K. č. 7, Michalele J. č. 5, Magdaleně F. č. 3, Lucii F. č. 2. Při hodnocení vlivu byla jeho nejhorší známka 5 (hlavně od dívek a Luboše M. č. 10) nejlepší známka byla 2.

Luboš M. (č. 10): obliba 2,89; vliv 2,00; náklonnost: 2,95.

Postavení Luboše M. mě během mého pozorování ve třídě zaujalo. Luboš totiž nepatří do party kluků, ale do party holek. Když se třída o přestávce rozdělila na dvě části (dívčí a chlapeckou), Luboš byl v té dívčí. Navíc sedí s dívkou (Pavlínou K. č. 7) a okolo něj sedí další dívky. Toto jeho specifické postavení je vidět i v SO-RA-D, kde jeho hodnocení jednotlivých spolužáků je obdobné tomu, jak spolužáky hodnotí dívky. Na druhou stranu nemohu říci, že by se Luboš projevoval ženský, ani tak není hodnocen ostatními spolužáky. Třídní učitelka o něm napsala: „veselý, kamarádský, klidný, vyrovnaný, pracovitý, oblíbený v dívčím kolektivu, obhájí si vlastní názor". Ve třídě sedí v poslední lavici u okna s Pavlínou K.

V SO-RA-D se jeho specifické postavení také objevuje. Chlapci o něm píší: „od té doby, co se začal kamarádit s holkama, se spolu moc nebavíme, moc kamarádský není, kamarádí se spíš s holkama, neoblíbený machr, hodně si o sobě myslí, je

namachrovaný". Naopak dívky ho hodnotí jako: „dokáže pomoci, mám ho z kluků nejraději, je s ním sranda, často se uráží, v poho kluk, často nejlepší z kluků." Luboš vysílá pozitivní vazbu k Michaele J. (č. 5), Michaele V. (č. 15), obě dívky byly hodnoceny známkou 1,5, a Pavlíně K. (č. 7). Od Jiřiny Š. (č. 14) dostal pozitivní vazbu. Je zajímavé, že chlapci jeho vliv hodnotí výše než dívky (1,83 : 2,33).

Popis jednotlivých žáků viz příloha č. 8.

8.1.2. Interpretace výsledků

Třída v Bělči je podle výsledků SO-RA-D velmi kohezní skupina. V grafu vlivu se všichni (až na jednu žákyni č. 14) pohybují v intervalu 1- 3, v grafu obliby (až na jednu žákyni, č. 14) v intervalu 1-2,89.

Třída má jednoho vůdce Ondřej P. (vliv 1,65), jeho obliba je průměrná (obliba 2, 22). Ondřej je oblíbený hlavně mezi chlapci, mezi dívkami moc ne. Podle SO-RA-D to vypadá, že Ondřej je dobrý vůdce, spolužáci ho uznávají a mají ho rádi.

SO-RA-D nám ukazuje, že hvězdou třídy je Pavlína K, skoro všichni se k ní vztahují. Outsiderem je Jiřina Š., vysílá pět pozitivních vazeb, ale dostává jen dvě, žádnou vazbu nemá vzájemnou. Podle mého názoru ve třídě není izolát, šedá eminence, antihvězda, ani jedinec s ambivalentním statusem.

8.2 ZŠ v Praze, 9. třída

skupinový index obliby: 2,53
skupinový index vlivu: 3,24
skupinový index náklonnosti: 2,53

přepis výsledků SO-RA-D viz příloha č. 9
žebříčky výsledků SO-RA-D viz příloha č. 10

Výsledky

Popis krajních pozic

Nyní budu popisovat děti, které mají v SO-RA-D krajní pozici, v grafu obliby a vlivu má krajní pozici Lukáš T. (graf obliby a vlivu viz příloha č. 11), v grafu obliby Kateřina V., Lukáš H., Barbora P. a Roman K. (graf obliby viz příloha č. 12), v grafu vlivu Denisa P. (graf vlivu viz příloha č. 13).

Lukáš T. (č. 18): obliba 4,09; vliv 4,59; náklonnost: 2,76.
Postavení v grafu vlivu a obliby: výrazně mimo ostatní spolužáky.
Lukáš je chlapec s tělesným postižením, který je ve třídě integrovaný. S těmito spolužáky je ve stejné třídě od šesté třídy. Už z mého pozorování bylo znát, že Lukáš mezi svými spolužáky nemá příliš dobré postavení. Seděl ve své lavici a s ostatními se moc nebavil. Nezaznamenala jsem proti němu negativní projevy. Třídní učitel se o něm vyjádřil, že „ je chytrý na matematiku, ale nemá moc kamarády." Dále mi říkal, že v určité době proti němu byla silná opozice a celá třída kvůli tomu chodila na společná sezení s psychologem. Nyní se podle něj situace zlepšila a stabilizovala. Lukáš sedí v první lavici u dveří s Romanem K. (č. 6).
V SO-RA-D ho spolužáci hodnotí záporně: „s nikým nemluví, nekamarádský, furt prudí, provokuje, ale přitom si stěžuje, hrozný..." Jedinou výjimkou je Patrik M. (č. 10): „kámoš." On sám o sobě napsal: „nejradši by mě tu nechtěli." Lukáš vysílá pozitivní vazbu k Martinovi V. (č. 20), Denise P. (č. 14), Sabině K. (č. 3). Pozitivní vazbu k němu vysílá Patrik M. (č. 10).

Roman K. (č. 6): obliba 3,43; vliv 3,7; náklonnost: 3.

Roman je velmi zvláštní chlapec, během mého pozorování byl velice pasivní, neudělal jediný pohyb navíc. Během vyplňování SO-RA-D také příliš nespolupracoval. Třídní učitel o něm řekl: „ je líný, pohodlný, má znalosti, ale nechce je prodat, je velký problém ho k něčemu namotivovat, donutit." Roman sedí v první lavici u dveří s Lukášem T (č. 18).

O Romanovi se spolužáci vyjadřují protichůdně, jsou zde pozitivní reakce: „ dobrej kámoš, v poho, ujde, příjemný, je fajn, když má dobrou náladu," ale i negativní reakce: „ nezajímá mě, je otravný, pořád mi něco bere a uráží se, moc se nebaví, nic moc, nedělá nic a je línej". On sám se o spolužácích ve většině případů moc nevyjadřuje, pokud ano tak negativně: „trapák, je to vůl..."

Roman k nikomu nevysílá pozitivní vazbu a zároveň ji nikdo nevysílá k němu.

Kateřina V. (č. 19): obliba 1,67; vliv 2,25; náklonnost: 2,62.

Kateřina je na svůj věk vyspělá a atraktivní dívka. Během mého pozorování o této skutečnosti věděla a dávala ji všem jasně najevo. Třídní učitel o ní řekl: „chytrá, studijní typ, ale je flink, zdá se mi, že to, jak je namalovaná, je pro ni důležitější než škola." Kateřina sedí ve čtvrté lavici u okna, sama. Někdy si přisedne k Denise P., která sedí před ní také sama.

Spolužáci se o ní vyjadřují pozitivně: „ dost v poho, supr kmoška, nejlepší kámoška, super holčina, v pohodě holka." Kateřina má vzájemnou vazbu s Matyášem K. (č. 2), Denisou P. (č. 14), Tomášem L. (č. 8), Alenou K. (č. 5) a Petrem S. (č. 16). Ona sama pozitivní vazbu nevysílá, k ní je vysílána vazba od Miroslava M. (č. 9), Lukáše H. (č. 1), Lukáše N. (č. 12), Jana Š. (č. 17), Martina V. (č. 20), Michaely R. (č. 15) a Ondřeje Z. (č. 21).

Lukáš H. (č. 1): obliba 1,73; vliv 2,5; náklonnost: 2,1.

Lukáš je ve třídě velmi aktivní. Při hodinách diskutuje s učiteli, o přestávkách je v hloučku spolužáků, z něhož vychází smích. Třídní učitel o něm řekl: „ v učení je spíše průměrný, má slabší pracovní morálku, je takový „ free"." Lukáš sedí ve druhé lavici u dveří s Patrikem M. (č. 10).

Spolužáci ho v SO-RA-D hodnotili převážně kladně: „je s ním sranda, legrační, takový klaun třídy, ale neví, kdy přestat, kámoš a sranda..." Záporně je hodnocen Romanem K.

č.6:„trapák" a Lukášem T. č. 18: „chová se jako kašpar". Sám o sobě napsal: „jsem hustej".

Lukáš má vzájemnou vazbu Patrikem M. (č. 10), Martinem V. (č. 20), Petrem S. (č. 16) a Ondřejem Z. (č. 21). Pozitivní vazbu vysílá k Anetě N. (č. 11), Denise P. (č. 14) a Kateřině V. (č. 19). On pozitivní vazbu dostává od Marka K. (č. 4), Aleny K. (č. 5), Tomáše L. (č. 8) a Lukáše N. (č. 12).

Barbora P (č. 13): vliv 3,5; obliba 4,35; náklonnost: 3,05.

Barbora se během mého pozorování příliš neprojevovala. Byla celkem pasivní jak při vyučování, tak během přestávek. Třídní učitel o ní řekl: „ hodná, spíše průměrná, pomůže, ale trochu flink." Barbora sedí ve třetí lavici uprostřed s Michaelou R.

Podle SO-RA-D Barbora patří mezi nejméně oblíbené dívky. Spolužáci až na tři výjimky (Michaela R: „supr kámoška", Marko K.: „neutrál, Martin V.: „neutrál, není moc oblíbená") hodnotí záporně: „nic moc, nespolehlivá, nemusím, píp, hrozný chování, nesnáším jí, je divná...". Ona sama své spolužáky hodnotí poměrně kladně. Barbora má vzájemnou vazbu s Michaelou R. (č. 13) a pozitivní vazbu vysílá k Anetě N. (č. 11). Lukáši N. (č. 12) a Matyáši K. (č. 2).

Denisa P. (č. 14): obliba 1,83; vliv 1,8; náklonnost: 2,3.

Denisu nelze ve třídě přehlédnout. Je ji vidět i slyšet jak o přestávkách, tak o hodinách. O hodinách diskutuje s učiteli, vyrušuje, hlásí se. Prostě je jí všude plno, u všeho musí být, ke všemu se musí vyjádřit. Třídní učitel o ní řekl, že chce být centrem pozornosti. Denisa sedí ve třetí lavici u okna, sama, někdy si k ní přisedne Kateřina V.

V SO-RA-D je spolužáky hodnocena poměrně pozitivně, ale komentují zde její chování: „ komunikuje až moc, kolektivní, v poho, občas normální, já ji nemusím, ale je s ní sranda, v poho kámoška, má respekt, furt se do něčeho žene a řeší to, někdy normál, někdy pako...". Denisa má vzájemnou vazbu s Kateřinou V. (č. 19), Alenou K. (č. 5), Matyášem K. (č. 2). Pozitivní vazbu vysílá k Anetě N. (č. 11), Sabině K. (č. 3) a Petru S. (č. 16). Denisa dostala pozitivní vazbu od Tomáše L. (č. 8), Lukáše H. (č. 1), Lukáše N. (č. 12), Lukáše T. (č. 18), Michaely R. (č. 15), Miroslava M. (č. 9), Martina V. (č. 20) a Ondřeje Z. (č. 21).

Popis výrazných žáků

Matyáš K. (č. 2): obliba 2, 57; vliv 3,19; náklonnost: 2,33.
Matyáš má ve třídě specifické postavení, zapadá spíše do dívčí party, než do chlapecké. Přestávky tráví v dívčí společnosti. Matyáš je takový „zjemnělý", má jemné dívčí pohyby, chodí vždy dobře upravený... Podle třídního učitele je Matyáš: „ mírný, hodně brebentí, ukecaný, a přezdívají mu model." Matyáš sedí v první lavici uprostřed, sám.
V SO-RA- D spolužáci o něm napsali: „chová se jak ženská, babochlap, můj nej kámoš, ale ostatní ho nemusí, drbna, vnucuje se, pomlouvá, provokatér." Matyáš má vzájemnou vazbu s Denisou P. (č. 14). Kateřinou V. (č. 19). Pozitivní vazbu vysílá k Janu K. (č. 7) a dostává ji od Michaely R. (č. 15) a Barbory P. (č. 13).

Jan K. (č. 7): obliba: 2,19; vliv: 3,1; náklonnost: 2,6.
Jan patří mezi nejchytřejší žáky třídy. Učitelé ho považují za nejchytřejšího. Pokud je během vyučování nějaký problém, tak se na něj učitelé obracejí. Třídní učitel o něm řekl: „ mírný, chytrý, dokáže obhájit vlastní názor, studijní typ." Jan K. sedí ve druhé lavici u okna s Miroslavem M.
Spolužáci o něm v SO-RA-D napsali: „ celkem v klidu, spolehlivý, normální, ujde, nemá vlastní názor, dolejzá za silnějšími..."
Jan nevysílá žádnou pozitivní vazbu. Pozitivní vazbu dostává od Matyáše K. (č. 2), Petra S. (č. 16) a Ondřeje Z. (č. 21).

Popis jednotlivých žáků viz. příloha č. 14.

8.2.2. Interpretace výsledků

Obliba se pohybuje v intervalu 1,61 – 4,09, vliv se pohybuje v intervalu 1,8-4,57. Tato třída není moc kohezní.

Vůdcem třídy je Denisa P. (vliv 1,8). Denisa je ve třídě oblíbená, podle výsledků SO-RA-D je čtvrtá nejoblíbenější (obliba 1,82). Zdá se, že Denisa je dobrý vůdce.

Hvězdou třídy je Kateřina V., podle SO-RA-D je nejoblíbenější (obliba 1, 61), nevysílá žádnou pozitivní vazbu, která by nebyla opětována.

Outsiderem je Lukáš N., vysílá sedm vazeb, ale dostává jednu, žádnou vazbu nemá vzájemnou.
Lukáš T. (integrovaný chlapec s tělesným postižením) a Barbora P. jsou, podle mého názoru antihvězdy. Lukáš vysílá tři vazby, ale nazpátek dostal jen jednu, vzájemnou nemá žádnou. Barbora vysílá čtyři vazby, ale jen jednu dostala nazpátek, tato vazba je vzájemná, třída k těmto dvěma žákům, až na výjimky, zaujímá negativní vztah.
Izolát je zde Roman K., který nevysílá žádnou vazbu, ani žádnou nedostal. Šedou eminencí je, podle mého názoru, Alena K. Alena není ve třídě při pozorování na první pohled příliš výrazná. Chlapci nemají Alenu příliš rádi, ale většina dívek ji velmi uznává (patří mezi ně i Denisa P.). Alena sama při hodnocení vlivu u všech uvedla pět, protože ji nikdo neovlivňuje, rozhoduje se sama. Alena K., podle mého názoru, je jedinec s marginálním přitažlivým vztahem ke skupině. Jedinec s ambivalentním statusem podle mého názoru v této třídě není.

8.3 Porovnání třídy 9. v Bělči a 9. třídy v Praze

Třída v Bělči je o šest žáků menší než třída v Praze. V obou třídách je více chlapců než dívek. Podle mého názoru jsou si žáci třídy v Bělči podobnější, co se týče sociálního původu žáků, školní úspěšnosti, vztahu ke škole a k učení. Třída v Praze je v tomto daleko různorodější. Žáci třídy v Praze jsou podle mého názoru vyspělejší a dospělejší než žáci v Bělči.

Třída v Bělči je, podle SO-RA-D, koheznější, soudržnější, mezi dětmi nejsou tak velké rozdíly v oblibě a ve vlivu. Zde se potvrzují teoretická východiska, že menší třídy bývají soudržnější a mezi dětmi je více kontaktů.

V obou dvou třídách jsou děti, které se odlišují v Bělči Jiřina Š., v Praze Lukáš T. V obou třídách, jsou tyto děti na okraji třídní struktury, ale přece jen Jiřina Š. má, podle mého názoru, v Bělči lepší pozici, než Lukáš T. v Praze.

Třída v Praze je různorodější, dynamičtější než třída v Bělči, je to vidět ve výsledcích SO-RA-D. Vzdálenosti a rozdíly mezi dětmi jsou vyšší. S tím souvisí i počet významných pozic ve třídě. V Bělči se objevuje jen hvězda a outsider, v Praze jich je více.

Třída v Praze je daleko více hierarchizovaná než třída v Bělči. V Bělči jsou si děti svým postavením podobné a mezi sebou nemají příliš velké rozdíly. V Praze je rozdíl mezi postavením dětí daleko vyšší.

9. Sociometrická mřížka

Sociometrická mřížka se má správně vyplňovat tak, že se udělají trojice, v nichž se vystřídají všichni žáci, každý je porovnáván s každým. V těchto trojicích se hledá, co mají dva společného a čím se liší od třetího. V jedné třídě je 15 žáků, ve druhé třídě je 21. To znamená, že kdyby děti porovnávali každého s každým, tak by v prvním případě bylo 445 trojic, a ve druhém případě 1330 trojic. Proto jsem se rozhodla, že vytvořím určité kategorie, na základě mého pozorování třídy a na základě toho, co mi řekli o třídě a jednotlivých žácích třídní učitelé. Trojice složené na základě těchto informací nechám děti navzájem porovnávat.

Kategorie jsem vybírala podle několika kritérií. Chtěla jsem, aby byly popisné, aby, alespoň částečně, vystihovaly dění ve třídě a skupinovou dynamiku třídy a aby tyto kategorie byly důležité pro daný věk dětí.

9. 1. ZŠ Běleč

V Bělči jsem měla vymýšlení kategorií usnadněné, jednak je tam méně dětí, tím pádem se o nich člověk z pozorování více dozví a jednak, z tohoto kraje pocházím a o dětech něco vím i z prostředí mimo školu.

vybrané kategorie:

1. aktivní / pasivní
2. úplná / neúplná rodina
3. dojíždějící / místní
4. chlapci kamarádící se chlapci/ s dívkami
5. úspěšní / neúspěšní v učení
6. schopni/ méně schopni si obhájit svůj vlastní názor
7. dává / nedává pozor během vyučování
8. více vyspělé / méně vyspělé dívky
9. více vyspělí / méně vyspělí chlapci
10. více komunikativní / méně komunikativní

Výsledky

Přepis výsledků sociometrické mřížky viz příloha č. 15.

Přepis výsledků sociometrické mřížky, podle toho, kdo se liší, viz příloha č. 16.

Přepis výsledků podle toho, jak žáci odpovídali, viz příloha č. 17.

Interpretace výsledků

To, jaké se objevují centrální vlastnosti, závisí na lidech, kteří se v trojicích objevují, na kritériích, podle nichž jsem trojice skládala (přepis vlastností, určených každému jedinci viz příloha č. 18). Přesto jsou určité vlastnosti, které se často objevují napříč trojicemi. Jsou to vlastnosti, které se týkají *komunikativnosti* dětí (12x), toho zda *je/není s člověkem sranda a má/nemá smysl pro humor* (6x), toho zda *je/není jedinec aktivní ve škole* (7x), *toho zda si je/není jedinec jistý a nestydí se* (4x). Zda jedinec sportuje/nesportuje a má/nemá rád sport se častěji objevuje u chlapců (9x), v jednom případě u dívky. Zda je/není jedinec sám sebou, se objevuje u dívek a Luboše M. (5x). Podle mého názoru můžeme výše uvedené vlastnosti označit pro tuto třídu v tomto věku jako klíčové.

Pokud tyto vlastnosti porovnám s kritérii, která jsem vybírala pro sestavování mřížky, jsou zde dvě kritéria, která se navzájem překrývají: zda je jedinec komunikativní a aktivita při vyučování. Ve čtyřech případech určila většina jako odlišného stejného jedince, kterého jsem měla na mysli já při sestavování mřížky. Na druhou stranu, u sedmi trojic se alespoň jednou objevilo kritérium, podle nějž jsem trojici sestavovala. Výjimkou jsou kritéria č. 2 (úplná / neúplná rodina), č. 3 (dojíždějící / místní) a č. 6 (schopni/ méně schopni si obhájit svůj vlastní názor).

Podle toho, jak se děti v odpovědích liší u určitých trojic, se dá vysledovat kamarádství dětí. Často stejnou odpověď, která se liší od většiny, má trojice Luboš M., Michaela V., Lucie F. a dvojice Ondřej P. a Václav M.

9.2 ZŠ v Praze

Zde bylo vymýšlení kategorií těžší, je tu více dětí, takže jsem je nepoznala tak dobře, jako děti ze ZŠ v Bělči a navíc, děti znám pouze z pohledu školy. Pokusila jsem se zde vytvořit kategorie velmi podobné kategoriím v Bělči.

vybrané kategorie:

1. aktivní / pasivní dívky
2. aktivní / pasivní chlapci
3. aktivní / pasivní heterogenní skupina
4. chlapci kamarádící se chlapci/ s dívkami
5. úspěšní / neúspěšní v učení
6. schopni/ méně schopni si obhájit svůj vlastní názor
7. dává / nedává pozor během vyučování
8. více atraktivní/ méně atraktivní dívky
9. více atraktivní/ méně atraktivní chlapci
10. atraktivní/ méně atraktivní heterogenní skupina

Výsledky

Přepis výsledků sociometrické mřížky viz příloha č. 19.

Přepis výsledků sociometrické mřížky, podle toho, kdo se liší, viz příloha č. 20.

Přepis výsledků podle toho, jak žáci odpovídali, viz příloha č. 21.

Interpretace výsledků

Musím ještě jednou zopakovat, že vlastnosti, které se objevují, souvisí s dětmi tvořícími trojice a s kritérii, podle nichž jsem trojice sestavovala. Ale i přes to se zde objevují vlastnosti, které jsou napříč trojicemi (přepis vlastností přisouzených každému dítěti viz příloha č. 22). Tyto vlastnosti se týkají toho, zda jedinec *je/ není vtipný* (35x), zda *je/není chytrý, inteligentní* (24x), zda *je/není komunikativní* (22x), zda *je/není přátelský, společenský* (17x), *zda čte/nečte knihy* (13x), *zda je/není hádavý, výbušný* (12x). Napříč

chlapci a dívkami se *objevuje fyzická atraktivita* (10x), mezi dívkami se objevuje, zda jedinec kouří/nekouří (7x) a zda je/není oblíbený (6x).

Pokud porovnám charakteristiky určené dětmi a ty, které jsem já určila jako důležitá pro svá kritéria, je zde kritérium, které se navzájem překrývá: fyzická atraktivita. Pak zde jsou kritéria, která si jsou podobná: úspěšní / neúspěšní v učení vs. chytrost, aktivita /pasivita vs. komunikativnost. Ve všech případech většina určila jako odlišného stejného jedince, kterého jsem měla na mysli při sestavování mřížky.

U sedmi trojic se alespoň jednou objevilo kritérium, které jsem měla na mysli já při sestavování mřížky, výjimkou je kritérium č. 10 (atraktivní/ méně atraktivní heterogenní skupina), č. 9 (více atraktivní/ méně atraktivní chlapci), č. 7 (dává / nedává pozor během vyučování).

V této třídě jsem nevysledovala přátelství mezi žáky podle toho, jak odpovídali a jak se ve svých odpovědích lišili od skupiny

9.3. Porovnání ZŠ v Bělči a ZŠ v Praze

V obou třídách se napříč trojicemi objevují vlastnosti, které se týkají smyslu pro humor, vtipnosti jedince a komunikativnosti jedince. V obou třídách se klade důraz na školní úspěšnost, ale v každé z jiného úhlu pohledu. V Bělči se děti koukají spíše na to, zda se jedinec ve škole snaží, zda je při vyučování aktivní, v Praze naopak se spíše hledí na to, zda je chytrý.

V Bělči se oproti Praze klade důraz na to, zda jedinec je či není stydlivý.

V Praze více vystupují vlastnosti týkající se přátelskosti jedince, jeho fyzické atraktivity, toho jak je výbušný, toho jak čte (čtení knih zde není hodnoceno příliš pozitivně, např. čte je divný vs. je normální).

Dívky v Bělči jedince dělí na autentické či neautentické, naopak dívky v Praze je dělí na oblíbené či neoblíbené a podle toho zda kouří či ne.

Chlapci v Bělči, kladou důraz na to, zda jedinec sportuje. U chlapců v Praze jsem nevysledovala žádnou vlastnost napříč trojicemi.

V Praze, oproti Bělči, většina ve všech případech určila jako odlišné, ty samé jedince, které jsem měla na mysli já, podle mého názoru je to tím, že kritéria pro Prahu byla více jednoznačná a trojice sestavené podle nich byly více schematické.

S tím souvisí, že v Bělči se děti více lišily ve svých odpovědích od většiny, než děti v Praze. Podle mého názoru zde určitě hraje roli to, jak jsem sestavila trojice, ale myslím si, že to určitě nevyjadřuje vše. Podle mého názoru děti v Bělči se v hodnocení svých spolužáků více řídí sami sebou, oproti tomu v Praze je kladen větší důraz na skupinové hodnocení.

10. Porovnání SO-RA-D a sociometrické mřížky

10. 1 porovnání technik mezi sebou

SO-RA-D je sociometrická technika, používá se k měření mezilidských vztahů v malých skupinách. Sociometrická mřížka je technika, jíž využíváme k zachycení osobních konstruktů jedince, k zachycení centrálních vlastností jedince.

Při použití sociometrie získáme pozici určitého jedince v malém kolektivu (SO-RA-D je specifický tím, že se k hodnocení připojují volné charakteristiky, které by nám měly dokreslit obraz žáka. Oproti tomu sociometrická mřížka je specifická tím, že díky ní zjistíme klíčové vlastnosti jedince . Při použití mřížky ve skupině můžeme zjistit na základě jakých vlastností, se buduje skupinová hierarchie.

SO-RA-D je podrobnější a o skupině nám řekne více informací. Zjistíme z něj postavení žáka ve skupině, to jak je oblíbený, vlivný a jak se staví k ostatním spolužákům. Volné charakteristiky nám dopomohou k vytvoření celistvého obrazu o žákovi. Sociometrická mřížka je pro nás velice cenná při zjišťování vlastností, jichž si skupina cení, což nám dopomůže vysvětlit postavení žáka ve skupině.

V SO-RA-D se sice používají volné charakteristiky, ty nám ale slouží pouze k ilustraci postavení dětí ve skupině, nepřikládá se jim přílišná váha. Tyto volné charakteristiky můžeme využít, ale nejsou vztaženy k žádnému rámci, z něhož můžeme vyjít. Navíc se ve volných charakteristikách často objevují věty typu: je/ není mi sympatický, je/není to dobrý kamarád apod. Ale nedozvíme se proč, proč je/není sympatický, proč je/není dobrý kamarád.

Sociometrická mřížka, tím, že se v ní porovnává a k dané vlastnosti přiřazuje ta opačná, nám dává určitý rámec, z něhož je možné vyjít. Proto z těchto vlastností můžeme vyjít při hodnocení vlastností důležitých pro budování skupinové hierarchie.

Podle mého názoru se sociometrická mřížka a SO-RA-D doplňují, SO-RA-D nám poskytne informace o postavení žáků ve skupině, díky sociometrické mřížce můžeme zjistit, proč tento žák je či není ceněný skupinou.

Ze SO-RA-D si zjistíme, kteří žáci jsou ve významných sociometrických pozicích, díky sociometrické mřížce můžeme ke konkrétnímu jedinci přiřadit jeho vlastnosti. Například Pavlína K. je neoblíbenější v Bělči. Víme, že její index obliby je velmi vysoký 1,29. Ve volných charakteristikách o ní děti napsaly, že je dobrá kamarádka, upřímná kamarádka... Jediná trochu popisnější charakteristika je: „dobře se s ní kecá". Z těchto volných charakteristik moc o jejích vlastnostech nezjistíme. Tyto poznatky mohu zjistit ze sociometrické mřížky. Kde je o ní psáno, že má smysl pro humor, záleží jí na ostatních, je chytrá, příjemná, optimistická, spolehlivá. Tím pádem obraz o Pavlíně mám nyní mnohem komplexnější. Vím jakou má ve třídě pozici a jaké vlastnosti jí jsou připisovány ostatními spolužáky. Díky tomu už mohu vysuzovat z čeho pramení její obliba.

Sociometrická mřížka však má úskalí v tom, že není konstruována pro charakteristiku skupiny, proto je nutné ji použitím upravit. Já jsem ji upravila tak, že jsem trojice určené k porovnávání sestavila sama podle určitých kritérií. Ale díky úpravě může dojít ke zkreslení informací, které nám sociometrická mřížka poskytuje.

10.2 ZŠ v Bělči

Při porovnávání výsledků SO-RA-D a sociometrické mřížky, bych nejprve chtěla zjistit to, zda a nakolik spolu souvisí vlastnosti uváděné dětmi v sociometrické mřížce a volné charakteristiky v SO-RA-D. Volné charakteristiky v SO-RA-D a vlastnosti uvedené v mřížce se příliš nepřekrývají. Pokud ano, tak je to u určitých dětí, které se ve třídě nějak výrazně odlišují od ostatních (např. Luboš M., Jiřina Š.), ale i v tomto případě se to týká jen několika málo vlastností. Podle mého názoru je to tím, že sociometrická mřížka nutí děti podívat se na své spolužáky z jiného úhlu pohledu, než který předkládá SO-RA-D. V SO-RA-D se hlavně objevují volné charakteristiky typu: „je to dobrý kámoš, kámoška, je pohodový." Pokud porovnám volné charakteristiky, které se objevují v SO-RA-D a vlastnosti, které vyšly pro tuto třídu jako klíčové, tak se zde překrývá je/není vtipný.

Nyní bych se na sociometrickou mřížku a SO-RA-D podívala z jiného úhlu pohledu. Zajímá mě, jaké vlastnosti děti přisoudily žákům s výraznými sociometrickými pozicemi a zda se tyto vlastnosti shodují s těmi, které pro třídu vyšly jako klíčové.

Podle SO-RA-D je v Bělči nejvlivnější Ondřej P. Ze sociometrické mřížky víme, že je kamarádský, někdo s kým je sranda, kdo se nestydí, kdo sportuje, kdo je snaživý a také jako někdo, kdo ze sebe dělá to, co není .
Pokud to porovnám s charakteristikami, které pro tuto třídu vyšly jako klíčové, tak se u něj objevují všechny až na komunikativnost/nekomunikativnost.

Nejoblíbenější podle SO-RA-D je Pavlína K. V sociometrické mřížce Pavlína byla hodnocena jako chytrá, upřímná, jako někdo, kdo má smysl pro humor, kdo je sám sebou, kdo moc nesportuje, upovídaná.
Pokud toto porovnám s charakteristikami, které vyšly pro třídu jako klíčové, tak se u Pavlíny neobjevuje stydlivost/nestydlivost, aktivita/neaktivita ve škole, ale tato vlastnost by mohla být nahrazena označením, že je chytrá.

Outsiderem je podle SO-RA-D Jiřina Š. V sociometrické mřížce byla označena jako tichá, vzteklá, stydlivá, jako někdo, kdo se drží stranou, kdo si nechá vše líbit.
Pokud tyto vlastnosti porovnám s vlastnostmi, které pro tuto skupinu vyšly jako klíčové, tak u Jiřiny se překrývají dvě vlastnosti stydlivost/nestydlivost, komunikativnost/ nekomunikativnost.

Pokud porovnám charakteristiky, které vyšly jako klíčové pro třídu v Bělči a vlastnosti, které byly v sociometrické mřížce připsány výrazným sociometrickým pozicím, tak se tyto vlastnosti z velké části překrývají.

Vůdce v ZŠ Bělči v 9. třídě je nepříliš kamarádský, srandovní, nestydlivý, snaží se ve škole, sportovec, který ze sebe dělá to, co není (alespoň podle některých ploužáků).

Sociometrická hvězda je v ZŠ v Bělči v 9. třídě chytrá, upřímná, sama sebou, ne moc upovídaná a má smysl pro humor.

Outsider v ZŠ v Bělči v 9. třídě je tichý, stydlivý, drží se stranou a nechá si vše líbit.

10.3 ZŠ v Praze

Nejprve bych stejně jako u ZŠ v Bělči porovnala, zda se překrývají vlastnosti uvedené v sociometrické mřížce a volné charakteristiky v SO-RA-D. Podobně jako v ZŠ v Bělči se zde vlastnosti uvedené v sociometrické mřížce a volné charakteristiky příliš nepřekrývají. Pokud ano, tak to zase jako v Bělči platí pro žáky, kteří se nějak výrazně odlišují od ostatních (např. Matyáš K., Lukáš T.). Volné charakteristiky jsou zde podobné jako v Bělči např. je/není kámoš, je v poho. Pokud porovnám volné charakteristiky v SO-RA-D a vlastnosti, které vyšly pro tuto třídu jako klíčové, tak se zde překrývá je/není komunikativní a je/není vtipný.

Nyní bych chtěla porovnat, jaké vlastnosti dostaly děti, které zaujímají významné sociometrické pozice.

Denisa P. podle SO-RA-D je v této třídě nejvlivnější. Podle sociometrické mřížky je Denisa hádavá, výbušná, komunikativní, přátelská, jako vtipná, nerozvážná, nemoudrá, hezká, jako někdo, kdo kouří, kdo nečte, kdo se maluje.
Pokud toto porovnám s vlastnostmi, které pro tuto třídu vyšly jako klíčové, tak u Denisy se pouze neobjevuje je/není oblíbený. Je zajímavé, že Denisa v SO-RA-D vyšla jako vůdce třídy, ale spolužáci ji hodnotí jako nerozvážnou, nemoudrou.

Hvězdou třídy je podle SO-RA-D Kateřina V. Podle sociometrické mřížky je Kateřina kamarádská, společenská, komunikativní, vtipná, oblíbená, hezká, hádavá, chytrá, nechytrá, někdo, kdo nečte, kdo kouří, kdo se maluje.
Pokud toto porovnám s vlastnostmi, které pro tuto třídu vyšly jako klíčové, tak se zde překrývají všechny vlastnosti.

Outsiderem třídy je podle SO-RA-D Jan Š. Podle sociometrické mřížky je nudný, ne vtipný, nekomunikativní, zamlklý, nespolečenský, někdo, kdo rád čte, kdo není oblíbený, kdo není přátelský.
Pokud tyto vlastnosti porovnám s těmi, které pro tuto třídu vyšly jako klíčové, tak se u Jana překrývá je/ není vtipný, zda je/není komunikativní, je/není přátelský, společenský, čte/nečte knihy, je/není oblíbený.

Lukáš T. v SO-RA-D vyšel jako antihvězda. Podle sociometrické mřížky je Lukáš nekamarádský, nekomunikativní, zamlklý nespolečenský, ne vtipný, nezábavný, neoblíbený, chytrý, někdo, kdo nekouří, kdo rád čte, kdo není hádavý, výbušný.
Pokud tyto vlastnosti porovnám s vlastnostmi, které pro tuto třídu vyšly jako klíčové, tak jediná vlastnost, která se zde nepřekrývá je fyzická atraktivita.

Barbora P. v SO-RA-D vyšla také jako antihvězda. Podle sociometrické mřížky je Barbory nekomunikativní, tichá, nudná, chytrá, moudrá, nepřátelská, nespolečenská, nehezká, nudná, někdo, kdo rád čte, kdo není hádavý, kdo nekouří, kdo se nelíčí.
Pokud tyto vlastnosti porovnám s těmi, které pro třídu vyšly jako klíčové, tak se zde nepřekrývá pouze kritérium je/není oblíbený.

Pokud porovnám charakteristiky, které vyšly jako klíčové pro třídu v Praze a vlastnosti, které byly v sociometrické mřížce připsány výrazným sociometrickým pozicím, tak se tyto vlastnosti z velké části překrývají.

Pokud bych to měla shrnout, tak vůdce 9. třídy ZŠ v Praze je výbušný, vtipný, komunikativní, přátelský, fyzicky atraktivní, nerozvážný a nečte knihy, kouří.

Sociometrická hvězda je společenská, oblíbená, komunikativní, vtipná, fyzicky atraktivní, nečte knihy.

Outsider je nudný, nespolečenský, zamlklý, neoblíbený a rád čte.

Antihvězda je nespolečenská, nekomunikativní, nudná, chytrá, nevýbušná, nekouří a ráda čte, pokud je dívka, tak není fyzicky atraktivní.

12.4 Porovnání ZŠ v Bělči a ZŠ v Praze

ZŠ v Bělči a ZŠ v Praze jsou si podobné v tom, zda a jak se překrývají volné charakteristiky a vlastnosti uvedené v sociometrické mřížce. Toto u obou tříd neplatí pro vtipnost. Zdá se, že vtipnost je pro tento věk jedna z nejklíčovějších vlastností.

Nyní bych se pokusila porovnat děti ve významných sociometrických pozicích.

Vůdce: obě dvě třídy se shodují v tom, že vůdce je vtipný, kamarádský. V Bělči navíc sportuje, snaží se ve škole a není stydlivý. V Praze je navíc komunikativní, oblíbený, fyzicky atraktivní, nerozvážný, kouří a nečte knihy.

Hvězda: v obou třídách je hvězda vtipná, nebo má alespoň smysl pro humor. V Bělči je hvězda navíc chytrá, upřímná, sama sebou a ne moc upovídaná. V Praze je navíc společenská, oblíbená, komunikativní a nečte knihy.

Outsider: v obou třídách je nespolečenský a drží se stranou, zamlklý. V Bělči si nechá si vše líbit. V Praze je navíc neoblíbený a čte knihy.

Antihvězda se bohužel v Bělči podle SO-RA-D neukázala, ale podle mého názoru antihvězda bude mít podobné vlastnosti jako outsider, tzn., tichá, nespolečenská, nudná a beze smyslu pro humor, stydlivá. Proto antihvězdě tyto vlastnosti přisoudím pro porovnání.

Antihvězda: podle obou tříd je nespolečenská, nekomunikativní, není vtipná. V Bělči by navíc byla stydlivá. V Praze je navíc chytrá, nevýbušná, ráda čte a nekouří.

Shrnutí:

V obou třídách děti ve ***vysokých sociometrických pozicích jsou komunikativní, vtipné a mají smysl pro humor***. V Praze jsou navíc kamarádské a společenské, fyzicky atraktivní, oblíbené, kouří a nečtou knihy. V Bělči jsou navíc chytré nebo se alespoň snaží ve škole, nestydí se.

Děti v ***sociometricky nízkých pozicích*** v obou třídách ***nejsou komunikativní, vtipné.*** V Bělči se navíc drží stranou a jsou stydlivé. V Praze navíc nejsou fyzicky atraktivní, společenské, nekouří a čtou knihy.

11. Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala, zda spolu souvisí centrální charakteristiky dětí a jejich postavení ve skupině. Jaké vlastnosti obdivují děti na svých vrstevnících, a jak tento obdiv ovlivňuje postavení dětí ve třídě.

Soustředila jsem se na dvě techniky, kterými byla sociometrická mřížka a SO-RA-D. Obě techniky se podle mého názoru doplňují, ale nedávají zcela shodné informace. SO-RA-D nám dává informace o postavení jednotlivých žáků, sociometrická mřížka nám dává informace o jejich charakteristikách, které jsou jednotlivými lidmi považované za klíčové pro skupinu. Pokud tyto techniky spojíme dohromady, můžeme se dozvědět, na základě jakých vlastností se buduje skupinová hierarchie, tzn., jaké vlastnosti jsou v konkrétní třídě oceňované tak, že vynesou konkrétního člověka na vrchol. Sociometrická mřížka není technika určená ke zjišťování skupinových charakteristik, proto je potřebné ji před použitím upravit. Obvykle se zde ve trojici porovnává každý s každým, což v patnáctičlenné třídě vychází na 445 trojic. Já jsem mřížku upravila tak, že jsem trojice vybírala podle určitých kritérií, která jsem stanovila na základě svého pozorování a rozhovoru s učiteli. Tato úprava však může zkreslit výsledky.

Obě techniky byly použity ve dvou třídách, tyto třídy byly na základě SO-RA-D a sociometrické mřížky popsány a porovnány. Zároveň byly prostřednictvím výsledků porovnány obě techniky.

V obou třídách děti ve výrazných pozicích byly/nebyly vtipné a komunikativní (ve vysokých sociometrických pozicích ano, v nízkých ne). V ostatních charakteristikách v závislosti na postavení dětí se třídy lišily.

Pokud bych měla celou svoji práci zhodnotit, tak pro mě byla přínosná. Bylo zajímavé poznat obě dvě třídy a porovnávat atmosféru, která v nich panuje, a poté tuto atmosféru porovnávat s výsledky SO-RA-D a sociometrické mřížky. Obohatilo mě podrobné seznámení s oběma technikami, jejich používáním v praxi, i širokými teoretickými východisky, týkající se postavení a vztahů v sociálních skupinách. Také jsem blíže nahlédla do uvažování žáků v 9. ročnících o jejich vrstevnících.

Další studium technik směřující k lepšímu poznání sociálních vztahů ve škole by například mohlo pokračovat porovnáním dvou tříd zřetelně odlišných složcním žákovské populace, např. víceleté gymnázium a ZŠ praktická. Zajímalo by mě, jestli vyvstanou pro tyto dva typy tříd společné centrální charakteristiky, pokud ano, tak jaké a zda se tyto charakteristiky budou shodovat s těmi, které vyšly v mém výzkumu jako společné. Jinou alternativou by mohlo být hledání vytváření principů pro vytváření trojic v sociometrické mřížce. Já jsem je skládala podle určitých kritérií, která jsem stanovila na základě pozorování konkrétních tříd. Nabízelo by se však sestavit trojice podle výsledků sociometrie, případně provést výzkum v menších třídách ve dvou designech, které umožní porovnat výsledky úplné sociometrické mřížky (s plným počtem trojic, které lze vytvořit) a její zkrácené verze.

Sociální klima ve školních třídách je stále důležitější téma. Diagnostika vztahů ve skupině se postupně stává nutnou součástí profesní vybavenosti učitelů. Pokud se rozšíří možnosti, kterými se mohou vztahy ve třídě zjišťovat, tak, aby učitelé získali úplnější a komplexnější informace, bude to jistě přínosné pro kvalitu jejich pedagogické práce.

Resumé

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala tím, zda spolu souvisí centrální charakteristiky dětí a jejich postavení ve skupině. Jaké vlastnosti obdivují děti na svých vrstevnících a jak tento obdiv ovlivňuje postavení dětí ve třídě.

Výzkum probíhal v 9. třídě ve škole v malé vesnici a 9. třídě ve škole v Praze. Ve svém výzkumu jsem použila dvě od sebe odlišné techniky. SO-RA-D, jímž jsem zjistila postavení žáků ve třídě a sociometrickou mřížku, jíž jsem zjišťovala centrální charakteristiky dětí. Tyto techniky jsem posléze porovnávala mezi sebou.

V mém výzkumu v obou školách vyšly jako centrální charakteristiky vtipnost a komunikativnost. Děti ve vysokých sociometrických pozicích byly podle spolužáků vtipné a komunikativní, v nízkých pozicích nekomunikativní a nebyla s nimi zábava. Další centrální charakteristiky se v obou třídách lišily.

Obě techniky zjišťují podobné, ale ne zcela stejné informace. SO-RA-D zjišťuje postavení žáků ve třídě a sociometrická mřížka nám dává informace o jejich charakteristikách, které jsou jednotlivými lidmi považované za klíčové pro skupinu. Pokud tyto techniky spojíme dohromady, můžeme se dozvědět, na základě jakých vlastností se buduje skupinová hierarchie, tzn., jaké vlastnosti jsou v konkrétní třídě oceňované tak, že vynesou konkrétního člověka na vrchol.

Summary

In bachelor thesis was concerned with finding conjunction between central characteristics of children and their position in the group. What characteristics are wondered by children on their classmates?

The research took place in 9th class in a school on a village and in Prague. I used the techniques in my research, SO-RA-D (kind of sociometry) and a repertory grid. I used SO-RA-D to discover the position of children in the group and repertory grid to discover central characteristics. Then I confronted these techniques with each other.

In my research central characteristics was neatness and communicativeness, in both schools. The children in high sociometric position was labelled by their classmates like witty and talkative, the children in low sociometric position was labelled like no talkative and poky. Other central characteristic was different in the classes.

The techniques elicit similar but not the same things. SO-RA-D elicits the position in the group, and the repertory grid gives our information about characteristics, which are considered by the members of group crucial for the group.

When we join these two techniques together, we can discover the characteristics which, is crucial for constructing group´s hierarchy.

Seznam použité literatury

ATKINSON, Rita, L. a kol: *Psychologie*. Praha: Portál, 2003.

FEIXAS, Guilem, CORNEJO ALVAREZ, Jose Manuel: *A manual for repertory grid* [online]. 2002 [cit. 2008-06-16]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <http://www.terapiacognitiva.net/record/pag/index.htm>.

HAJD-MOUSSOVÁ, Zuzana: *Sociální psychologie*. Praha: Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, 2003.

HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena: *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2002.

HRABAL, Vladimír: *Pedagogickopsychologická diagnostika žáka*. Praha, SPN, 1989.

HRABAL, Vladimír: *Sociální psychologie pro učitele (vybraná témata)*. Praha, Karolinum, 2002.

HRABAL, Vladimír: *Sociometricko-ratingový dotazník*. Bratislava: Psychodiagnostika, 1979.

HAYESOVÁ, Nicky: *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 1998.

JANOUŠEK, Jaromír. *Metody sociální psychologie*. Praha: SPN, 1986.

JANOUŠEK, Jaromír: *Sociální psychologie*. Praha: SPN, 1988.

NAKONEČNÝ, Milan: *Lexikon sociální psychologie*. Praha: Vodnář, 1995.

NAKONEČNÝ, Milan: *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 1999.

PETRUSEK, Miroslav: *Sociometrie*. Praha: Svoboda, 1969.

PLHÁKOVÁ, Alena: *Dějiny psychologie.* Praha: Grada, 2006.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ Jiří.*Pedagogický slovník.* Praha: Portál, 2003.

SOUČEK, Jan, HRABAL, Vladimír, WÁGNEROVÁ, Jarmila: *Sociometrie (pracovní text pro potřeby škol).* Praha: Krajský pedagogický ústav, 1969.

VÝROST, Jozef, SLAMĚNÍK Ivan: *Aplikovaná sociální psychologie (člověk a sociální instituce).* Praha: Portál, 1998.

Www.wikipedia.org [online]. 2008 [cit. 2008-06-16]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Repertory_grid>.

Přílohy

Příloha č. 1

Seznam žáků ZŠ v Bělči

1. B. Jaroslav
2. F. Lucie
3. F. Lucie
4. H. Markéta
5. J. Michaela
6. K. Jan
7. K. Pavlína
8. L. Martin
9. M. Václav
10. M. Luboš
11. P. Ondřej
12. P. Silvestr
13. Ř. Josef
14. Š. Jiřina
15. V. Michaela

Příloha č. 2

Seznam žáků ZŠ v Praze

1. H. Lukáš
2. K. Matyáš
3. K. Sabina
4. K. Marko
5. K. Alena
6. K. Roman
7. K. Jan
8. L. Tomáš
9. M. Miroslav
10. M. Patrik
11. N. Aneta
12. N. Lukáš
13. P. Barbora
14. P. Denisa
15. R. Michaela
16. S. Petr
17. Š. Jan
18. T. Lukáš
19. V. Kateřina
20. V. Martin
21. Z. Ondřej

Příloha č. 3

Přepis výsledků SO-RA-D ZŠ v Bělči[5]

(1. část)

	Jaroslav B.		Jan K.		Martin L.		Václav M.		Luboš M.
Jarda B.			1		1		1	5	
			2	je to kámoš	2	je s ním sranda	1	je to kámoš 2	namachrovaný
Jan K.	1	s partou se začal kamarádit nedávno, ale je	—		1	je s ním sranda, člověk se s ním	1	4	od té doby, co se začal kamarádit s holkami se spolu moc
	3	s ním sranda			1	opravdu nenudí	1	je to dobrý kámoš 1	nebavíme
Martin L.	1		1				1	3	moc kamarádský není, kamarádí se spíš s
	3	je chytrej a někdy je s ním prdel	1	je dobrej kamarád, je chytrej a hodně pracuje			2	dobrej kamará d 2	holkama
Václav M.	1		1	sympatický	1			3	
	2	je oblíbený	2	kámoš, bezva kámoš, hodný	2	je dobrý kámoš		3	neoblíbený machr
Luboš M.	4		5	strašně se vtírá, hlavně k učitelům, dokáže potopit lidi kolem sebe, hlavně, aby měl nej	3		3, 5		
	5	vlezdoprdelka	5	známky, d…l	5	je v pohodě, ale jinak děsnej vůl :-)	2, 5	chová se někdy jako 5-lete dítě	
Ondřej P.	1		1		1		1	v poho 3	je to velkej
	2	v poho kámoš	2	v poho kámoš	2	v poho kámoš	2	kámoš 1	machr
Silva P.	1	je s ním legrace, je to	1	je s ním legrace, je to	1	je s ním legrace, je to	1	je s ním legrace, 3	
	3	kámoš	2	kámoš	2	kámoš	1	je to kámoš 2	hodně si o sobě myslí
Josef Ř.									
Lucie F.	4		4	je to takový velitel, pořád se vtírá, bezdůvodně	3		3	2	je s ním sranda, často se uráží, v
	5	vlezdoprdelka, rád někoho provokuje…	2	někoho provokuje, lezdoprdelka	3	je vtipný, v poho kluk	3	vptipný v poho kluk 4	poho kluk, nejlepší z kluků
Magda F.									
Markéta H.									
Michaela J.									
Pavlína K.									
Jiřina Š.	2		2		4		2	1	
	3		3		3		3	1	
Míša V.	4		4		3		3	2	je hodně náladový, dokáže pomoci, mám ho z kluků
	4	rád provokuje	2	dělá každému naschvály	5		4	4	nejraději

[5] SO-RA_D má být vyplňován tak, že se obliba, vliv a volné charakteristiky zapisují do volného archu. Tento způsob (vše v jednom) jsem zvolila, protože jsem chtěla mít v jedné kolonce vše, co žák napsal.

(2. část)

Ondřej P		Silva P.		Josef Ř.		Lucie F.		Magdalena F.		Markéta H.	
1	je s ním sranda	1		1		1		1		2	je to hodná holka
1		3	je to kámoš	3	je to kámoš	2	je to hodná holka	1	je otevřená	3	
1	je s ním sranda, trochu spojuje náš	2	poté, co chytl "jiné" party, se od nás trochu odloučil, ale stejně je to	2	byl dobrý kamarád, ale přes prázdniny se trochu	2		2	je s ní sranda, ale občas	3	přes prázdniny se hodně
1	kolektiv	4	dobrý kamarád	2	změnil	3	přijde mi, že se do kolektivu moc nehrne	3	překvapí	3	změnila
1	vtipnej a dobrej	2	je dobrej kamarád, ale	2	dobrej kámoš, ale někdy	1	je kamarádská, ale moc toho	1	je dobrá, ale hrozně	3	je vzteklá nckamará
1	kámoš	3	někdy moc ne	2	pomlouvá	2	nenamluví	2	otravná	3	dská
1		1		2	není upřímný, ale jinak	2		2	hodná, poho	3	
2	prima kámoš	2	je oblíbený	3	dobrý kámoš	2	je mi sympatická	2	kámoška	3	nesympatická, zlá
3		4, 5		3		2		3		2, 75	stojí si za tím co řekne,
1, 5	dá se s ím někdy rozmuně pokecat	5	nemám ho moc v oblibě	3	je docela v klidu, někdy	3	je v pohodě, ja pro každou srandu	4	někdy si o sobě moc myslí	4	někdy si hraje na drsnou
—		1	v pohodě	4	není	2		2	super	4	není
		3	kámoš	4	oblíbený	3	super holka	3	kámoška	4	oblíbená
1	je s ním legrace, je			1	je s ním legrace, je	2		2	je to pěkné	2	je namyšlen
1	to kámoš			2	to kámoš	2	je v pohodě	2	střevo	3	á
3		3		4				1		1	milá,
	má často blbé kecy, ale je v								milá, kamarádská, otevřená,		kamarádská, otevřená … je s ní
2	poho	3	je vtipnej a v poho	5	často provokuje a v poho			2	urážlivá	4	sranda
5		4		5		3		1	hodně se prosazuje, je	3	
5		2		3		1		1	upovídaná	2	
4		4		4		1		1		1	dokáže vyslyšet druhý, a pomoci jim,
2		4		4	není mi nějak moc příjemný	3	milá, sympatická, dokáže poradit	3	milá, srandovní, hodná	4	hodná, milá srandovní

(3. část)

Michaela J.		Pavla K.		Jiřina Š.		Michaela V.	
1 3	je to hodná holka	1 1	je to hodná holka	2 4	je nevýrazná	1 3	je to hodná holka
3 2	od té doby co jsme se rozdělili kluci x holky se spolu moc nebavíme	2 2	je s ní sranda, ale občas to přehání	4 5	není kolektivní a s nikým se nebaví	2 3	přijde mi, že si o sobě začala hodně myslet, ale i tak je v pohodě
2 2	není to moc dobrá kámoška	1 3	je to dobrá kamarádka	4 4	skoro se s nikým nebaví, je spíš samotář		není moc velká kamarádka, ale je spíš protivná
2 2	je to kámoška, dá se s ní pokecat	2 2	upřímná kámoška, je hodná	4 4	je mi nesympatická	3 3	je mi nepříjemná
1,5 3,5	je to v poho holka, je pro každou srandu	1 2,5	nejvíc v poho holka, dobře se s ní kecák	4 5	hodně tichá	1,5 4	je to gut kámoška, papenka
1 2	je to hodná holka	1 3	dobrá kmoška	5 5	nemám ji rád	3 3	je to normální holka
2 3	je v pohodě	1 2	je v pohodě	1 4	nevýrazná	2 3	je v pohodě
1 4	je milá kamarádská a někdy spolehlivá	1 3	spolehlivá, kamarádská	4 5	je tichá drží se hodně stranou	1 3	je spolehlivá, milá, kamarádská
1 3		1 2				1 	
1 4	hodná, milá přátelská	1 3	kamarádská, milá, příjemná	4 5	je tichá, skoro s nikým nemluví, nezapojuje se		

Vysvětlivky:

první sloupec: obliba

druhý sloupec: vliv

Příloha č. 4

Žebříčky výsledků SO-RA-D

OBLIBA PRŮMĚR DÍVKY

JMÉNO	
Josef Ř.	4,33
Ondřej P.	4,00
Jiřina Š.	4,00
Silva P.	3,67
Jaroslav B.	3,33
Jan K.	3,33
Martin L.	3,33
Václav M.	2,67
Lucie F.	2,00
Luboš M.	1,67
Markéta H.	1,67
Magdalena F.	1,00
Michaela J.	1,00
Pavla K.	1,00
Michaela V.	1,00

VLIV PRŮMĚR DÍVKY

JMÉNO	
Jiřina Š.	4,50
Jaroslav B.	3,67
Martin L.	3,67
Josef Ř.	3,67
Václav M.	3,33
Ondřej P.	3,33
Jan K.	3,00
Silva P.	3,00
Michaela J.	2,67
Luboš M.	2,33
Markéta H.	2,33
Lucie F.	2,00
Pavla K.	2,00
Magdalena F.	1,67
Michaela V.	1,00

VLIV PRŮMĚR CHLAPCI

JMÉNO	
Jiřina S.	4,43
Silva P.	3,33
Markéta H.	3,29
Michaela V.	3,17
Jaroslav B.	3,00
Josef Ř.	2,71
Michaela J.	2,50
Lucie F.	2,43
Magdalena F.	2,43
Jan K.	2,33
Martin L.	2,25
Pavla K.	2,21
Luboš M.	1,83
Václav M.	1,58
Ondřej P.	1,25

OBLIBA PRŮMĚR CHLAPCI

JMÉNO	
Luboš M.	3,50
Jiřina Š.	3,43
Markéta H.	2,82
Michaela V.	2,08
Josef Ř.	2,07
Silva P.	1,92
Magdalena F.	1,86
Michaela J.	1,79
Lucie F.	1,71
Jan K.	1,67
Jaroslav B.	1,50
Václav M.	1,42
Ondřej P.	1,33
Martin L.	1,33
Pavla K.	1,29

INDIVIDUÁLNÍ INDEX VLIVU

JMÉNO	
Jiřina S.	4,10
Jaroslav B.	3,00
Markéta H.	3,00
Silva P.	2,90
Josef R.	2,82
Michaela V.	2,75
Michaela J.	2,59
Martin L.	2,45
Pavla K.	2,14
Jan K.	2,10
Lucie F.	2,10
Magdalena F.	2,09
Luboš M.	2,00
Václav M.	1,95
Ondřej P.	1,65

INDIVIDUÁLNÍ INDEX NÁKLONNOSTI

JMÉNO	
Luboš M.	2,95
Michaela V.	2,64
Lucie F.	2,50
Jiřina S.	2,50
Jan K.	2,14
Ondřej P.	2,14
Václav M.	2,00
Martin L.	1,77
Silva P.	1,50
Jaroslav B.	1,43
Josef R.	0,00
Magda F.	0,00
Markéta H.	0,00
Michaela J.	0,00
Pavlína K.	0,00

INDIVIUÁLNÍ INDEX OBLIBY

JMÉNO	0,00
Jiřina S.	3,56
Luboš M.	2,89
Josef R.	2,75
Silva P.	2,50
Markéta H.	2,48
Jan K.	2,22
Ondřej P.	2,22
Jaroslav B.	2,11
Martin L.	2,00
Václav M.	1,83
Michaela V.	1,81
Lucie F.	1,78
Magda F.	1,60
Michaela J.	1,55
Pavla K.	1,20

Příloha č. 5

Graf obliby a vlivu

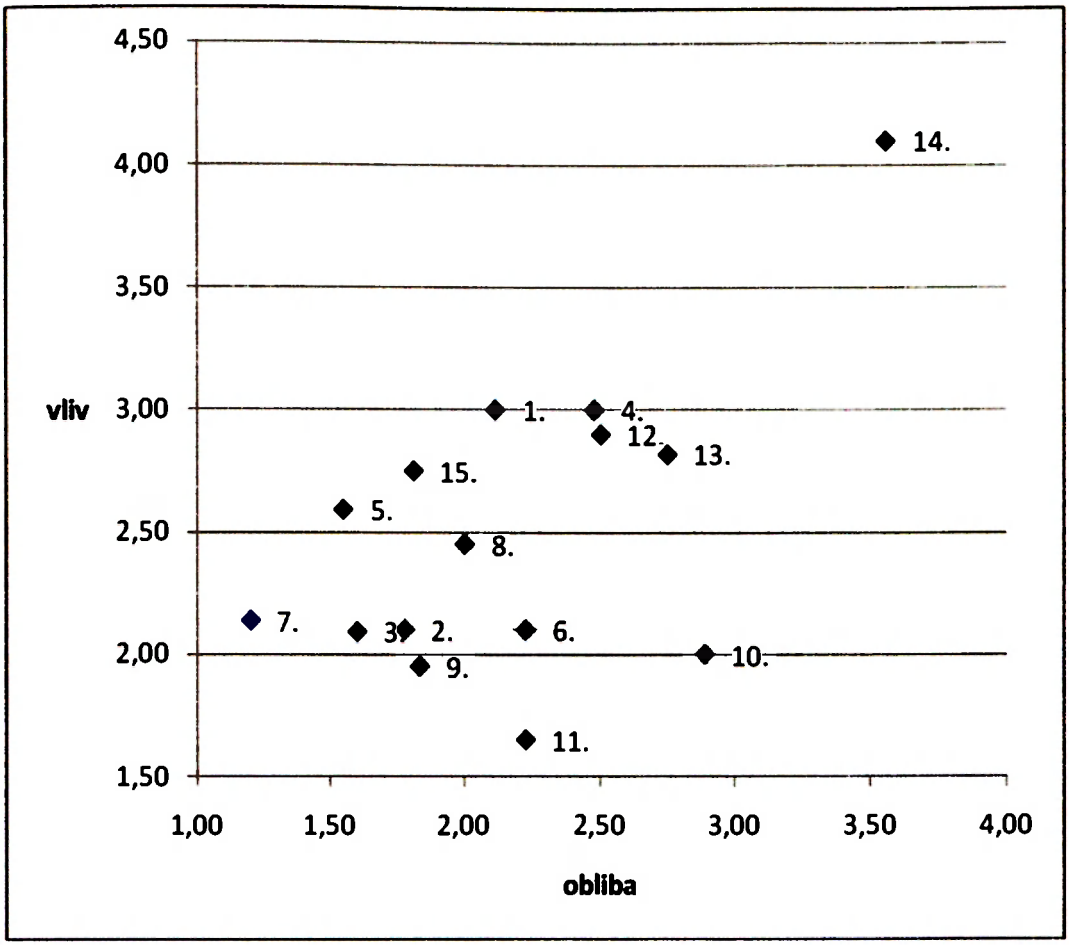

Příloha č. 6

Graf vlivu

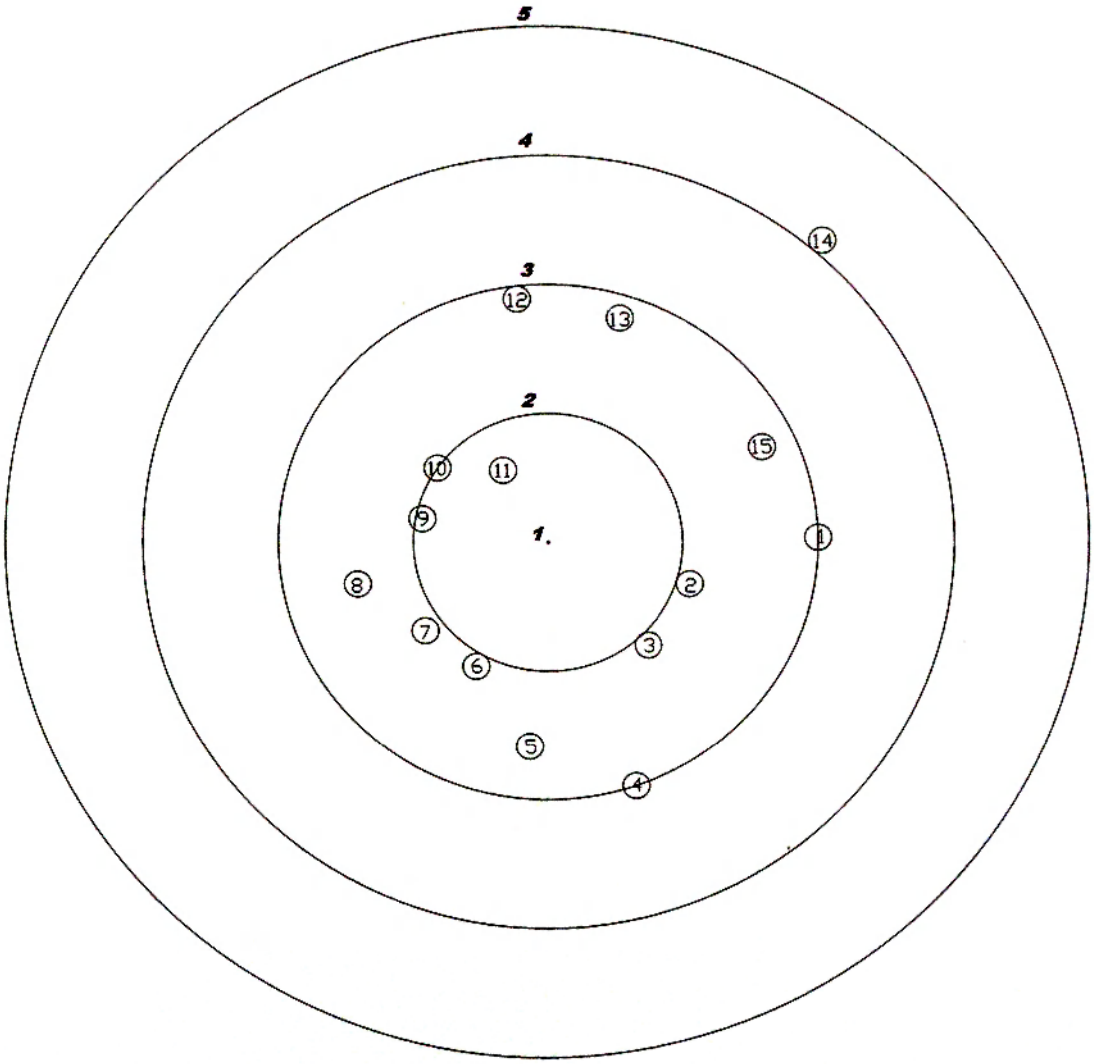

Příloha č. 7

Graf obliby

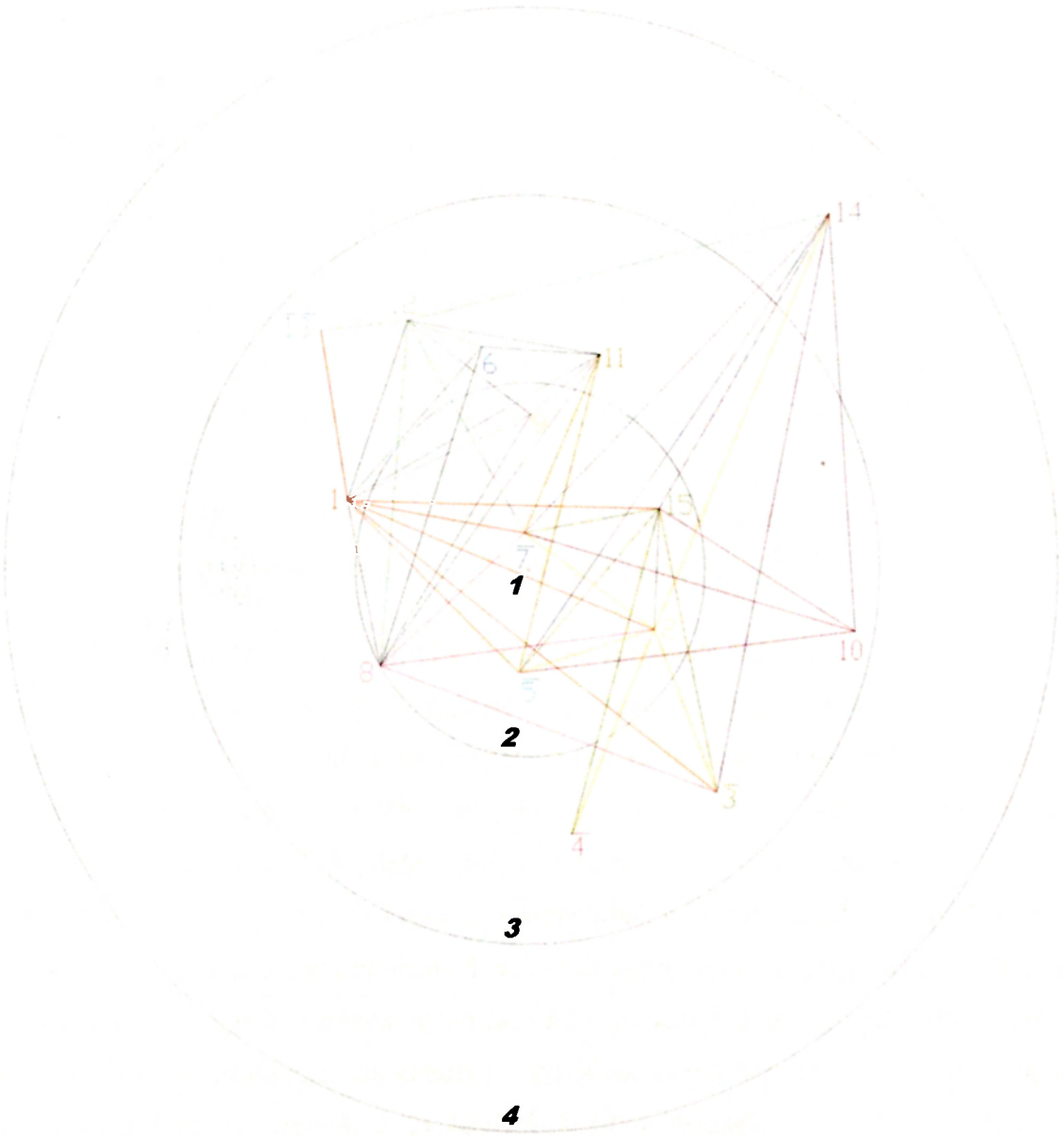

vysvětlivky:

vzájemná vazba je černě

barva čísla dítěte je i barvou jeho vazeb

ti, nad jejichž číslem je pruh, nebyli během vyplňování SO-RA-D přítomni

Příloha č. 8

Popis jednotlivých žáků

Lucie F. (č. 2): obliba: 1,78; vliv: 2,50; náklonnost: 2,50.
Během mého pozorování se Lucie F. příliš neprojevovala. O přestávkách se bavila se spolužačkami a Lubošem M., o hodinách nebyla příliš aktivní (nevyrušovala, ani se nehlásila). Podle třídní učitelky: „je veselá, kamarádská, pracovitá a ovlivnitelná názory druhých". Sedí ve druhé lavici u okna s Václavem M.
V SO-RA-D o ní spolužáci napsali: „je kamarádská, je to hodná holka, je mi sympatická" zároveň také okomentovali její pasivitu: „přijde mi, že se do kolektivu moc nehrne, je kamarádská, ale moc toho nenamluví..." Lucie má vzájemnou vazbu s Michaelou V. (č. 15), pozitivní vazby vysílá ke všem dívkám až na Jiřinu Š. (č. 14). Pozitivní vazbu dostala od Martina L. (č. 8) a Jaroslava B. (č. 1).

Magdalena F. (č. 3):obliba 1,60; vliv: 2,09; nevyplňovala SO-RA-D.
Během mého pozorování se Magdalena projevovala. Byla aktivní o přestávkách i během vyučování. Při vyučování vyrušovala (ale ne tolik jako Ondřej P.), ale zároveň spolupracovala s učiteli. Třídní učitelka o ní napsala:" veselá, kamarádská, bezprostřední, otevřená." Magdalena sedí v první lavici u okna s Martinem L.
Spolužáci se o ní v SO-RA-D vyjadřují protichůdně, na jednu stranu pozitivně hodnotí její komunikativnost a otevřenost, na druhou stranu jim to někdy přijde až moc. Napsali o ní: „ je otevřená, je s ní sranda, ale občas překvapí, je dobrá, ale hrozně otravná, pěkné střevo, hodně se prosazuje, upovídaná..." Pozitivní vazbu dostala od Martina L. (č. 8) a Jaroslava B. (č. 1), Lucie F. (č. 2), Jiřiny Š (č. 14) a Michaely V. (č. 15).

Markéta H. (č. 3): obliba 2,48; vliv 3,00; nevyplňovala SO-RA-D.
Během mého pozorování se Markéta projevovala jako velmi aktivní a upovídaná dívka, jak o přestávkách, tak o hodinách. Při vyučování většinou vyrušovala. O přestávkách ji bylo hodně slyšet a často a nahlas komunikovala s ostatními spolužáky, na druhou stranu nebylo vidět, že by mezi nimi měla nějaké dobré postavení, často o přestávkách odcházela za svými přáteli z jiných tříd. Třídní učitelka o ní napsala: „kamarádská, bezprostřední, otevřená, veselá."

Chlapci ze třídy ji hodnotí spíše negativně: „ vzteklá, nekamarádská, nesympatická, zlá, hodně se přes prázdniny změnila, není oblíbená, je namyšlená, stojí si za tím, co řekne, někdy si hraje na drsnou, ale dostala i pozitivní hodnocení: „je to hodná holka. Dívky ji hodnotí spíše pozitivně: „milá, otevřená, kamarádská, dokáže druhým pomoci, je s ní sranda, dokáže vyslyšet.“ Pozitivní vazbu dostala od Michaely V. (č. 15).

Michaela J. (č. 5): obliba 1,55; vliv 2,59; nevyplňovala SO-RA-D.
Během mého pozorování byla Michaela J. aktivní většinou o přestávkách. Přišla mi jako jedna z vůdčích osobností dívčí party. Okolo její a Lubošovy lavice bylo centrum dívčí skupinky. Třídní učitelka o ní napsala. „ kamarádská, bezprostřední, otevřená, veselá, klidná“. Sedí ve třetí lavici u okna s Michaelou M.
Michaela je v oblibě hodnocena poměrně kladně chlapci i dívkami. Spolužáci o ní napsali: „milá, hodná, přátelská, je to v poho holka, pro každou srandu, hodná holka...“ Na druhou stranu se objevily i negativní reakce: „co jsme se rozdělili na kluky a holky se moc nebavíme, není dobrá kámoška.“ Pozitivní vazbu dostala od Ondřeje P. (č. 11) a Jaroslava B. (č. 1), Lucie F. (č. 2), Jiřiny Š (č. 14) a Michaely V. (č. 15) a Luboše M. (č. 10), který jí dal 1,5.

Jan K. (č. 6): obliba 2,22; vliv 2,10; náklonnost: 2,14.
Jana K. nelze ve třídě přehlédnout, oproti ostatním chlapcům ze třídy působí vyspěleji. O přestávkách se baví s chlapci ze své třídy, během vyučování není příliš aktivní. Třídní učitelka o něm napsala: „veselý, pracovitý, kamarádský, má rozumný pohled na své okolí“. Jan K. sedí v první lavici u dveří s Jiřinou Š.
Chlapci ze třídy je hodnocen kladně až na Luboše M.: „strašně se vtírá hlavně k učitelům, dokáže potopit lidi kolem sebe, aby měl dobré známky.“ Podle SO-RA-D i sociometrické mřížky je mezi Janem a Lubošem silná antipatie, ale během pozorování ve třídě jsem si ničeho nevšimla. Dívky ho hodnotí poměrně záporně, podobně jako Luboš M.: „vlezdopdelka, bezdůvodně někoho provokuje, pořád dělá naschvály“. Chlapci o něm napsali: „je to dobrý kamarád, hodně pracuje, v poho kámoš, je s ním sranda. Od chlapců má průměrnou oblibu 1,67, ale od dívek dostal 3,33. Jan má vzájemnou vazbu s Jaroslavem B. (č. 1), Ondřejem P. (č. 11) a Martinem L. (č. 8), pozitivní vazbu dostal od Silvestra P. (č. 12).

Martin L. (č. 8): obliba 2,00; vliv 2,45; náklonnost: 1,77.

Martin L. byl během mého pozorování ve vyučování pasivní o přestávkách i hodinách. Třídní učitelka o něm napsala, že je „veselý, stydlivý, pracovitý, kamarádský". Jiná paní učitelka mi o něm řekla, že je líný a maminka s ním doma dohání látku probranou o hodinách, protože při vyučování nedává pozor. Martin L. sedí v první lavici u okna s Magdalenou F.

Spolužáci o něm napsali: „ je s ním sranda, člověk se s ním nenudí, v poho kámoš, vtipný kluk." Martin má vzájemnou vazbu s Jaroslavem B. (č. 1), Ondřejem P. (č. 11), Václavem M. (č. 9) a Janem K. (č. 6), pozitivní vazbu dostal od Silvestra P. (č. 12). On sám vysílá pozitivní vazbu k Lucii F. (č. 2), Magdaleně F. (č. 3) a Pavlíně K. (č. 7).

Václav M. (č. 9): obliba 1,83; vliv 1,95; náklonnost: 2,00.

Václav během mého pozorování byl většinou pasivní, příliš se neprojevoval, kolem jeho lavice se scházela chlapecká skupinka. Třídní učitelka o něm napsala: „veselý, stydlivý, pracovitý, kamarádský." Sedí ve druhé lavici s Lucií F.

V SO-RA-D ho spolužáci hodnotí poměrně kladně, až na Luboše M. („někdy se chová jako pětileté dítě"). Spolužáci o něm napsali „dobrej kamarád, je s ním legrace, je to kámoš, vtipný v poho kluk. Václav má pozitivní vazbu s Jaroslavem B. (č. 1), Ondřejem P. (č. 11), Martinem L. (č. 8) a Silvestrem P. (č. 12).

Silvestr P. (č. 12): obliba 2,50; vliv 2,90; náklonnost: 1,50.

Během mého pozorování se Silvestr příliš neprojevoval a to ani o hodinách ani o přestávkách. Během přestávky občas zašel ke skupince ostatních chlapců ze třídy, při vyučování byl pasivní (ani nevyrušoval ani se nehlásil). Třídní učitelka o něm napsala: „nejméně zapadá do kolektivu přes snahu učitelů i spolužáků." Silvestr sedí ve druhé lavici u dveří s Jaroslavem B.

V SO-RA-D je poměrně kladně hodnocen až na Luboše M. („nemám ho moc v oblibě"). Ostatní spolužáci o něm napsali: „ vtipnej a v poho, v pohodě kámoš, je oblíbený, je dobrej kamarád, ale někdy moc ne..." Silvestr má vzájemnou vazbu s Jaroslavem B. (č. 1), Ondřejem P. (č. 11) a Václavem M. (č. 9), pozitivní vazbu vysílá k Josefu Ř. (č. 13), Janu K. (č. 6), Pavlíně K. (č. 7), Martinovi L. (č. 8) a Jiřině Š. (č. 14).

Josef Ř. (č. 13): obliba 2,75; vliv 2,82; nevyplňoval SO-RA-D.

Během mého pozorování se Josef příliš neprojevoval, o hodinách byl spíše pasivní a o přestávkách většinou také. Třídní učitelka o něm napsala: „veselý, klidný, pracovitý, kamarádský." Josef sedí ve třetí lavici u dveří s Markétou H.

V SO-RA-D o něm napsali: „je to kámoš, dobrej kámoš, ale někdy pomlouvá, není upřímný, ale jinak dobrý kámoš, často provokuje, ale jinak v poho". Pozitivní vazbu dostal od Jaroslava B. (č. 1) a Silvestra P. (č. 12).

Michaela V. (č. 15): obliba 1,81; vliv 2,75; náklonnost: 2,64.

Během mého pozorování se Michaela V. o přestávkách příliš neprojevovala, ale nebyla mimo skupinku dívek, občas za ní zašla kamarádka z nižšího ročníku. O hodinách spolupracovala s učiteli. Třídní učitelka o ní napsala: „kamarádská, veselá, klidná." Michaela sedí ve třetí lavici u okna s Michaelou J.

V SO-RA-D ji spolužáci hodnotili převážně pozitivně: „je to gut kámoška, spolehlivá, milá, kamarádská, normální holka, je v pohodě...", ale objevily se i negativní reakce: „přijde mi, že si o sobě začala hodně myslet, ale i tak je v pohodě, není moc velká kamarádka, ale je spíš protivná". Michaela má vzájemnou vazbu s Lucií F. (č. 2). Pozitivní vazbu vysílá k Magdaleně F. (č. 3), Markétě H. (č. 4), Michaele J. (č. 5) a Pavlíně K. (č. 7). Je k ní vysílána vazba od Jaroslava B. (č. 1), Luboše M. (č. 10) a Jiřiny Š. (č. 14).

Příloha č. 9

Přepis výsledků SO-RA-D ZŠ v Praze

(část 1)

	H. Lukáš	K. Matyáš	K. Marko	K. Roman	K. Jan	L. Tomáš	M. Mira	M. Patrik	N. Lukáš	S. Petr	Š. Jan	T. Lukáš	V. Martin	Z. Ondřej	K. Alena	K. Sabina	N. Aneta	P. Denisa	P. Bára	R. Míša	V. Katka
*H. Lukáš		2 3 v pohodě	2 5 je dobrej	3 5 dobrej kámoš občas	2 5 celkem v klidu	2 5 je to prostě frajer	2 3 dobrej kámoš	1 1 nejhustší kámoš	3 5 nekomunikuje	1 3 je hustej	3 5 nic moc	4 4 s nikým nemluví	1 1 krutej kámoš	1 3 krutý uši	2 3 líbí se	2 3 je hustá	1 3 prostě hezká holka, co je v pohodě	1 1 komunikuje až moc	3 4 nic moc	5 5 nic moc	1 3 dost v pohodě
K. Matyáš	2 1 Zábavnej	1 2	2 2	3 3 rekamarádský	1 2 společenský	2 3 zábavný	2 3 nepříjemný	2 2 příjemný	4 4 moc nemluví	2 1 zábavný, příjemný	4 5 samotář	5 5 nekamarádský, moc nemluví	2 2 společenský	3 3 dívný	3 3 nepříjemná	2 2 příjemná	2 2 srandovní	1 1 kolikrát vní	3 4 nepolevivá	2 3 moc nemluví	1 2 super holka
K. Marko	1 5 Srandovní	5 5 chová se jak ženská	1 2	3 3 neutral	2 3 neutral	1 3 blázen	1 2 v pohodě	1 5 vtipnej	4 5 nemluví s ním	1 5 vipnej	5 5 nemluvím s nim	5 5 nemluvím s nim	1 5 vtipnej	1 5 vtipnej	2 2 neutral	3 5 neutral	1 4 v pohodě	5 4 nemluvím s ní	4 5 neutral	4 5 neutrál	3 3 neutrál
K. Roman	3 5 trapák	5 5 je to vůl	0 3	0 5	2 5	4 5	2 4	3 5 trapák	2 5	3 5	3 5	3 5	3 5	2 5	0 5	3 5	3 5	3 3	3 5	2 5	3 5
K. Jan	3 2	0 3	3 3 bib	4 4 nic moc	2 2	2 2	2 2	3 3 nic moc	3 3 nic moc	2 2 v pohodě	4 4 nic moc	4 4 nic moc	2 2	2 2	2 2	2 2	2 2 v pohodě	2 1 v pohodě	4 4 Píp	4 4 píp	2 1 v pohodě

(část 2)

L. Tomáš	1 2 kámoš	2 1 hehehe'a p	5 4 nemus ím	4 2 ujde	2 3 dobrý kámoš		1 2 kámoš	2 1 dobrý	4 5 neznám	2 2	4 4 nezn ám	5 5 Hrůza	2 3	2 2	2 1	2 3	3 2 na zabití	1 1 Denisk a je setřit k a	4 5 nemus ím ji	3 4 ujde	1 1 Kat'ka je moje kamarád ka
M. M'ra	3 2	3 2	5 4	4 4	2 1	2 1		5 5	4 3	3 2	3 3	4 3	5 5	3 2	3 2	3 2	3 2	1 1	4 4	4 3	1 1
M. Patrik	1 2 kámoš a srandu	3 5 moc se nebav m e	3 5 o:h ast a	3 5 v poho	2 4 normál ní	5 5 nenor n ální	5 5 nenor n ální	1 3	3 5 nebavím se	2 5 kám oš norm ál	3 5 neba v'm se	1 3 kámoš	2 5 kámoš	2 5 kámoš	3 4 eelke m výbuš ná	2 4 normální kámoška	2 5 v poho	2 3 občas normái ní	3 5 nebaví m se	3 5 nebavím se	2 4 občas v poho
N. Lukáš	1 2	5 5 provokat ér	1 2	2 3	2 2	2 3	2 1	3 2		1 2	2 5	3 5 nemlu ví, nesebe vědom ý	1 2	1 3	3 3	2 2	3 2	1 1	3 4	5 4 moc nemluví	1 1
S. Petr	1 1 je s ním sranda	2 2 dobrej kámoš	2 2 pohod a Slovák	2 2 moc se nebaví	1 2 kámoš je v pohod ě	2 2 v poh od ě, ale obč as nu ntál ní cho vá ní	3 3 v pohod ě, ale občas n ental ní chová ní	2 2 snaží se vtipko vat	2 moc se nebaví	2 2	1 1 moc se s ním neba vím, ale jinak je OK	3 3 fi rt pr dí	1 2 dobrý kámoš	1 1 magor (dobré m slov a smy sl'u)	2 2 v poho, a'e troch u agresi vní	2 2 mám, a'e nedám	3 3 občas mě deptá	2 2 sra: da s ní je	3 3 o:čas prudí	1 1 zmám ji od mala, je v poho	1 1 v pohodě holka
Š. Jan	1-2 2	3 2	4-5 4	2-3 2	2 2	2 3	1-2 1-2	2 3	1-2 4	2 2		4 5	1 2	1 2	2 3	2 3	1 2	2-3 2	2 3	3 3	1 2

Část 3)

T. Lukáš	2 5 chová se jak kašpar	4 5 je to trapák	4 5 měl radši zůstat doma	3 5 je fajn, když má dobrou náladu	2 3 někdy je dobrej	4 5 je prostě dřevo	3 5 někdy je i vipnej, ale nic moc	2 1 je to vůdčí typ a organizátor	3 5 baví se s kým chce	2 5 patří mezi nejoblíbenější	3 5 moc se nebaví	5 5 radši by měl tu nechal	1 4 je dost oblíbený	2 5 je hlavně vtipnej	2 3 je celkem fajn	1 5	4 5 další dřevo	1 1 já ji nemusím, ale je vůdčí typ	3 5 je dřsně trapná, moc se nebaví	4 5 taky se baví jen s někým	3 5 hmmm, no comment
V. Martin	1 1 dobrej kámoš, je oblíbený	3 4 lidi ho moc nemusí	1 2 v pohodě kámoš	3 3 neutrál	2 2 celkem v pohodě	2 3 zvláštní :-)	3 2 někdy v pohodě	1 2 kámoš	3 3 neutrál	2 2 kámoš	3 4 neutrál	3 4 neutrál	2 1	1 2 kámoš	2 2 neutrál	1 3 dobrá kámoška, ostatní si myslí, že je namyšlená	1 2 v pohodě kámoška	1 1 v pohodě kámoška, má respekt	3 4 neutrál, není moc oblíbená	3 4 neutrál, není moc oblíbená	1 1 kámoška
Z. Ondřej	1 1 je pohodovej	2 2 v pohodě	2 4 je tu novej, takže jsme ho nepoznali	0 5 nedělá nic a je line (lízky)	1 1 je dobrej	3 5 nemá dobrý názory	2 3 v pohodě	2 2 v pohodě	2 3 moc se s námi nebaví	1 1 je to nejsušší kámoš	4 3 nemluví	5 5 nechce kámoše, občas košíře	1 1 v pohodě		2 1 většinou má pravdu	1 3 v pohodě	1 3 magor	1 1 fičí se do něčeho žene a řeší	5 5 hnozný clování	3 4 mic moc	1 1 v pohodě
****K. Alena**	1 5 je v pohodě	3 5 občas měšťve	2 5 ujde	5 5 nezajímá mě, nemusím ho	2 5 ujde	4 5 chová se jako d.....	5 5 nesnáším ho	2 5 ujde	5 5 nebavím se s ním	1 5 v pohodě	5 5 nebavím	5 5 nesnáším	2 5 ujde	2 5 ujde		1 5 v pohodě	1 5 v pohodě	1 5 v pohodě	5 5 nesnáším	5 5 nesnáším	1 5 super holčina

(část 4)

K. Sabina	3 2 v ipný, neví kdy přestat	2 4 drbna, vnucuje se, pomlouvá	3 4 pořád kecá, vnucuje se, nudný	4 4 pořád mi něco bere, a uráží se	4 5 nemá svůj názor, dolejzá za silnějšími	3 4 pořád poslouchá hudbu, je blázen	2 2 nevím co si o něm myslet, někdy v ok, jindy ne	4 4 je hrozný prase, úchylnej, má kecy	4 5 nerozumím si s ním	2 2 dřív to bylo špatný, teď je milej	5 5 je nechutnej	5 5 provokuje, ale při tom si stěžuje	2 2 moc se vnucuje, jinak v poho kluk	3 4 je v poho, ale pořád ho něco s...	1 1 má svůj názor, nepodřizuje se, má respekt		1 4 moje nejkámoška, ale nemá respekt	3 1 má respekt, ale dřív jsme se hádali	4 5 vůbec se nezúčastňuje, nesedí mi	4 5 to samé je to k...	3 2 nebavím se moc, nemáme se v lásce
N. Aneta	2 2 dělá srandu ve třídě ale je to drbna	2 4 podlézá, vnucuje se, pomlouvá	1 4 pomlouvá, ale jinak v poho	3 4 je útravný, uráží	3 5 nemá svůj názor, podřizuje se	4 4 myslí si o sobě hodně, ale není to pravda	2 2 stojí si hodně za svým, má svůj názor	3 4 nechutný, prase	5 5 nevím, nekamarádím se s ním	3 3 celkem v poho	5 5 neznám ho, nechutný	4 5 divný	1 2 v poho	3 4 moc se nebavíme	2 1 je v poho, ale moc agresivní	1 3 stojí si za svým, mám ji ráda		2 1 někdy normál, někdy pako	4 5 nemám ji ráda, divná	4 5 divná	3 2 nemusíme se
P. Denisa	2 3 takovej klaun třídy	1 4 prostě super kámoš	5 5 je debil	3 5 nezajímá mě	2 3 v pohodě	2 5 prostě brácha	2 3 náladový kluk	3 3 občas mě šíve	3 3 nezajímá mě	1 2 v poho kámoš	3 4 nezajímá mě	3 5 nezajímá mě	2 3 v klidu	2 3 tichej	1 1 hodná, v poho kámoška	1 3 na pokec kámoška	1 5 střevo		4 5 s touhle holkou si nesednu	4 5 v poho, občas	1 1 nejlepší kámoška
P. Bára	3 2 v poho	1 1 je příjemný	3 3 je někdy příjemný	3 2 je přijemný	5 5 nepříjemný	5 4 nepříjemný	3 2 v poho	3 2 někdy příjemný	1 1 v poho	3 2 příjemný v poho	3 3 moc se nebaví	5 5 je hrozný!	3 3 je příjemný	5 4 někdy v poho, někdy to je hrozné	4 4 je divná	3 2 je někdy příjemná	1 2 příjemná	4 4 někdy je v pohodě (málokdy)		1 1 je příjemná v pohodě	2 2 někdy je v poho

(část 5)

R. **M.ša**	**2** **2** srandovní	**1** **2** je příjemný	**3** **3** je tu nový, takže ho moc neznání	**4** **3** normální	**2** **2** Normální	**4** **3** hrozný, nemusím, ale někdy je v poho	**2** **3** normální	**3** **3** normální	**2** **3** v poho	**1** **2** skvělej kluk	**3** **3** samotář	**5** **5** moc ho neznání, nebavi se	**3** **2** normální	**2** **2** normální	**2** **3** normální	**1** **3** normální	**1** **3** je v poho, dobře se s ní povídá	**1** **1** něco jako vůdce třídy, v poho, přímá	**1** **2** super kámoška		**1** **2** super kámoška
V. **Katka**	**2** **3** je s ním sranda	**1** **4** můj nejkámoš, ale ostatního nemusí	**4** **4** debil	**5** **5** nevím, nezajímá mě	**3** **3** vtírá se	**1** **3** Luláne k, surp kámoš	**3** **3** je zvláštní	**2** **2** dobrej, občas mě šíve	**5** **5** nevím nemluvím	**1** **2** můj bratranec, takže rodina	**3** **5** nevím	**5** **5** nezajímá	**2** **4** kámoš	**2** **5** kámoš	**1** **1** nejlepší holka	**2** **4** je v poho, ale nemyšlená	**4** **5** hloupilo dílinka	**1** **1** moje nejkámoška	**5** **5** kráva	**2** **4** kámoška od mala	**0** **1**

vysvětlivky:

první číslo: obliba

druhé číslo: vliv

Příloha č. 10

Žebříčky výsledků SO-RA-D

VLIV PRŮMĚR DÍVKY

JMÉNO	
T. Lukáš	5
P. Barbora	4,5
R. Michaela	4,82
K. Roman	4,17
N. Aneta	4
L. Tomáš	4
K. Jan	4
K. Marko	4
K. Roman	4
Z. Ondřej	3,86
N. Lukáš	3,86
K. Matyáš	3,42
K. Sabina	3,33
V. Martin	3
M. Patrik	3,29
M. Miroslav	2,86
H. Lukáš	2,71
S. Petr	2,57
V. Kateřina	2,33
P. Denisa	2,17
K. Alena	1,83

OBLIBA PRŮMĚR DÍVKY

JMÉNO	
K. Roman	3,86
S. Jan	3,86
P. Barbora	3,83
N. Petr	3,57
R. Michaela	3,33
L. Tomáš	3,29
K. Jan	3
K. Marko	3
M. Patrik	2,86
M. Miroslav	2,71
Z. Ondřej	2,71
T. Lukáš	2,29
H. Lukáš	2,14
P. Denisa	2
V. Kateřina	1,71
S. Petr	1,71
K. Alena	1,83
K. Matyáš	1,57
K. Sabina	1,50
N. Aneta	1,5
V. Martin	1,07

VLIV PRŮMĚR CHLAPCI

JMÉNO	
T. Lukáš	4,36
P. Barbora	4,28
Š. Jan	4,15
R. Michaela	3,93
N. Lukáš	3,84
L. Tomáš	3,46
K. Marko	3,38
K. Roman	3,29
K. Sabina	3,14
Z. Ondřej	3,08
K. Matyáš	3,07
N. Aneta	3
V. Martin	2,86
M. Miroslav	2,81
S. Petr	2,79
M. Patrik	2,69
K. Jan	2,64
H. Lukáš	2,38
K. Alena	2,21
V. Kateřina	2,21
P. Denisa	1,64

OBLIBA PRŮMĚR CHLAPCI

JMÉNO	
T. Lukáš	3,86
P. Barbora	3,36
R. Michaela	3,29
K. Roman	3,19
Š. Jan	3,23
K. Matyáš	3,07
N. Lukáš	2,96
K. Marko	2,75
L. Tomáš	2,53
K. Alena	2,5
M. Miroslav	2,27
M. Patrik	2,14
N. Aneta	2,14
K. Sabina	2
S. Petr	1,85
K. Jan	1,79
V. Martin	1,79
P. Denisa	1, 75
Z. Ondřej	1,69
H. Lukáš	1,65
V. Kateřina	1,57

INDIVIDUÁLNÍ INDEX NÁKLONNOSTI

JMÉNO	
M. Miroslav	3,25
K. Sabina	3,1
P. Barbora	3,05
K. Roman	3
K. Alena	2,9
N. Aneta	2,85
T. Lukáš	2,76
K. Jan	2,6
V. Kateřina	2,62
L. Tomáš	2,6
K. Marko	2,57
M Patrik	2,52
K. Matyáš	2,33
P. Denisa	2,3
Z. Ondřej	2,25
N. Lukáš	2,2
R. Michaela	2,2
Š. Jan	2,1
H. Lukáš	2,1
V. Martin	2
S. Petr	1,86

INDIVIDUÁLNÍ INDEX VLIVU

JMÉNO	
T. Lukáš	4,57
P. Barbora	4,35
Š. Jan	4,2
R. Michaela	4
N. Lukáš	3,85
K. Roman	3,7
L. Tomáš	3,6
K. Marko	3,6
Z. Ondřej	3,35
N. Aneta	3,3
K. Sabina	3,2
K. Matyáš	3,19
K. Jan	3,1
V. Martin	2,9
M. Patrik	2,85
M. Miroslav	2,83
S. Petr	2,71
H. Lukáš	2,5
V. Kateřina	2,25
K. Alena	2,1
P. Denisa	1,8

INDIVIDUÁLNÍ INDEX OBLIBY

JMÉNO	
R. Michaela	4,09
N. Lukáš	3,5
L. Tomáš	3,45
K. Roman	3,43
R. Michaela	3,3
N. Petr	3,18
K. Marko	2,83
L. Tomáš	2,8
K. Matyáš	2,57
M. Miroslav	2,43
M. Patrik	2,38
K. Alena	2,3
K. Jan	2,19
Z. Ondřej	2,05
N. Aneta	1,95
V. Martin	1,9
K. Sabina	1,85
P. Denisa	1,83
S. Petr	1,81
H. Lukáš	1,73
V. Kateřina	1,61

Příloha č. 11

Graf obliby a vlivu

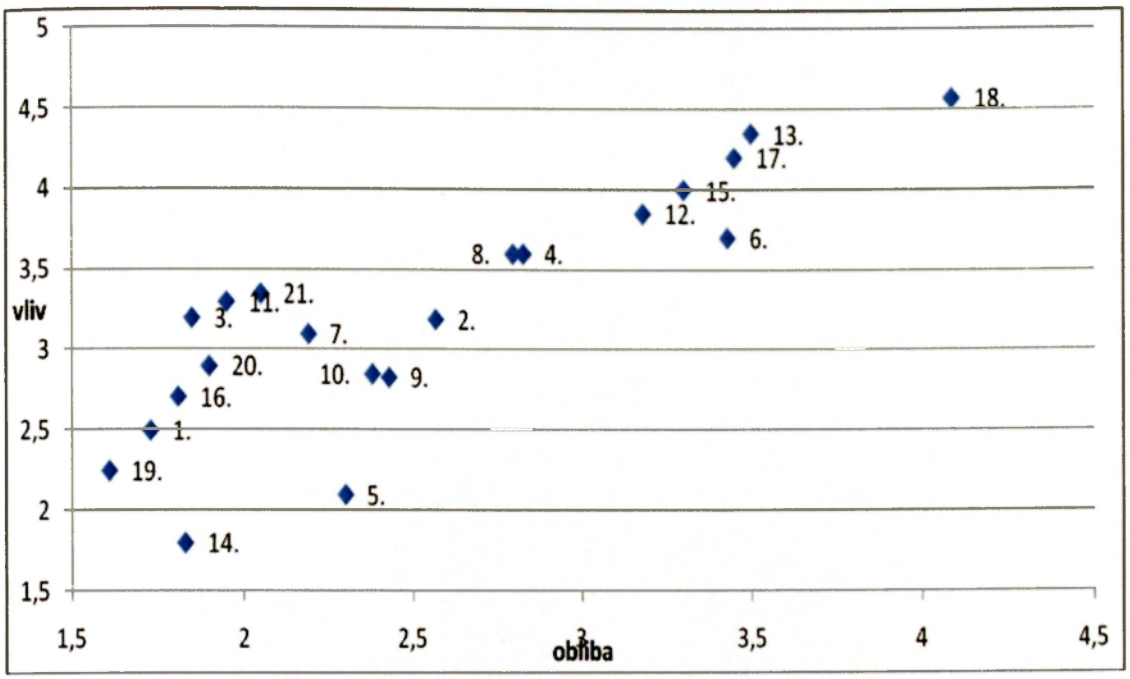

Příloha č. 12

Graf obliby ZŠ v Praze

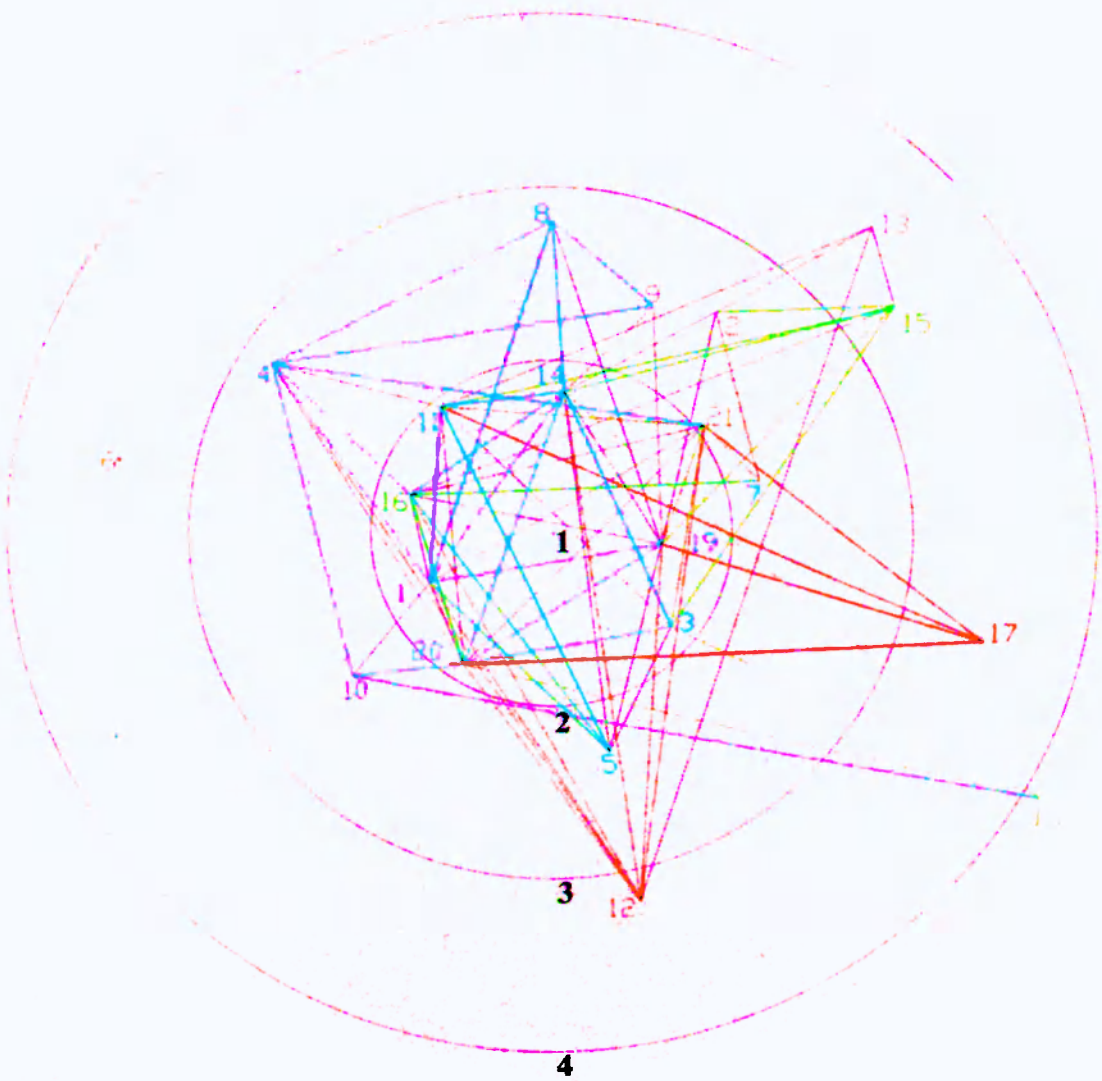

vysvětlivky:

vzájemná vazba je černě

barva čísla dítěte je i barvou jeho vazeb

Příloha č. 13

Graf vlivu ZŠ v Praze

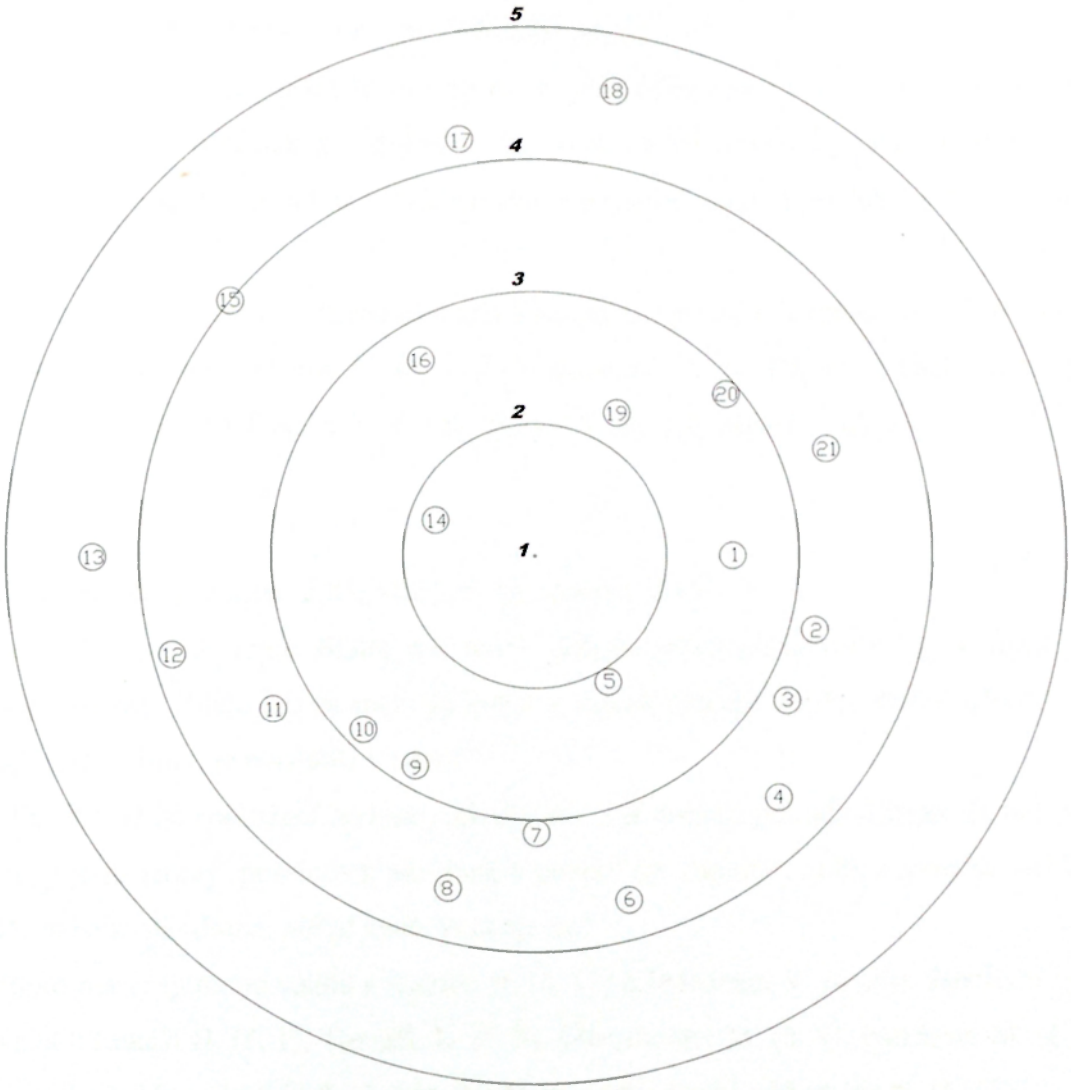

Příloha č. 14

Popis jednotlivých žáků

Sabina K. (č. 3): obliba: 1,85; vliv: 3,2; náklonnost: 3,1.
Sabina je během vyučování spíše pasivní. O přestávkách se baví s Anetou N. a Alenou K. Třídní učitel o ní napsal: „dobře se učí, sama od sebe nevyvine větší aktivitu, vše jí stačí, nechce dělat nic navíc." Sabina sedí v poslední lavici uprostřed s Anetou N. (č. 11).
Spolužáci o ní napsali: „příjemná, dobrá kámoška, v poho, je namyšlená...". Sabina má vzájemnou vazbu s Anetou N. (č. 11) a Alenou K. (č. 5). Pozitivní vazbu k ní vysílá Michaela R. (č. 15), Denisa P. (č. 14), Martin V. (č. 20), Lukáš T. (č. 18) a Ondřej Z. (č. 21).

***Marko K.* (č. 4):** obliba: 2,83; vliv 3,6; náklonnost: 2,57.
Marko je ve třídě tento školní rok nový. Během mého pozorování byl v učení spíše podprůměrný. Zdálo se, že mezi spolužáky zapadl celkem dobře. Třídní učitel o něm řekl: „ je to flink, je nejslabší v učení."
V SO-RA-D ho spolužáci hodnotí, jak kladně: „ je dobrej, pohoda Slovák, je to kámoš, někdy je příjemný, pomlouvá, ale jinak v poho," tak záporně: „blb, nemusím, ochlasta, měl radši zůstat doma, pořád kecá, vnucuje se."
Marko má vzájemnou vazbu s Anetou N. (č. 11) a Martinem V. (č. 20). Pozitivní vazbu vysílá k Lukáši H. (č. 1), Tomáši. L. (č. 8), Miroslavovi M. (č. 9), Patrikovi M. (č. 10), Petru S. (č. 16) a Ondřeji Z. (č. 21). Pozitivní vazbu dostal od Lukáše N. (č. 12).

Alena K. (č. 5): obliba 2,3; vliv 2,1; náklonnost: 2,9.
Alena nebyla nijak zvláště výrazná, ale působila jako dívka, která ví, co chce a umí si o to říci. Třídní učitel o ní řekl: „ má prořízlou pusu, je poměrně chytrá a brání své spolužáky." Alena sedí v předposlední lavici uprostřed sama.
V tom, co o Aleně napsali spolužáci, se objevuje hodnocení její vlastnosti stát si za svým. Chlapci („v poho, ale trochu agresivní, celkem výbušná...") je Alena hodnocena hůře než dívkami. Dívky (až na Michaelu R.) ji naopak velmi uznávají: „má svůj názor, nepodřizuje se, má respekt, nejlepší holka, hodná, v poho, kámoška." Alena má

vzájemnou vazbu se Sabinou K. (č. 3), Anetou N. (č. 11) a Kateřinou V. (č. 19). Alena vysílá pozitivní vazbu k Lukáši H. (č. 1) a Petrovi S. (č. 16).

Tomáš L. (č. 8): obliba: 2,8; vliv: 3,6; náklonnost: 2,6.
Tomáš byl během mého pozorování celkem aktivní, o přestávce byl v hloučku spolužáků, o hodinách vyrušoval. Třídní učitel o něm řekl: „slabý na učení, nesnaží se, vyrušuje, je hodně impulsivní." Tomáš sedí ve třetí lavici u dveří.
Spolužáci ho v SO-RA-D hodnotí kladně: „je to prostě frajer, zábavný, Lulánek supr kámoš...", ale i záporně: „ nenormální, nemá dobrý názory, hodně si o sobě myslí, ale není to pravda." Tomáš má vzájemnou vazbu s Kateřinou V. (č. 19). Pozitivní vazbu vysílá k Miroslavovi M. (č. 9), Lukáši H. (č. 1) a Denise P. (č. 14), pozitivní vazbu dostává od Marka K. (č. 4).

Miroslav M. (č. 9): obliba: 2,43; vliv: 2,83; náklonnost: 3,25.
Během mého pozorování nebylo Miroslava možné přehlédnout. Během vyučování se neustále bavil s dívkami (Kateřinou V. a Denisou P.) a neustále vyrušoval. O přestávkách byl v hloučku chlapců a bavil se. Během mého pozorování měl ruku v sádře, když jsem přišla o 14 dní později, tak si sádru během vyplňování SO-RA-D sám sundal. Třídní učitel o něm řekl: „má slabší prospěch, je férový, pokud něco provede, tak se přizná, je často nemocný a nyní mu trochu ujíždí vlak." Miroslav sedí ve druhé lavici u okna s Janem K.
Spolužáci v SO-RA-D o něm napsali: „dobrej kámoš, nepříjemný, v pohodě, ale občas mentální chování, někdy je i vtipnej, ale nic moc, zvláštní". Miroslav vysílá vazbu k Denise P. (č. 14) a Kateřině V. (č. 19). K němu pozitivní vazbu vysílá Marko K. (č. 4) a Tomáš L. (č. 8).

Patrik M. (č. 10):obliba 2,38; vliv 2,55; náklonnost: 2,52.
Patrik byl během mého pozorování aktivní, hlavně při vyučování, kdy vyrušoval a diskutoval s učiteli. Třídní učitel o něm řekl: „ chytrý, spíše lepší žák, férový, vyrušovat začal až letos." Patrik sedí v druhé lavici u dveří s Lukášem H.
V SO-RA-D je kladně hodnocen spíše chlapci: „ příjemný, vtipný, dobrý, vůdčí typ, organizátor", naopak dívky ho hodnotí poměrně záporně: „nechutný prase, občas mě štve, ujde." Patrik má vzájemnou vazbu s Lukášem H. (č. 1). Pozitivní vazbu vysílá k Lukášovi T. (č. 18). Pozitivní vazbu dostal od Marka K. (č. 4) a Martina V. (č. 20).

Aneta N. č. (11): obliba 1,95; vliv: 3,3; náklonnost: 2,95

Aneta během mého pozorování byla spíše pasivní. Seděla ve svojí lavici a bavila se se Sabinou. Třídní učitel o ní řekl: „ jeví se jako tichá ale brebentí, milá." Aneta sedí v poslední lavici uprostřed se Sabinou K.

V SO-RA-D má Aneta poměrně pozitivní hodnocení: „ je v poho, dobře se s ní povídá, příjemná, moje nej kmoška, ale nemá respekt, srandovní, hezká holka", ale jsou zde i negativní: „ hloupoučká dilinka, střevo, na zabití." Aneta má vzájemnou vazbu s Markem K. (č. 4), Sabinou K. (č. 3), Martinem V. (č. 20). Pozitivní vazbu dostala od Michaely R. (č. 15), Ondřeje Z. (č. 21), Jana Š. (č. 17), Lukáše H. (č. 1) a Aleny K. (č. 5).

Lukáš N. (č. 12): obliba: 3,18; vliv: 3,85; náklonnost: 2,2.

Lukáš se během mého pozorování příliš neprojevoval. Většinu doby byl tichý a seděl ve své lavici. Třídní učitel o něm řekl: „ hodný, tichý, velmi pečlivý, známky má vydřené, je trochu nepoužitelný do života, neumí se bránit." Lukáš sedí v první lavici s Janem Š.

Spolužáci o Lukášovi v SO-RA-D napsali: „ nekomunikuje, moc nemluví, nebavím se s ním, v poho." Lukáš vysílá pozitivní vazbu k Lukáši H. (č. 1), Markovi K. (č. 4), Denise P. (č. 14), Kateřině V. (č. 19), Martinu V. (č. 20). Ondřeji Z. (č. 21), Petru S. (č. 16). Lukáš dostal pozitivní vazbu od Barbory P. (č. 13).

Michaela R. (č. 15): obliba: 3,3; vliv: 4; náklonnost: 2,2

Michaela byla během mého pozorování tichá, klidná, moc se neprojevovala. Třídní učitel o ní řekl: „ hodná, když může pomoci, tak pomůže, vše zařídí, pečlivá." Michaela sedí ve třetí lavici uprostřed s Barborou R.

V SO-RA-D je až na výjimky („ je v pohodě, příjemná, kámoška od mala, neutrál...") hodnocena negativně: „ nic moc, nebavím se, s nikým se nebaví, nesnáším, divná." Michaela má vzájemnou vazbu s Petrem S. (č. 16) a Barborou P. (č. 13). Pozitivní vazbu vysílá k Matyáši K. (č. 2), Sabině K. (č. 3), Denise P. (č. 14), Anetě N. (č. 11) a Kateřině V. (č. 19).

Petr S. (č. 16): obliba: 1,81; vliv: 2,76; náklonnost: 1, 86

Petr nebyl během mého pozorování ve třídě příliš výrazný. O přestávkách byl přítomen v chlapeckých skupinkách. Zdálo se, že nemá ve třídě nějak zvláště výraznou pozici, což byla chyba. Podle SO-RA-D je Petr třetí nejoblíbenější žák třídy. Podle třídního učitele Petr není nijak moc výrazný, je spíše pasivní. Petr sedí ve druhé lavici uprostřed s Ondřejem Z.

V SO-RA-D ho spolužáci hodnotí poměrně pozitivně: „ skvělej kluk, v poho, příjemný, kámoš, vtipnej." Petr má vzájemnou vazbu s Michaelou R. (č. 15), Ondřejem Z. (č. 21), Kateřinou V. (č. 19) a Lukášem H. (č. 1). Pozitivní vazbu vysílá k Janu Š. (č. 17), Martinu V. (č. 20), Janu K. (č. 7). Pozitivní vazbu k němu vysílá Marko K. (č. 4), Alena K. (č. 5), Denisa P. (č. 14), Lukáš N. (č. 12).

Jan Š (č. 17): obliba 3,45; vliv 4,2; náklonnost: 2,1.

Jan Š. se během mého pozorování ve třídě příliš neprojevoval. Většinou byl pasivní jak během vyučování, tak i o přestávkách. Podle třídního učitele trpí vývojovými poruchami, ale nyní již stíhá, také má poruchu řeči, je pomalejší, mírný a hodně si čte. Jan sedí v první lavici u okna s Lukášem N.

Spolužáci ho hodnotí neutrálně nebo záporně: „nevím, moc se nebaví, nezajímá mě, samotář, nic moc, je nechutnej..."On sám většinu svých spolužáků hodnotí poměrně kladně. Jan vysílá pozitivní vazbu k Ondřeji Z. (č. 21), Martinu V. (č. 20), Kateřině V. (č. 19) a Anetě N. (č. 11).

Martin V. (č. 20): obliba: 1,9; vliv: 2,9; náklonnost: 2

Martin V. se během mého pozorování spíše neprojevoval. O hodinách nevyrušoval, o přestávkách se bavil se svými kamarády. Třídní učitel o něm řekl: „ chytrý, jeden z nejchytřejších kluků, koketuje s učiteli, férový." To koketování s učiteli jsem během mého pozorování neviděla, spíše seděl ve své lavici a snažil být se nenápadný. Martin sedí ve čtvrté lavici u dveří, sám.

Spolužáci Martina v SO-RA-D hodnotí poměrně kladně: „ spolehlivý, v poho, je příjemný, kámoš." Martin má vzájemnou vazbu s Lukášem H. (č. 1), Anetou N. (č. 11), Markem K. (č. 4) a Ondřejem Z. (č. 21). Martin vysílá pozitivní vazbu k Patrikovi M. (č. 10), Denise P. (č. 14), Kateřině V. (č. 19) a Sabině K. (č. 3). Martin dostává pozitivní vazbu od Lukáše N. (č. 12), Petra S. (č. 16), Jana Š. (č. 17) a Lukáše T. (č. 18).

Ondřej Z. (č. 21): obliba: 2,05; vliv: 3,35; náklonnost: 2,25

Ondřej během mého pozorování nebyl nijak výrazný, byl celkem pasivní o hodinách, o přestávkách se bavil se svými přáteli u své lavice. Podle třídního učitele je Ondřej ne moc výrazný, tichý, spíše pasivní. Ondřej sedí ve druhé lavici uprostřed s Petrem S. Spolužáci o Ondřejovi napsali: „ vtipnej, kámoš, moc se nebavíme, někdy v poho, někdy hrozné..." Ondřej má vzájemnou vazbu s Petrem S. (č. 16), Martinem V. (č. 20) a Lukášem H. (č. 1). Pozitivní vazbu vysílá ke Kateřině V. (č. 19), Anetě N. (č. 11), Denise P. (č. 14), Janovi K. (č. 7) a Sabině K. (č. 3). Ondřej pozitivní vazbu dostává od Jana Š. (č. 17). Lukáše N. (č. 12) a Marka K. (č. 4).

Příloha č. 15

Přepis výsledků sociometrické mřížky

trojice	**Luboš M.**	**Silva P.**	**Jarda B.**	**Magda F.**	**Míša J.**
	Ondra P.	**Jiřinka Š.**	**Ondra P.**	**Pepa Ř.**	**Markéta H.**
	Honza K.	**Markéta H.**	**Silva P.**	**Martin L.**	**Pavla K.**
Luboš M.	1 *jsem strašnej nervák x* nic moc ho nevytočí	3 Tichý (nechá si vše líbit x *nenechá si nic líbit*	2 vlezdoprdelka x *je sám sebou*	2 ukecaná x *o hodinách je v klidu*	2 jsou pohodoví (v klidu)x *nervák*
Silva P.	1 *kamarádí se s holkama* x nekamarádí se s holkama	2 ukecanej x *tichá*	3 není línej se učit x *je línej se učit*	3 není komický x *je komický*	2 smysl pro humor x *nemá smysl pro humor*
Jarda B.	1 *je podrazák* x je kamarádský	2 *tichá x* nebojí se mluvit	3 *je mu to jedno* x je snaživej	3 *je to flegmatik* (ve škole) x je ve škole aktivní	2 *záleží ji hlavně na sobě* x záleží jí na ostatních
Martin L.	1 *nehraje fotbal* x hraje fotbal	2 *je někdy klidná* x pere se a nadává	3 *má pevnou vůli* x (nemá pevnou vůli), nezávidí, když jim něco vyjde	2 *neupřímný x* upřímný	2 *neoptimista x* optimista
Honza K.	1 *nemá smysl pro humor x* má smysl pro humor	2 *stydí se za každé situace* x nestydí se za každé situace	3 *je líný* x je snaživý	3 *zbytečně nevyvolává hádky* x je provokatér	3 *je chytrá* x neoplývá chytrostí
Vašek M.	1 *nezná srandu* x srandista	1 *klidnej* x vzteklá	3 *nesportuje (nehraje fotbal)* x sportuje (hraje fotbal)	1 *(moc nejezdí na kole) nemá ráda přírodu* x jezdí na kole má ráda přírodu	2 *nepříjemná* x příjemná
Lucka F.	1 *nic ze sebe nedělá* x dělá ze sebe to, co není	2 *drží se stranou* x nedrží se stranou	3 *stydí se* x nestydí se	2 *neotravuje* x otravuje	3 *nekecá* x ukecaná
Míša V.	1 *je sám sebou* x chová se jako to, co není	3 *ukecaná* x tichý	3 lepší prospěch x *horší prospěch*	2 *není moc srandovní* x kašpárek	3 *není moc spolehlivá* x spolehlivá

Jiřinka Š.		2 *tichá* x upovídaná	3 *nejistý* x jistý	3 *líný* x pracovitá	2 *neupřímná* x upřímná
Ondra P.	1 *nekamarádský* x kamarádský	1 *tichý* x upovídaná	3 *líný* x snaživý	1 *nerada sportuje* x rád sportuje	2 *neupřímná* x upřímná

trojice	**Honza K.**	**Míša V.**	**Honza K.**	**Lucka F.**	**Lucka F.**
	Luboš M.	**Míša J.**	**Vašek M.**	**Míša V.**	**Jarda B.**
	Vašek M.	**Magda F.**	**Josef Ř.**	**Martin L.**	**Pavla K.**
Luboš M.	1 *hraje si na to, co není* x nemá zapotřebí si hrát na to, co není	3 *nemá smysl pro humor* x má smysl pro humor	1 *umí potopit kamaráda* x nikdy by nepotopil kamaráda	2 *bere učeni vážně* x nebere učení tak vážně	2 *hraje si na drsňáka* x je sama sebou
Silva P.	2 *nemá smysl pro humor* x má smysl pro humor	3 *ukecaná* x méně ukecaná	1 *není s ním moc sranda* x je s ním sranda	2 *vlezprdelka* x není vlezprdelka	1 *není moc chytrá* x je chytrý/á
Jarda B.	2 *je to podrazák* x je kamarádský	1 *je to podrazačka* x je kamarádská	3 *není tak dobrý sportovec* x je to dobrý sportovec		1 *není chytrá na matiku* x je chytrý/á na matiku
Martin L.	2 *naštve se hned* x nenaštve se hned, bere to jako srandu	3 *musí mít vždy pravdu* x nemusí mít vždy pravdu	3 *není kamarádský* x je kamarádský		1 *je sportovní* x není moc sportovní
Honza K.	2 *naštve se kvůli každé prkotině* x nenaštve se kvůli každé prkotině	2 *tišší* x ukecaná	3 *je líný* x je pracovitý	2 *je pesimista* x optimista	1 *není tolik chytrá* x je chytrá/ý
Vašek M.	3 *líný* x rádi sportují, čilí	1 *tichá* x ukecaná	1 *upovídaný x tichý*	2 *Neupřímný* x upřímný	1 *tichá* x ukecaná/ý
Lucka F.	2 *uráží se* x neuráží se	3 *nespolehlivá* x spolehlivá	2 *horší prospěch* x lepší prospěch	3 *Pořád dělá nějaké vylomeniny* x nedělá vylomeniny	2 *má blbé kecy* x nemá blbé kecy

Míša V.	2 *někdy se uráží* x moc se neuráží	3 *nestydí se* x stydlivost	3 *líný* x sportovně nadaný	2 *moc se neusmívá* x usměvavá	2¨ *ukecaný* x není až tak moc ukecaný
Jiřina Š.				3 *líný* x pracovitá, snaživá	
Ondřej P.	2 *nekamarádský* x kamarádský	1 *je líná* x ráda sportuje	3 *zajímá se o fyzickou kondici* x nezajímá se o fyzickou kondici	3 *je flegmatik ve škole* x snaživá	1 *nerada počítá* x rád/a počítá

vysvětlivky:

číslo napsané v tabulce znamená pořadí dítěte, které bylo označeno jako odlišné

vlastnost napsaná kurzivou- děti ji označili, jako vlastnost, kterou se jedinec liší od dalších dvou

prázdné políčko v tabulce, jedinec zde nic nevyplnil

Příloha č. 16

Kdo z trojice se liší

Nyní bych popsala výsledky podle toho, kdo z trojice se liší.

	Kdo tvoří trojici	**Kritérium sestavení trojice**	**Kdo je odlišný podle mého kritéria**	**Kdo byl zvolen jako odlišný**
První trojice	Jan K. (č. 1) Luboš M. (č. 2) Václav M. (č. 3)	č. 4:	Luboš M. (č. 2)	Luboš M. (8x) Jan K. (1x) Václav M. (1x)
Druhá trojice	Míša V. (č. 1) Michaela J. (č. 2) Magda F. (č. 3)	č. 8	Magdalena F. (č. 3)	Magda F. (5x) Míša V. (1x) Michaela J. (1x)
Třetí trojice	Jan K. (č. 1) Václav M. (č. 2) Josef Ř. (č. 3)	č. 9	Jan K. (č. 1)	Josef Ř. (5x) Jan K. (3x) Václav M. (1x)
Čtvrtá trojice	Lucie F. (č. 1) Michaela V. (č. 2) Martin L. (č. 3.).	č. 7	Martin L. (č. 3)	Michaela V (5x) Martin L. (3x)
Pátá trojice	Lucie F. (č. 1) Jaroslav B. (č. 2) Pavlína K. (č. 3)	č. 6	Lucie F. (č. 3)	Lucie F. (6x) Jaroslav B. (3x)
Šestá trojice	Luboš M. (č. 1) Ondřej P. (č. 2) Jan K. (č. 3)	č. 2	Jan K. (č. 3)	Luboš M. (9x)
Sedmá trojice	Silvestr P. (č. 1) Jiřina Š. (č. 2) Markéta H. (č. 3).	č. 1	Markéta H. (č. 3)	Jiřina Š. (6x) Markéta H. (2x) Silvestr P. (1x)

	Kdo tvoří trojici	**Kritérium sestavení trojice**	**Kdo je odlišný podle mého kritéria**	**Kdo byl zvolen jako odlišný**
Osmá trojice	Jaroslav B. (č. 1) Ondřej P. (č. 2) Silvestr P. (č. 3)	č. 5	Silvestr P. (č. 3)	Silvestr P. (9x) Ondřej P. (1x)
Devátá trojice	Magda F. (č. 1) Josef Ř. (č. 2) Martin L. (č. 3).	č. 10	Magdalena F. (č. 1)	Josef Ř. (4x) Martin L. (4x) Magda F. (2x)
Desátá trojice	Michaela J. (č. 1) Markéta H. (č. 2) Pavlína K. (č. 3)	č. 3	Michaela J. (č. 1)	Markéta H. (7x) Pavlína K. (3x)

Příloha č. 17

Jak žáci odpovídali

Nyní budu popisovat, jak v sociometrické mřížce odpovídali jednotliví žáci.

	Počet odpovědí	Počet odl. odp. od skupiny	Pořadí trojice	Kdo označen jako odlišný	Kdo odpověděl stejně	Koho označila většina
Jarda B.	9	0				
Lucie F.	10	3	3.	Václav M.		Josef Ř.
			5.	Jarda B.	Luboš M., Míša V.	Lucie F.
			10.	Pavlína K.	Jan K., Míša V.	Markéta H.
Jan K.	10	2	2.	Míša J.		Magda F.
			10.	Pavlína K.	Lucie F., Míša V.	Markéta H.
Martin L.	9	0				
Václav M.	10	3	1.	Václav M.		Luboš M.
			7.	Silvestr P.	Ondřej P.	Jiřina Š.
			9.	Magda F.	Ondřej P.	Josef Ř., Martin L.
Luboš M.	10	4	1.	Jan K.		Luboš M.
			5.	Jarda B.	Lucie F. Jiřina Š.	Lucie F.
			7.	Markéta H.	Michaela V.	Jiřina Š.
			8.	Jarda B.		Silva P.

	Počet odpovědí	Počet odl. odp. od skupiny	Pořadí trojice	Kdo označen jako odlišný	Kdo odpověděl stejně	Koho označila většina
Ondřej P.	10	3	7.	Silvestr P.	Václav M.	Jiřina Š.
			9.	Magda F.	Václav M.	Martin L., Josef Ř.
Silvestr P.	10	0				
Jiřina Š.	5	0				
Míša V.	10	3	5.	Jaroslav B.	Lucie F., Luboš M.	Lucie F.
			7.	Markéta H.	Luboš M.	Jiřina Š.
			10.	Pavlína K.	Lucie F., Jan K.	Markéta H.

Příloha č. 18

Přepis vlastností

ZŠ Běleč, 9. třída

Nyní bych popsala jednotlivé vlastnosti, které děti přiřadily spolužákům. Po dětech jsem chtěla, aby napsaly obě dvě vlastnosti (tu, kterou označený člověk má a tu, která je k ní opačná). Pokud tyto dvě vlastnosti byly od sebe odvoditelné (např. je kamarádský vs. není kamarádský), tak je do rozboru mřížky nebudu vypisovat. Obě dvě vlastnosti píši jen tehdy, pokud mi ta opačná vlastnost přišla zajímavá, neběžná.

První trojice: zde byl jako odlišný označen Luboš M. (7x), Jan K. (1x), Václav M. (1x).

Luboš M. byl označen jako nekamarádský - podrazák (2x, Jaroslav B., Ondřej P.), jako někdo, kdo se uráží-hned se naštve (4x, Martin L., Jan K., Lucie F., Michaela V.), kdo nemá smysl pro humor (1x, Silva P.).

Jan K. byl označen jako někdo, kdo si hraje na to, co není (1x, Luboš M.).

Václav M. byl označen jako líný vs. sporují, čilí (1x, sám sebe).

Druhá trojice: zde byla jako odlišná označena Magdalena F. (5x), Michaela V. (3x), Michaela J. (1x).

Magdalena byla označena jako ukecaná (1x, Silva P.), nespolehlivá (1x, Lucie F.), někdo, kdo se nestydí (1x, Michaela V.), kdo musí mít vždy pravdu (1x, Martin L.), kdo nemá smysl pro humor (1x Luboš M.).

Michaela V. byla označena jako tichá (1x, Václav M..), podrazačka vs. kamarádská (1x, Jaroslav B.), líná (1x, Ondřej P.).

Michaela J. byla označena jako tišší (1x, Jan K.)

***Třetí trojice*:** zde byl jako odlišný označen Josef Ř. (5x), Jan K. (3x), Václav M. (1x).

Josef Ř. byl označen jako líny (1x, Jan K.), kamarádský (1x, Martin L.), někdo, kdo se nezajímá sport-svoji fyzickou kondici (3x, Ondřej P., Michaela V., Jaroslav B.).

Jan K. byl označen jako upovídaný (1x, Václav M.), někdo, kdo umí potopit kamaráda (1x Luboš M.), s kým není moc sranda (1x Silva P.).

Václav M. byl označen jako někdo, kdo má horší prospěch (1x, Lucie F.).

Čtvrtá trojice: zde je označena jako odlišná Michaela V. (5x) a Martin L. (3x).

Michaela V. byla označena jako vlezprdelka (1x, Silva P.), neupřímná (1x, Václav M.), někdo, kdo bere učení vážně (1x, Luboš M.), kdo je pesimista (1x, Jan K.), kdo se moc neusmívá (1x, sama sebe).

Martin L. byl označen jako líný (1x, Jiřina Š.), jako někdo, kdo je flegmatik ve škole (1x, Ondřej P.), kdo, dělá pořád nějaké vylomeniny (1x, Lucie F.).

Pátá trojice: zde byla jako odlišná označena Lucie F. (6x) a Jaroslav B. (3x).

Lucie F. byla označena jako tichá (1x, Václav M.), někdo, kdo není chytrý - nerad počítá (4x, Silva P., Jaroslav B., Jan K., Ondřej P.).

Jaroslav B. je označen jako ukecaný (1x, Michaela V.), někdo, kdo má blbé kecy (1x, Lucie F.), kdo si hraje na drsňáka (1x, Luboš M.).

Šestá trojice: zde byl označen odlišný Luboš M. (9x).

Luboš zde byl 2x označen jako nekamarádský (Jaroslav B. a Ondřej P.), jako někdo, kdo je sám sebou (Lucie F., Michaela V.), kdo nemá smysl pro humor (Jan K. a Václav M.), kdo nehraje fotbal (Martin L.), kdo je velký „nervák“ (sám sebe).

Sedmá trojice: zde byla označena jako odlišná Jiřina Š. (6x), Markéta H. (2x), Silva P. (1x).

Jiřině přisoudili spolužáci vlastnost: tichá (3x, Silva P., Jaroslav B., sama sebe), drží se stranou (1x, Lucie F.), stydí se (1x, Jan K.), klidná vs. pere se, nadává (1x Martin L.).

Markéta byla označena jako ukecaná - nenechá si nic líbit (2x, Luboš M., Míša V.).

Silva byl označen jako tichý (1x, Ondřej P.).

Osmá trojice: zde byl označen jako jiný Silva P. (9x) a Jaroslav B. (1x).

Silva byl označen jako líný- nesnaží se (4x, Jaroslav. B, Jan K., Ondřej P., sám sebe), stydlivý (1x Lucie F.), nejistý (1x Jiřina Š.), někdo, kdo má horší prospěch (1x, Michaela V.), kdo nesportuje (1x, Václav M.).

Ondřej byl označen jako „vlezdopdelka" (1x, Luboš M.).

Devátá trojice: zde byl označen jako odlišný Josef Ř. (4x), Martin L. (4x) a Magdalena F. (2x).

Josef byl označen jako ukecaný o hodinách (1x, Luboš M.), neupřímný (1x, Martin L.), jako někdo, kdo neotravuje (1x Lucie F.), kdo není moc srandovní vs. kašpárek (1x, Michaela V.).

Martin L. byl označen jako líný (1x, Jiřina Š.), někdo, kdo zbytečně nevyvolává hádky (1x, Jan K.), kdo je flegmatik ve škole (1x, Jaroslav B.), kdo není komický (1x, Silva P.):

Magdalena byla označena jako někdo, kdo nesportuje - nemá rád přírodu (2x, Ondřej P., Václav M.)

Desátá trojice: zde byla označena jako odlišná Markéta H. (7x) a Pavlína K. (3x).

Markéta byla označena jako neupřímná (2x, Ondřej P., Jiřina Š.), nepříjemná (1x, Václav M.), neoptimista (1x, Martin L.), jako někdo, kdo je „nervák" (1x, Luboš M.), kdo nemá smysl pro humor (1x, Silva P.), komu záleží hlavně na sobě (1x, Jaroslav B.).

Pavlína K. byla označena jako chytrá (1x, Jan K.), jako někdo, kdo nekecá (1x, Lucie F.), kdo není moc spolehlivý (1x, Michaela V.).

Příloha č. 19

Přepis výsledků sociometrické mřížky

	Denisa P.	**Lukáš H.**	**Martin V.**	**Tomáš L.**	**Kateřina V.**
	Michaela R.	**Matyáš K.**	**Ondřej Z.**	**Marko K.**	**Roman K.**
	Bára P.	**Patrik M.**	**Jan Š.**	**Jan K.**	**Lukáš N.**
Marko K:	**1** *ukecaná* x nudné	**2** *chová se jako žena* x vtipný	**3** *klidný* x vtipný	**3** *knihomol* x blázen	**1** *hezká* x klidný
Jan K.	**1** *kamarádská* x ráda čte	**2** *společenský* x usměvavý	**3** *rád čte* x kamarádský	**3** *inteligentní* xncinteligentní	**1** *kamarádská* x hravý
Alena K.	**1** *přátelská x nekomunikativní*	**2** srandista	**3** přátelský	**3** problémový	**1** nekomunikativní
Denisa P.	**1** *uřvaná* x tichá	**2** *tišší* x komici třídy	**3** *nespolečenský* x společenský (oblíbený)	**3** *chytrý* x hloupý	**1** *oblíbená* x neoblíbený
Partik M.	**1** *nerozvážnost* x moudrost	**2** *nudnost* x vtipnost	**3** nudnost x vtipnost	**3** *chytrost* x dementnost	**1** *blbost* x nerozvážnost
Martin V.	**1** *ukecaná* x klidná, tichá	**2** *trapný* x vtipný	**3** *suchý* x drsnák	**3** *klidný, chytrý* x bláznivý	**1** ukecaná x klidný tichý
Roman K.	**1** *furt mele* x je tichá	trapák	**3** *je zticha* x mluví	**1** *cholerik* x vysmátý	**1** *kamarádská* x hravý
Lukáš T.	furt mele	trapák	**3** *je zticha* x mluví, je vtipný	**3** *je výbušný* x je klidný	**3** *je zticha* x nadává
Ondřej Z.	**1** *přátelská* x nepřátelská	**2** *antivtipálek* x vtipálek	**3** *antivtipálek* x vtipálek	**3** *pracuje* x nic nedělají	**2** *nepřátelský* x pohodoví
Jan Š.	**2** cholerik	**1** cholerik	**3** *samotář* x zábavní	**3** *chytrý* x hloupí	**3** *trapný* x vtipný
Bára P.	**1** *maluje se* x nemaluje se	**2** *je tišší* x srandisti	**3** *čte knihy* x nečte moc knihy	**3** *dobře se učí* x špatně se učí	**1** *oblíbená* x neoblínený

Aneta N.	**1** *je normální* x jsou divný, čtou, jsou slušný	**2** *je trapný* x je vtipný	**3** *čte, nekecá, hodný* x hrají hry, nečtou, baví se s ostatníma, vtipní	**3** *trapáček* x machýrek	**1** *otevřená* x zamlklí
Lukáš N.	**3** *klidná* x cholcrik	**1** *zábavný* x provokativní	**3** *nemluvný* x zábavný	**2** *nechytný* x chytrý	**3** *nudný* x usměvavá
Míša R.	**1** *kouří* x nekouří	**2** *tichý* x srandista		**3** *baví ho škola* x nebaví ho škola	**2** *škola ho nebaví* x škola je baví
Petr S.	**1** moudrost	**2** *snaží se je napodobit* x vtipnost	**3** *nebaví se* x kamarádský	**3** *inteligentní* x neinteligentní	**3** *demence* x chytrost
Matyáš K.	**2** *nabručená* x usměvavá	**2** *společenský* x srandovní	**3** *bručoun* x smích	**3** *vážný* x srandovní	**1** *společenská* x samotáři
Sabina K.	**1** *čte málo, je normální* x čte hodně, je jiná	**2** *moc nehraje na PC, dbá o sebe* x hry na PC, blbosti	**3** mobily, hry	**3** *normální* x je blázen	**1** *společenská* x samotář
Lukáš H.	**1** jsou nudní	**2** vtipnost	**3** jsou vtipní	**3** hlupáci	**1** nebavíse
Míra M.	**1** *hezká* x hnusná	**2** *chce se líbit*	**1** *hlučný* x tichý	**3** *chytrý* x hloupý	**1** *normální-uřvaná* x idiot- tichý
Tomáš „L.					
Kateřina V.					

	Alena K.	Kateřina V.	Petr S.	Sabina K.	Alena K.
	Lukáš T.	Michaela R.	Petr S.	Alena K.	Marko K.
	Miroslav M.	Aneta N.	Jan S.	Denisa P.	Sabina K.
Petr S.	3 *Demence* x chytrost	3 *Lenost* x pracuje	1 *Společenský* x nespolečenský	2 *Drží se většinou pravdy* x nedrží se pravdy	2 *Má smysl pro humor* x nemá smysl pro humor
Míša R.	2 *Nekouří* x kouří	2 *Nekouří* x kouří	1 *Spíše počítače* x rád čte	1 *Necholerik* x cholerik	2 *Hloupý* x chytrá
Lukáš N.	3 *Zábavný* x trapný/á	2 *Nudná* x zábavná	1 *Zábavný* x nudný	2 *Nudná* x zábavná	3 *Vtipný* x trapný
Aneta N.	3 *Nemá nic* x má respekt	2 *Není kamarádská* x kamarádská	1 *Otevřený* x jsou zamlklí	1 *Nehádá se* x hádavá	2 *Blbej* x chytrý
Bára P.	2 *Nekouří x kouří*	2 *Nemaluje se* x maluje se	1 *Nečte knihy* x je to knihomol	1 *Nekouří* x kouří	2 *Škola mu nejde* x škola jí docela jde
Ondřej Z.	2 *Nepřátelský* x jsou pohodový	2 *Je zarmoucená* x je srandovní	1 *Mluví* x nemluví	1 *Nechrání* x furt někoho chrání	1 *Pracuje* x furt se baví
Jan Š.	2 *Samotář* x zábavný/á	2 *Agresivní* x zábavná	1 *Společenský* x samotář	2 *Nevtipná* x vtipná	1 *Zábavná* x cholerik
Lukáš T.	2 *Je ztícha* x Mele	1 *Hysterická* x klidná	1 *Mele* x je klidný	3 *Přísterná* x hodná	3 *Nechápe mě* x chápe mě
Roman K.	2 *Samotář* x společenský/á		1 *Usměvavý* x tichý		
Martin V.	1	2 *Nehezká* x hezká	1 *Ukecanej* x tichý klidný	1 *Tišší* x dokáže se hájit	3 *tišší x* ukecaný
Patrik M.	3 *Blbost* x chytrost	2 *Pravý opak* x sebevědomá	1 *Neutrální* x pasivnost	2 *Pravý opak* x sebevědomí	2 *Dementnost* x chytrost
Denisa P.	2 *Nekolektivní* x kolektivní	2 *Moc neoblíbená* x oblíbená	1 *Srandista* x samotář	3 *kouří* x nekouří	2 *Hloupý* x chytrá

Jan K.	**2** *Rád čte* x kamarádský	**2** *Ráda čte* x kamarádská	**1** *Hravý* x rád čte	**1** *Inteligentní* x kamarádská	**3** *Spolehlivý* x kamarádská/ý
Marko K.	**2** *Blb* x v pohodě	**2** *Nudná* x hezká	**1** *Pohodě* x klidný	**3** *Ukecaná* x neutrál	**2** *Blázen* x klidný
Alena K.	**2** Hádavý/á	**2** komunikativní	**1** nekomunikativní	**1** Hádavá	**3** *Tichá* x hlučná
Sabina K.	**2** Pere se	**2** *Ošklivá* x hezká	**1** *Oblíbený* x neoblíbený	**1** Hádají se	**3** *Tichá* x hlučná/ý
Matyáš K.	**1** *Nespolečenská* x aktivní	**2** *Správná* x srandovní	**1** *Společenský* x trapní	**2** *Samotář* x pohodová	**2** *Pohodář x* vážná
Lukáš H.	**3** Chytrý	**2** hezká	**1** Čtou knihy	Jsou chytří	**1** Je chytrá
Katka V.	**1** *Kámoška holka* x kluk	**1** *oblíbená*	**2** oblíbený	**3** *Kouří* x nekouří	**2** *Kluk* x holka
Tomáš L.					
Míra M.					

vysvětlivky:

číslo napsané v tabulce znamená pořadí dítěte, které bylo označeno jako odlišné

vlastnost napsaná kurzivou- děti ji označili, jako vlastnost, kterou se jedinec liší od dalších dvou

prázdné políčko v tabulce, jedinec zde nic nevyplnil

Příloha č. 20

Jak žáci odpovídali

Nyní budu popisovat, jak v sociometrické mřížce odpovídali jednotliví žáci.

	Počet odpovědí	Počet odl. odp. od skupiny	Pořadí trojice	Kdo označen jako odlišný	Kdo odpověděl stejně	Koho označila většina
Jarda B.	9	0				
Lucie F.	10	3	3.	Václav M.		Josef Ř.
			5.	Jarda B.	Luboš M., Míša V.	Lucie F.
			10.	Pavlína K.	Jan K., Míša V.	Markéta H.
Jan K.	10	2	2.	Míša J.		Magda F.
			10.	Pavlína K.	Lucie F., Míša V.	Markéta H.
Martin L.	9	0				
Václav M.	10	3	1.	Václav M.		Luboš M.
			7.	Silvestr P.	Ondřej P.	Jiřina Š.
			9.	Magda F.	Ondřej P.	Josef Ř., Martin L.
Luboš M.	10	4	1.	Jan K.		Luboš M.
			5.	Jarda B.	Lucie F. Jiřina S.	Lucie F.
			7.	Markéta H.	Michaela V.	Jiřina Š.
			8.	Jarda B.		Silva P.

	Počet odpovědí	Počet odl. odp. od skupiny	Pořadí trojice	Kdo označen jako odlišný	Kdo odpověděl stejně	Koho označila většina
Ondřej P.	10	3	7.	Silvestr P.	Václav M.	Jiřina Š.
			9.	Magda F.	Václav M.	Martin L., Josef Ř.
Silvestr P.	10	0				
Jiřina Š.	5	0				
Míša V.	10	3	5.	Jaroslav B.	Lucie F., Luboš M.	Lucie F.
			7.	Markéta H.	Luboš M.	Jiřina Š.
			10.	Pavlína K.	Lucie F., Jan K.	Markéta H.

Příloha č. 21

Jak žáci odpovídali

	Počet odp.	Počet odl. odp. od skupiny	Pořadí trojice	Koho se týkají	Kdo se v této odpovědi také liší	Koho označila většina
Lukáš H.	10	1	10.	Alena K.	Jan Š., Ondřej Z.	Marko K.
Matyáš K.	10	2	1.	Míša R.	Jan S.	Denisa P.
			6.	Alena K.	Martin V., Katka V.	Lukáš T.
Sabina K.	10	0				
Marko K.	10	0				
Alena K.	10	0				
Roman K.	7	1	4.	Tomáš L.		Jan K.
Jan K.	10	0				
Miroslav M.	5	1	3.	Martin V.		Jan Š.
Patrik M.	10	0				
Aneta N.	10	0				
Lukáš N.	10	3	1.	Barbora P.		Denisa P.
			2.	Patrik M.	Jan S.	Matyáš K.
			4.	Marko K.		Jan K.
Barbora P.	10	0				
Denisa P.	10	0				
Míša R.	9	1	5.	Roman K.	Ondřej Z.	Katka V.
Petr S.	10	1	7.	Aneta N.		Míša R.

Příloha č. 22

Přepis vlastností

ZŠ Praha, 9. třída

Nyní bych popsala jednotlivé vlastnosti, které děti přiřadily spolužákům. Po dětech jsem chtěla, aby napsaly obě dvě vlastnosti (tu, kterou označený člověk má a tu, která je k ní opačná). Pokud tyto dvě vlastnosti byly od sebe odvoditelné (např. je kamarádský vs. není kamarádský), tak je do rozboru mřížky nebudu vypisovat. Obě dvě vlastnosti píši jen tehdy, pokud mi ta opačná vlastnost přišla zajímavá, neběžná.

První trojice: zde byla jako odlišná označena Denisa P. (15x), Michaela R. (2x) a Barbora P. (1x).

Denisa byla označena jako přátelská (2x, Jan K., Ondřej Z., Alena K.), ukecaná vs. nudná – tichá (Marko K., Martin V., Roman K., sama sebe), hezká (1x Miroslav M.), jako někdo, kdo je normální vs. divná-čte (2x, Aneta N., Sabina K.), kdo se maluje (1x, Barbora P.), kdo je moudrý (2x, Patrik M., Petr S.), kdo kouří (1x, Michaela R.).

Michaela R. byla označena jako cholerik (1x, Jan Š.), nabručená (1x, Matyáš K.). *Barbora* byla označena jako klidná vs. cholerik (1x, Lukáš N.).

Druhá trojice: zde byl označen jako odlišný Matyáš K. (15x) a Lukáš H. (2x).

Matyáš byl označený jako tišší vs. komici třídy (3x, Denisa P., Michaela R., Barbora P.), společenský (2x, sám sebe, Jan K), trapný (2x, Aneta N., Martin V.), vtipný (1x Alena K.), jako někdo, kdo není vtipný (4x, Lukáš H., Petr S., Ondřej Z., Patrik M.), kdo se chce líbit- dbá o sebe (2x, Miroslav M., Sabina K.), kdo, se chová jako žena (1x, Marko K.).

Lukáš H. byl označen jako zábavný vs. provokativní (1x, Lukáš N.), jako někdo, kdo není cholerik (1x, Jan Š.).

Třetí trojice zde byl označen jako odlišný Jan Š. (17x) a Martin V.(1x).

Jan Š. byl označen jako někdo, kdo moc nemluví (5x, Roman K., Lukáš T., Aneta N., sám sebe, Petr S.), někdo, kdo není vtipný vs. klidný-nudný – antivtipálek, bručoun(3x, Marko K., Patrik M., Ondřej Z., Matyáš K., Lukáš H.), kdo rád čte (1x, Barbora P.), rád čte vs. kamarádský (2x, Jan K., Alena K.), nespolečenský (1x, Denisa P.), někdo, kdo nehraje hry (1x, Sabina K.).

Martin V. byl označen jako hlučný (1x, Miroslav. M.).

Čtvrtá trojice: zde byl označen jako odlišný Jan K. (17x), Marko K. (1x) a Tomáš L. (1x).

Jan K. byl označený, jako chytrý-dobře se učí (9x, sám sebe, Denisa P., Patrik M., Martin V., Jan Š., Barbora P., Petr S., Lukáš H.), jako normální (1x, Sabina K.), vážný (1x, Matyáš K.), neproblémový (1x, Alena K.), výbušný (1x, Lukáš T.), knihomol vs. blázen (1x, Marko K.), trapáček vs. machýrek (1x, Aneta N.), jako někdo, kdo pracuje (1x, Ondřej Z.), někdo, koho baví škola (1x, Michaela R.).

Tomáš L. byl označený jako cholerik vs. vysmátý (1x, Martin V.).

Marko K. byl označený jako nechytrý (1x, Lukáš N.).

Pátá trojice: zde byla jako odlišná označená Kateřina V. (13x), Lukáš N. (4x), Roman K. (2x).

Kateřina V. byla označena jako kamarádská vs. hravý (2x, Jan K., Martin V.), oblíbená (2x, Denisa P., Barbora P.), společenská (2x, Sabina K., Matyáš K.), otevřená-ukecaná vs. zamlklí (4x, Alena K., Martin V.), Aneta N., Lukáš H.), hezká (1x, Marko K.), normální (1x, Miroslav M.).

Lukáš N. byl označený jako nudný vs. usměvaví (1x, sám sebe), dementní vs. chytrost (1x, Petr S.), trapný (1x, Jan Š.), tichý vs. nadává (1x, Lukáš T.).

Roman K. byl označen jako nepřátelský vs. pohodoví (1x,Ondřej Z.), jako někdo, koho nebaví škola (1x, Michaela R.).

Šestá trojice: zde byl jako odlišný označen Lukáš T. (11x), Miroslav M. (5x), Alena K. (3x).

Lukáš T. byl označený jako nepřátelský (1x, Ondřej Z.), samotář (2x, Jan Š, Roman K.), nekolektivní (1x, Denisa P.), hádavý (1x, Alena K.), blb vs. v pohodě (1x, Marko K.), tichý (1x, sám sebe), jako někdo, kdo nekouří (2x, Barbora P., Michaela R.), kdo se pere (1x, Sabina K.).

Miroslav M. byl označen jako nechytrý (3x, Patrik M., Lukáš H., Petr S.), zábavný (1x, Lukáš N.), někdo, kdo nemá nic vs. má respekt (1x, Aneta N.).

Alena K. byla označena jako nespolečenská vs. aktivní (1x, Matyáš K.), kámoška (1x, Kateřina V.).

Sedmá trojice: zde byla jako odlišná označena Michaela R. (15x), Kateřina V. (2x), Aneta N. (1x).

Michaela byla označena jako nudná (2x, Lukáš N., Marko K.), nehezká (3x, Lukáš N., Sabina K., Lukáš H.), neoblíbená (1x, Denisa P.), nesebevědomá (1x, Patrik M.), nekamarádská-ráda čte vs. kamarádská (2x, Aneta N., Jan K.), nekomunikativní (1x, Alena K.), správná vs. srandovní (1x, Matyáš K.), jako někdo, kdo se nemaluje (1x, Barbora P.), někdo, kdo nekouří (1x, sama sebe).

Kateřina byla označena jako hysterická vs. klidná (1x, Lukáš T.), oblíbená (1x, sama sebe).

Aneta byla označená jako líná vs. pracuje (1x, Petr. S.).

Osmá trojice: zde byla jako odlišný označený Petr S. (18x), Lukáš T. (1x).

Petr S. byl označen jako ukecaný (5x, Aneta N., Ondřej Z., Lukáš T., Martin V., Alena K.), společenský (2x, Petr S., Matyáš K.), zábavný-srandista (2x, Lukáš N., Denisa P.), oblíbený (1x, Sabina K.), usměvavý (1x, Roman K.), neutrální vs. pasivní (1x, Patrik M.), jako někdo, kdo nečte knihy vs. hry na PC-hravý (4x, Michaela R., Barbora P., Jan K., Lukáš H.), někdo, kdo je v pohodě vs. klidný (1x, Marko |K.).

Lukáš T. byl označený jako neoblíbený (1x, Kateřina V.).

Devátá trojice: zde byla jako odlišná označena Sabina K. (8x), Alena K. (5x), Denisa P. (4x).

Sabina byla označena, jako tišší vs. dokáže se hájit (1x, Martin V.), inteligentní vs. kamarádská (1x, Jan K.), necholerik (1x, Michaela R.), někdo, kdo se nehádá (3x, Aneta N., Marko K., sama sebe), kdo stále nechrání druhé (1x, Ondřej Z.), někdo, kdo nekouří (1x, Barbora P.).

Alena byla označena jako nudná-nevtipná (2x, Lukáš N., Jan Š.), nesebevědomá (1x, Patrik M.), samotář (1x, Matyáš K.).

Denisa byla označena jako přísterná vs. hodná (1x, Lukáš T.), někdo, kdo kouří (2x, Kateřina V., sama sebe), kdo není chytrý (1x, Lukáš H.).

Desátá trojice zde byl jako odlišný označen Marko K. (9x), Sabina K. (6x), Alena K. (3x).

Marko byl označený jako hloupý (5x, Michaela R., Aneta N., Barbora P., Patrik M., Denisa P.), pohodář (1x, Matyáš K.), kluk (1x, Kateřina V.), blázen vs. klidný (1x, sám sebe), někdo, kdo má smysl pro humor (1x, Petr S.).

Sabina byla hodnocena jako tichá (3x, Martin V., Alena K, sama sebe), spolehlivá vs. kamarádská (1x, Jan K.), vtipná (1x, Lukáš N.), někdo, kdo mě nechápe (1x, Lukáš T.).

Alena byla hodnocena jako chytrá (1x, Lukáš H.), zábavná (1x, Jan Š.), někdo, kdo pracuje vs. stále se baví (1x, Ondřej Z.).